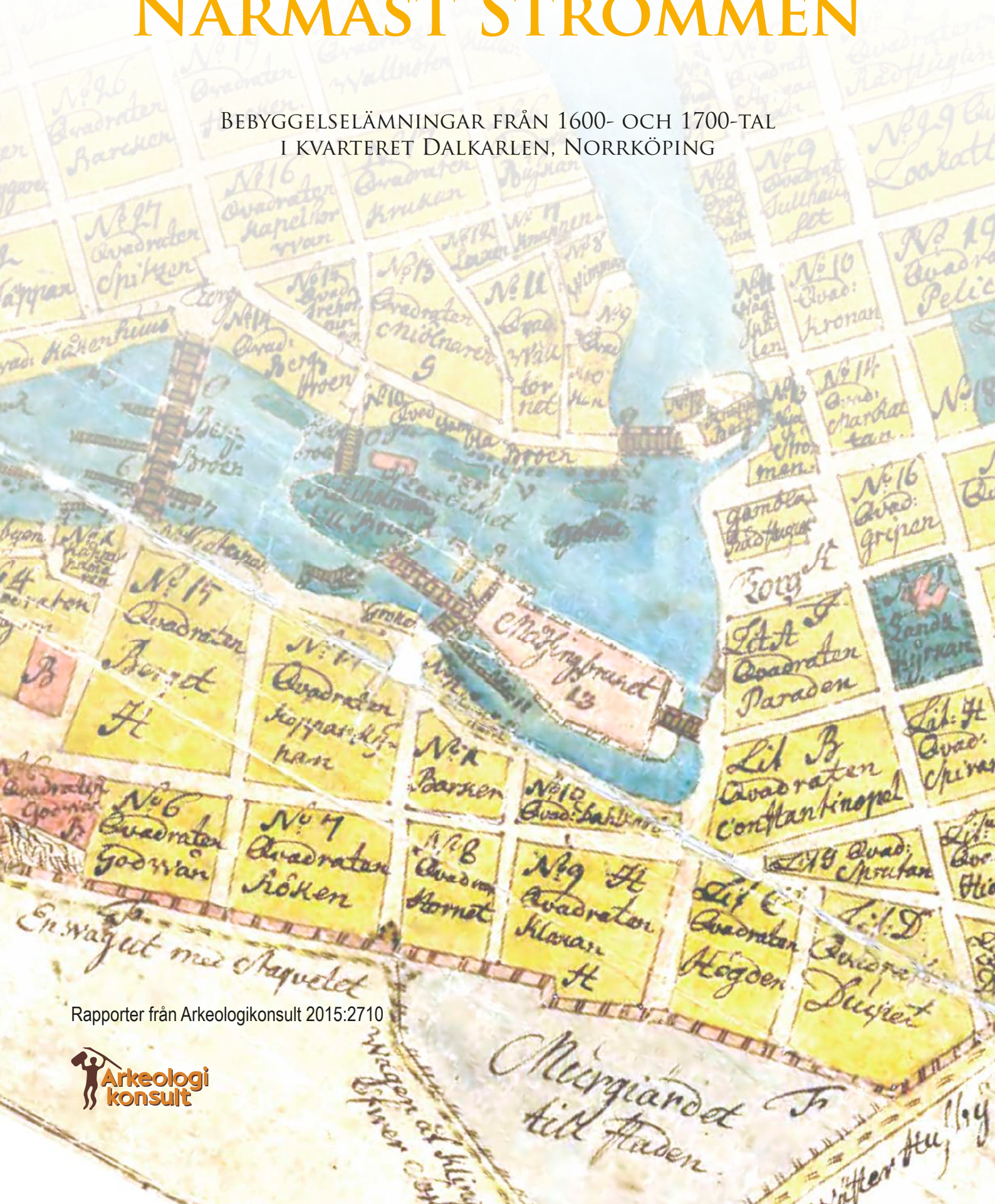


# NÄRMÄST STRÖMMEN

BEBYGGSELÄMNINGAR FRÅN 1600- OCH 1700-TAL  
I KVARTERET DALKARLEN, NORRKÖPING



Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2710

# NÄRMAST STRÖMMEN

BEBYGGSELÄMNINGAR FRÅN 1600- OCH 1700-TAL  
I KVARTERET DALKARLEN, NORRKÖPING

Arkeologisk slutundersökning inom kvarteret Dalkarlen  
i Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län

MARTA LINDEBERG

Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2710



ARKEOLOGIKONSULT  
Optimusvägen 14  
194 21 Upplands Väsby  
Tel: 08-590 840 41

[www.arkeologikonsult.se](http://www.arkeologikonsult.se)

OMSLAGSBILDER:

FRAMSIDA: 1719 års karta över Norrköping. Omedelbart N om kv. Dalkarlen syns mässingsbruket på Holmenområdet. Skala 1:3 500.

BAKSIDA: Mikael Bertheau undersöker ett av de hus (hus 14) som brann ner under tidigt 1700-tal.


ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet, Gävle 2015. Medgivande MEDGIV-2015-10-05453

TRYCK: Kph Trycksaksbolaget AB, Uppsala 2015

©Arkeologikonsult 2015

ISBN 978-91-982611-0-3



 Detta verk är licensierat under en Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens. Licens texten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> eller genom att skriva till Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING .....	5
INLEDNING .....	7
HISTORISK BAKGRUND .....	8
TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR I NÄROMRÅDET.....	11
FRÅGESTÄLLNINGAR.....	13
GENOMFÖRANDE .....	13
UNDERSÖKNINGENS RESULTAT .....	16
DISKUSSION OCH TOLKNING .....	79
SLUTSATSER .....	88
REFERENSER .....	90
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	91
BILAGOR.....	93
Bilaga 1. Makrofossilanalys .....	95
Bilaga 2. Osteologisk tabell.....	101
Bilaga 3. Keramiktabel.....	107
Bilaga 4. <sup>14</sup> C-analys.....	117
Bilaga 5. Kritpipsrapport .....	121
Bilaga 6. Kontexttabell.....	125
Bilaga 7. Fyndlista .....	137



# SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Hyresbostäder genomfört en arkeologisk slutundersökning inom fastigheten Dalkarlen 15, Norrköpings stad och kommun. Beslut i ärendet togs av Länsstyrelsen i Östergötland (dnr 431-3305-13). Slutundersökningen föranleddes av att Hyresbostäder planerar för nybyggnation inom delar av kvarteret. Kvarteret Dalkarlen ligger inom RAÄ 96:1, Norrköpings medeltida stadslager.

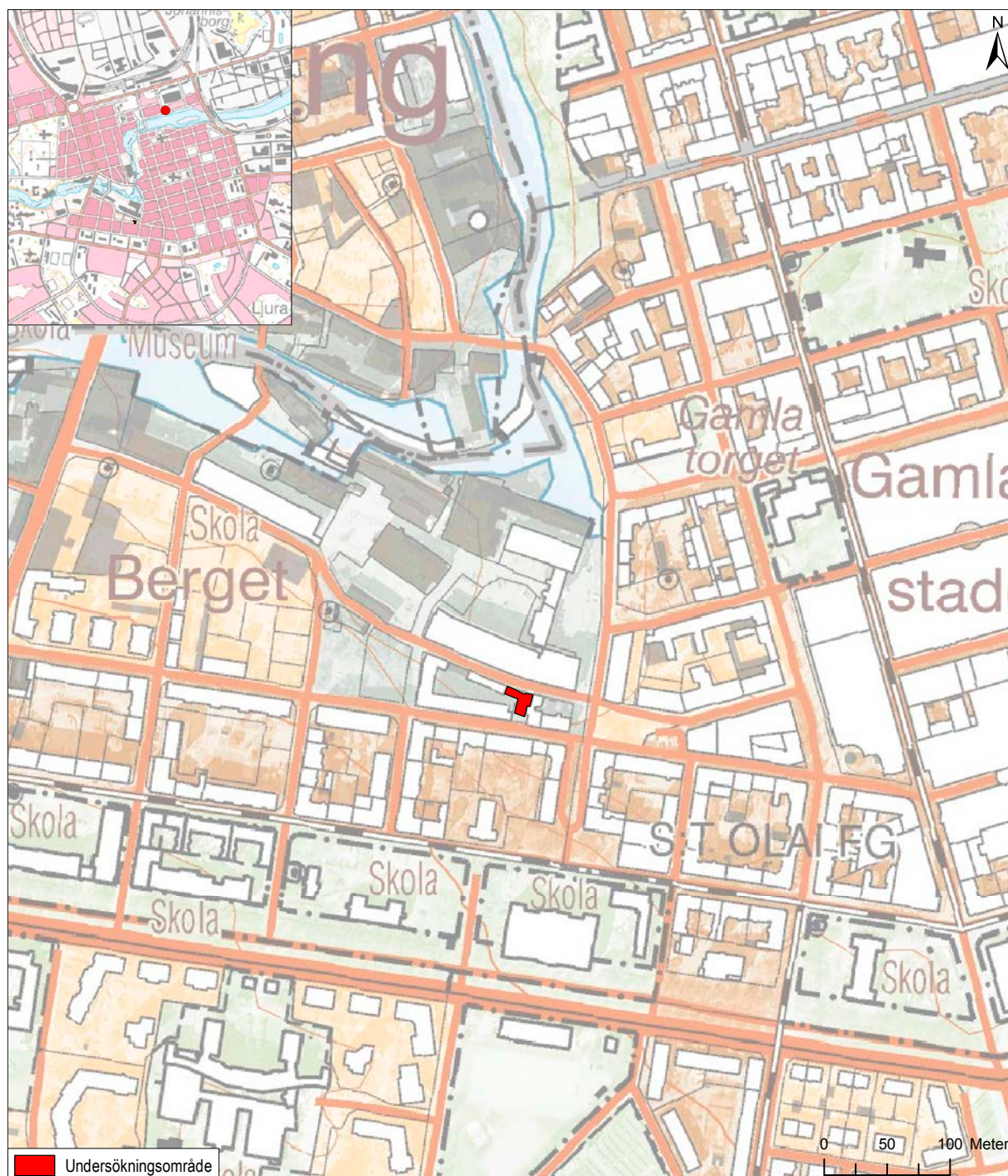
Undersökningen kunde påvisa sex aktivitetsfaser varav fem med bebyggelse från tidigt 1600-tal till slutet av 1800-talet i denna del av kvarteret. I den äldsta fasen från senmedeltid fram till tidigt 1600-tal finns bara en väg, vilken löper parallellt med Strömmen. Bebyggelsen förefaller före stadsregleringen bestå av enklare ekonomibyggnader och sannolikt rör det sig om strandbodnar i anslutning till Strömmen. I samband med att den nya stadsplanen införs under tidigt 1700-tal kommer en stadsbebyggelse med stenlagda gårdsplaner på plats inom undersökningsområdets norra delar. Sannolikt sker stadsregleringen något tidigare i södra delen av undersökningsområdet.



# INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Hyresbostäder genomfört en arkeologisk slutundersökning inom fastigheten Dalkarlen 15, Norrköpings stad och kommun under perioden 15 augusti–20 september 2013 (figur 1). Beslut i ärendet togs av Länsstyrelsen

i Östergötland (dnr 431-3305-13). Slutundersökningen föranleddes av att Hyresbostäder planerar för nybyggnation inom delar av kvarteret. Kvarteret Dalkarlen ligger inom RAÄ 96:1, Norrköpings medeltida stadslager.



**Figur 1.** Fastighetskartan med kvarteret Dalkarlen markerat. Skala 1:50 000.



# HISTORISK BAKGRUND

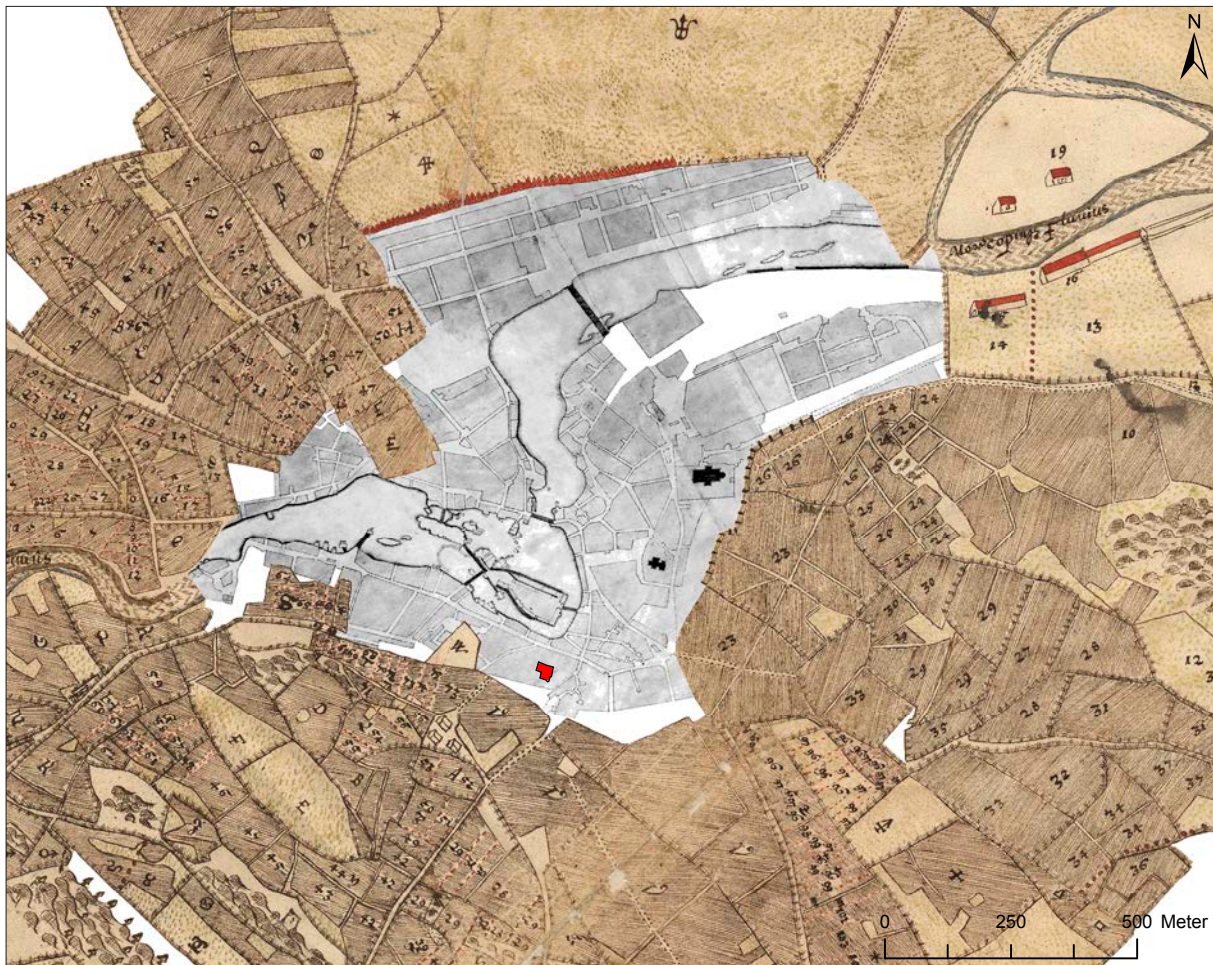
Kvarteret Dalkarlen ligger söder om Motala Ström inom stadsområdet Bergskvarteret i den sydvästra delen av centrala Norrköping. Kvarteret ligger i en sluttning och var ursprungligen beläget i direkt anslutning till strömmen men utfyllnader och markarbeten har kraftigt förändrat den lokala topografin. Strömmens fåra har lagts om och numera går Strömmen drygt 150 m norr om kvarteret.

Norrköpings äldre historia är dåligt känd. Staden fick stadsprivilegier 1384 men stod under hela medeltiden i skuggan av det närbelägna Söderköping. Huvudnäringarna förefaller i ett tidigt skede ha varit en omfattande kvarndrift och fiske i Strömmen, men handeln i Norrköping har sannolikt framför allt haft betydelse på ett lokalt plan.

Det centrala stadsområdet var under medeltid beläget omkring Gamle Bro över Strömmen och i anslutning till St. Johannes och St. Olai kyrkor. Det har endast påträffats sporadiska spår efter Norrköpings medeltida bebyggelse. Inom kvarteret Gamla Rådstugan, omedelbart öster om Strömmen, påträffades ett brunnhus från 1100-talet vid en förundersökning (Carlsson 2012). En slutundersökning i kvarteret har nyligen avslutats men ingen rapport föreligger ännu. På Strömmens västra sida, inom kvarteret Mjölaren i stadsdelen Nordantill, har en begravningsplats med senvikingatida och medeltida dateringar undersökts och inom samma kvarter framkom även ett högmedeltida kvarnhus (Svensson 1982, Jonsson 2015). Spår efter det medeltida gatunätet finns idag endast bevarade i kvarteren omkring Västgötegatan på Strömmens norra sida.

Vid mitten av 1500-talet blir Norrköping utskeppningshamn för järn från den östgötska bergslagen och från och med andra halvan av 1500-talet expanderar staden kraftigt. I början av 1600-talet anläggs ett vapenfaktori, ett vantmakeri och en mässingsfabrik, verksamheter som samlades under Holmens bruk under ledning av den holländske industrimannen Louis de Geer. Dessa verksamheter var belägna inom Holmenområdet omedelbart norr om kvarteret Dalkarlen. En stor tyskspråkig befolkning, knuten till mässingsbruket på Holmen, bodde företrädesvis i området Bergskvarteret vilket kom att kallas Tyskebacken i folkmun (Helmfrid 1965:291). Under den här perioden växer befolkningen kraftigt och under 1600-talet är Norrköping rikets näst största stad. I början på 1600-talet påbörjas också byggnationen av Johannisborgs slott av hertig Johan. Slottet anlades på Saltängen, norr om Strömmen.

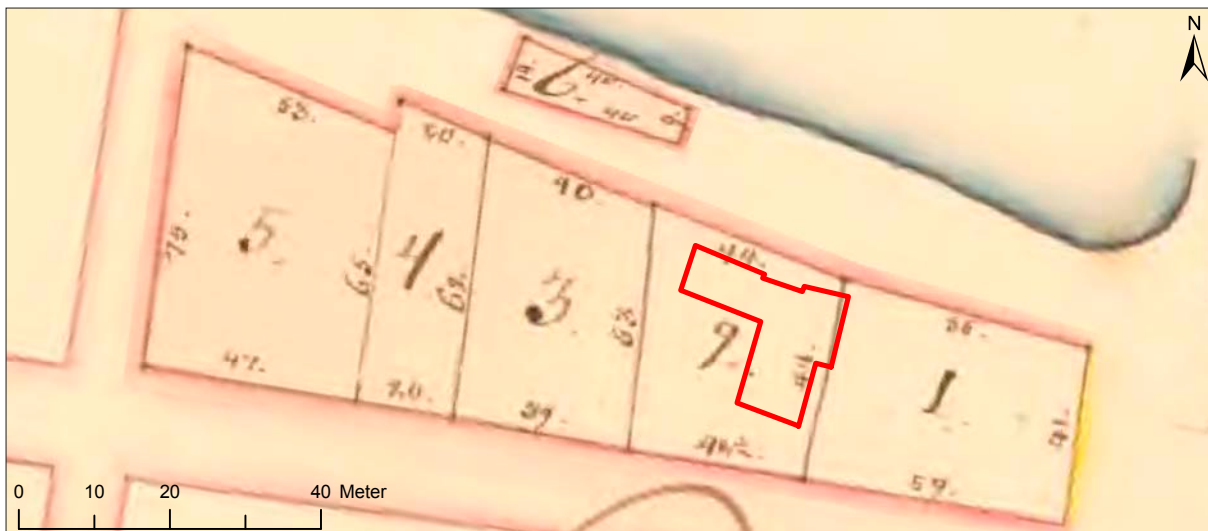
I samband med stadens expansion planerades för en omfattande reglering av Norrköpings stadsplan för att ge staden en vinkelrät kvartersbild efter tidens mode. En karta upprättades 1640 som underlag för de kommande regleringarna vilken visar det äldre gatunätet men implementerandet av den nya stadsplanen inleddes inte förrän efter den stora stadsbranden 1655 (figur 2). Kvarteret Dalkarlen ligger vid den här tiden i direkt anslutning till Strömmen. 1719 drabbades Norrköping av ryssbränningarna som så många andra kuststäder och i alla fall delar av staden har lagts i ruiner. Branden har även omfattat kvarteret Dalkarlen.



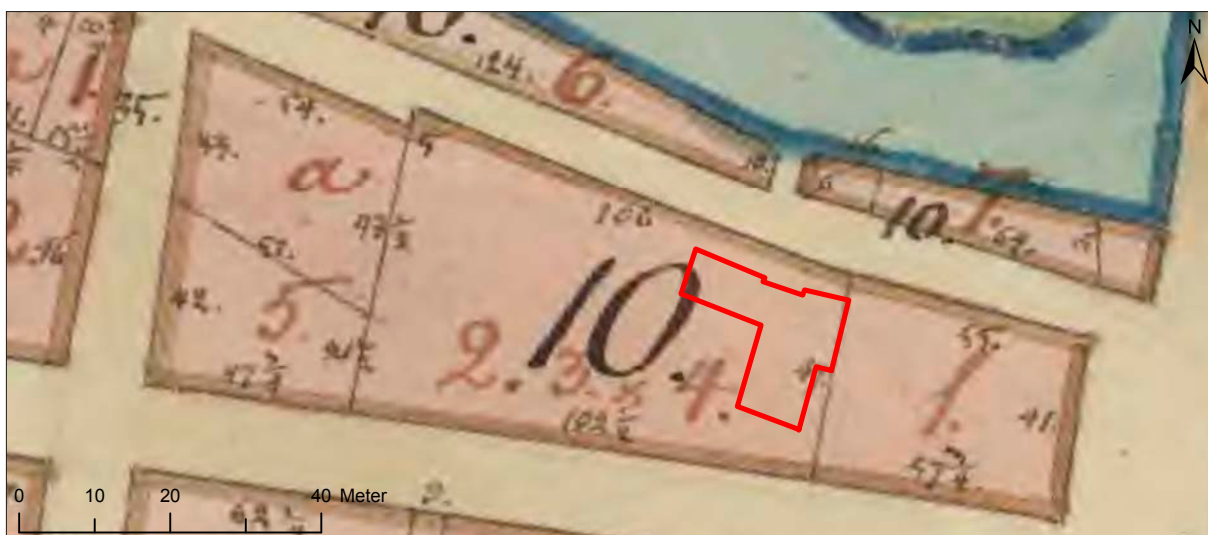
**Figur 2.** Karta över Norrköpings stads jordar från 1636 samkopierad med den äldsta stadskartan från 1640. Undersökningsområdet i kvarteret Dalkarlen är markerat med rött. Skala 1:15 000.

Vid stadsregleringen får kvarteret Dalkarlen i stort sin nuvarande form och begränsas av Dalsgatan i öster, S:t Persgatan i söder, Klockgjutaregatan i väster och så småningom Kvarngatan i norr. Den första karta som redovisar tomtindelningen i kvarteret Dalkarlen är en geometrisk karta från 1728–1729, upprättad av lantmätare Sven Ryding. Kvarteret är då indelat i fem tomter och den nu undersökta ytan omfattar den östra delen av tomt 2 som ägs av *Handelsman Petter Fröman* (figur 3). Ett stycke norr om tomt 3 finns ytterligare en sjätte tomt markerad vid strömkanten.

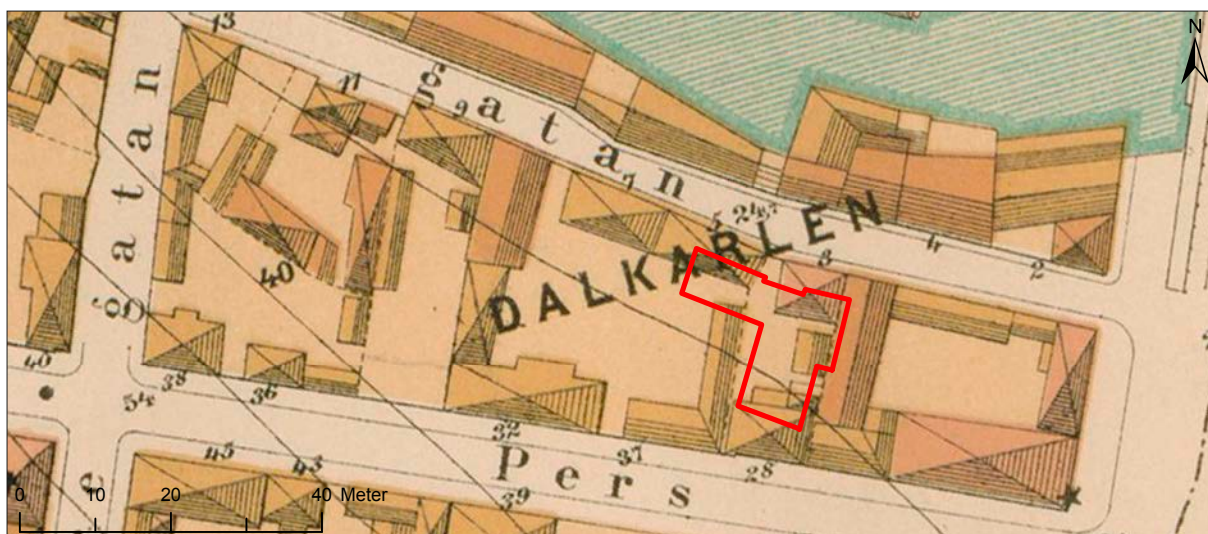
På 1783 års stadskarta är tomtindelningen i princip oförändrad (figur 4). Tomt 2 ägs nu av *herr Rådman Pehr Erling* som också äger tomterna 3, 4 och 6 i kvarteret. En senare stadskarta från 1879 redovisar även bebyggelsen i kvarteren och vid denna tidpunkt finns tre byggnader på den aktuella tomten (figur 5). På en ungefär samtida kvarterskarta i Norrköpings stadsarkiv står noterat att byggnaden ut mot Kvarngatan är ett stenhus medan övriga hus på tomten är av trä.



**Figur 3.** På stadskartan från 1729 kan man se att kvarteret Dalkarlen är indelat i fem tomter. Undersökningsområdet är markerat inom tomt 2. Skala 1:1 000.



**Figur 4.** Tomtindelningen inom kvarteret på stadskartan 1783. Skala 1:1 000.



**Figur 5.** Bebyggelsen i kvarteret Dalkarlen under senare delen av 1800-talet. Norrköpings stadskarta från 1879. Skala 1:1 000.

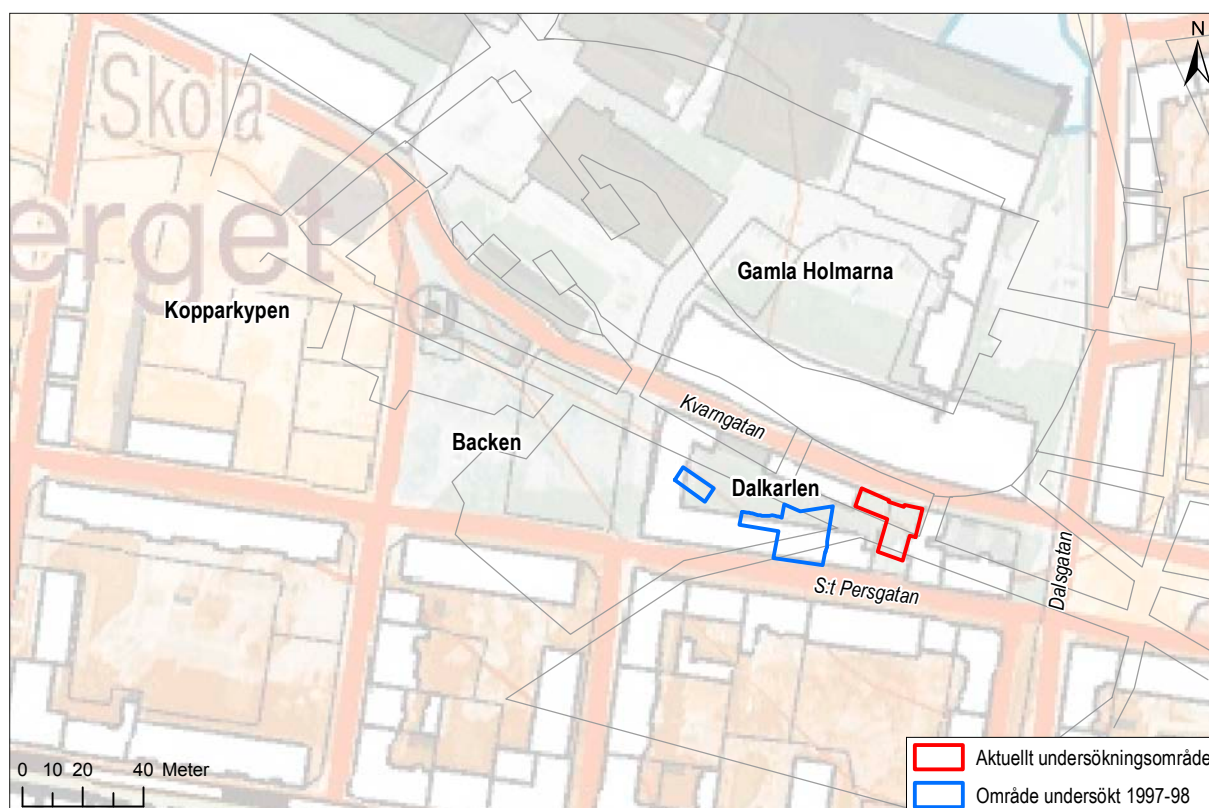
# TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR I NÄROMRÅDET

Förutom den förundersökning som föregick aktuell slutundersökning (Dardel 2013) så genomförde RAÄ UV Öst flera undersökningar inom kvarteret Dalkarlens västra delar under perioden 1997–1998 inför uppförandet av ny bebyggelse (Hållans, Karlsson & Tagesson 1999) (figur 6).

Undersökningarna kunde påvisa en äldsta fas med omfattade aktiviteter under 1300–1400-tal som lämnat spår i form av en skärvtensspackning och kol- och sotlager samt en grusväg som går upp mot de mer högt liggande områdena åt sydväst. Denna grusväg löper i norr ihop med den strandnära väg som påträffades ett 10-tal meter österut vid nu genomförda undersökning. Under 1500-talet sker en bebyggelseetablering med hus på ömse sidor om tvärgränden. Denna tidiga bebyggelse hade en tydligt agrar prägel. I början av 1600-talet anlades en

mer regelrätt stadsbebyggelse med stenlagda gator och välbyggda hus. Vid undersökningarna påträffades bl.a. en smedja och ett virkesupplag, aktiviteter som bör varit knutna till vapenfaktoriet på näraliggande Holmen. Bebyggelsen ödelades av en brand, sannolikt stadsbranden 1655. Ansatser till en återuppbyggnad enligt det gamla gatunätet kunde iaktas, därefter återuppbyggdes kvarteret i enlighet med den nya stadsplanen.

Inom kvarteret har också mindre undersökningar företagits. Vid schaktningar i Kvarngatan i anslutning till kvarteret Dalkarlen framkom kulturlager från 1600- och 1700-talen (Hörfors 1992). I kvarterets östra del påträffades ett knuttimrat hus i samband med att två 1600-talskällare undersöktes (Broberg 1984:35). Också i kvarterets västra del har en äldre källare undersökts. Denna har inte kunnat dateras



**Figur 6.** De ytor inom kvarteret Dalkarlen som undersöktes 1997–1998 är markerade med blått mot bakgrund av Fastighetskartan och 1640 års stadskarta. Skala 1: 2 500.



**Figur 7.** I kvarterets Dalkarlens östra del ligger "Huset i Dalen"(Sankt Persgatan 75), ett av Norrköpings äldsta bevarade hus från första halvan av 1700-talet. Foto från förra sekelskiftet. Fotograf Frida Moberg. Östgötabild.

men ligger orienterad efter det äldre gatunätet (Hållans, Karlsson & Tagesson 1999:27f). I kvarterets östra del ligger även "Huset i Dalen", ett av Norrköpings äldsta bevarade hus från första halvan av 1700-talet. Enligt vissa uppgifter är huset är uppfört på en källare med möjlig datering till 1400-tal (Hållans, Karlsson & Tagesson 1999:8) (figur 7).

I kvarteret Gamla Holmarna, norr och nordväst om Dalkarlen, påträffades lämningar efter både industri och bebyggelse från perioden 1500–1700-tal. Vid förundersökningar inom kvarteren Kopparkypen och Backen, omedelbart väster om Dalkarlen, fram-

kom en källare samt sammanhängande kulturlager från 1600- och 1700-talen. En avfallsgrop under dessa lager tolkades som spår av att området under en tidigare period hyst en stadstomt. Området har senare att nyttjats som odlingsmark, möjligen efter det att bebyggelsen förstörts efter stadsbranden 1655, alternativt vid rysshärjningarna 1719 (Karlsson 2005). Vid en senare förundersökning inom samma kvarter framkom bebyggelselämningar från 1600-talet, bland annat en källare (Romedahl 2010). En slutundersökning av delar av Kopparkypen har nyligen avslutats men ingen rapport föreligger i skrivande stund.

## FRÅGESTÄLLNINGAR

Undersökningens övergripande syfte var att i enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag ge ny och meningsfull kunskap om utvecklingsförlopp och bebyggelseförändringar i denna del av Norrköping från medeltid till 1800-talet. Mer specifikt genomfördes undersökningen utifrån följande frågeställningar:

- Har den väg med 1400-talsdateringar som påträffades vid förundersökningen någon äldre föregångare?
- Är det vid denna tid området tas i anspråk för urbana aktiviteter?
- Om inte, hur har man då utnyttjat området? Har det utnyttjats för odling eller har det, med tanke på att det rör sig om ett utkantsområde i staden, till exempel nyttjats för att dumpa avfall?
- Kan de aktiviteter som avsatt det stora skärvstenslager som påträffades av RAÄ UV Öst vid undersökningarna längre västerut skönjas även inom detta område?
- När etableras den äldsta tomtstrukturen?
- Vad är det för typ av aktiviteter kan då spåras?
- När har en fast bebyggelse etablerats i området? Är det i samband med andra hälften av 1500-talet då staden expanderar som industristad med inriktning på metallhantverk?
- Om bebyggelse påträffas, går det att säga något om invånarnas sociala status? Går det att säga något om deras etniska tillhörighet? Ger den materiella kulturen ledtrådar till om de som bott inom kvarteret tillhör Norrköpings tysktalande befolkning?

## GENOMFÖRANDE

Undersökningen genomfördes utifrån en kontextuell undersökningsmetod, single context, en metod som får anses vara praxis vid stadsarkeologiska undersökningar. Det innebär att alla kontexter undersöktes i omvänd stratigrafisk ordning. Den stratigrafiska sekvensen sammanställdes i en Harris-matris vilken utgjorde utgångspunkt för den indelning i kontextgrupper och faser som sedan låg till grund för analysen.

Under fältarbetet dokumenterades de enskilda kontexterna genom inmätning med GPS med nätverks-RTK, digital fotografering och en skriftlig beskrivning samt tolkning på för undersökningen speciellt utformade kontextblanketter. All dokumentationsdata överfördes sedan över till Arkeologikonsults GIS-baserade dokumentationssystem SiteWorks för vidare bearbetning.

I samband med undersökning och dokumentation genomfördes också den provtagning som uppfattades som relevant för de enskilda kontexterna. Makrofossilprov togs i fält ur samtliga avsatta kulturlager vilka sedan analyserades. Tyvärr fanns väldigt lite makrofossilt material bevarat i proverna vilket sannolikt har att göra med den topografiska situationen inom kvarteret. Det är framför allt sand-, grus- och siltlager som är tomma på makrofossilt material, troligen eftersom dessa är mer genomsläppliga än lager med ett större lerinnehåll. Dalkarlen ligger i en brant sluttning och sannolikt har århundraden av regnvattnet spolat rent (figur 8 och 9).

Den makrofossila analysen utfördes av kvartärgeologen/arkeobotanikern Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult (bilaga 1).



**Figur 8.** Undersökningsområdet före schaktning. I förgrunden syns Kvarngatan och i bakgrunden, bakom planket, går St. Persgatan. Foto från NNO.

Tyvärn gav inte heller de dendrokronologiska analyserna något. Det trä som påträffades på platsen var för dåligt bevarat för att en analys skulle vara möjlig.

Den osteologiska analysen av djurbensmaterialet inom kvarteret Dalkarlen utfördes av Leif Jonsson, Leif Jonsson Osteology (bilaga 2).

En keramikanalys har genomförts av Mikael Johansson, Stockholms stadsmuseum. Analysen är främst inriktad på proveniens, käriformer och datering (bilaga 3).

Kritpipor utgör ett utmärkt dateringsmaterial i undersökningar av 1600- och 1700-talsmiljöer. En kritpipsanalys utförts av Arne Åkerhagen, Tobaks- och tändsticksmuseum (bilaga 5).

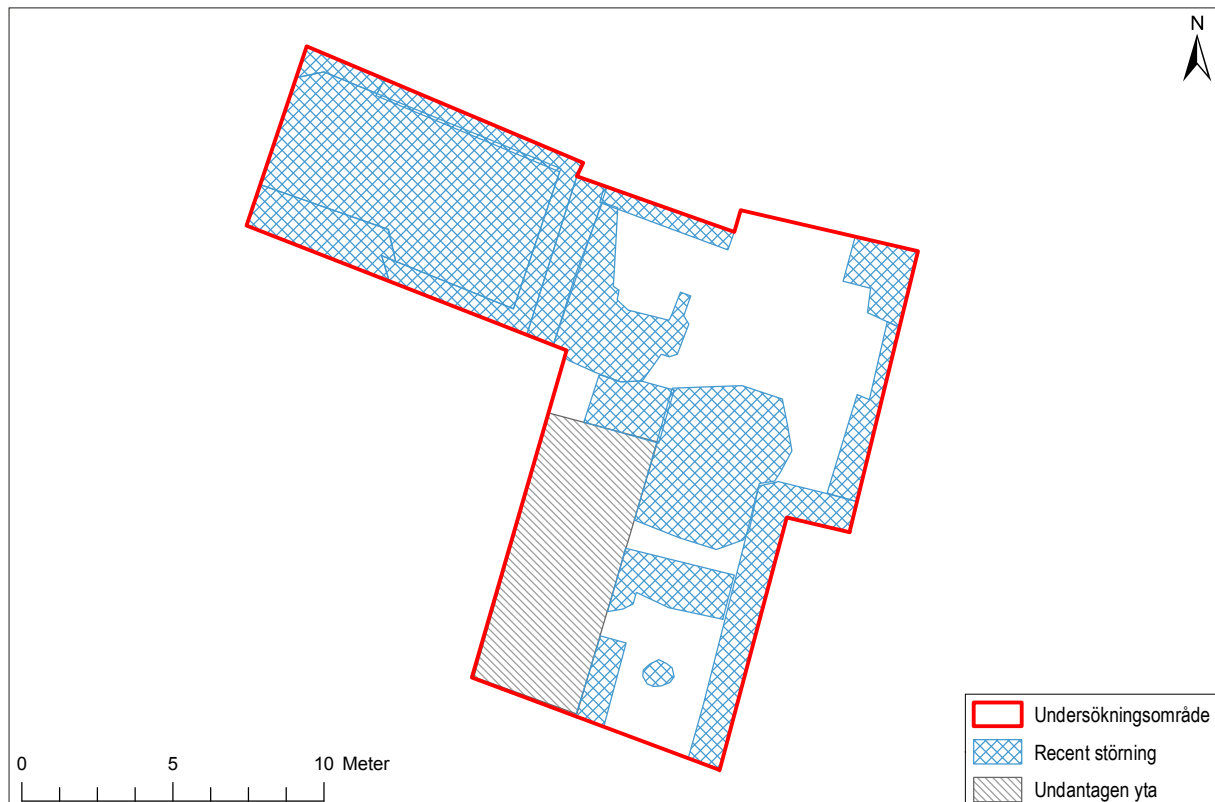
Då planerad byggstart låg framåt i tiden fick jordmassorna från undersökningen inte transporteras bort utan skulle användas för att återställa ytan efter genomförd arkeologisk undersökning. Detta försvårade

undersökningen eftersom massorna fick flyttas runt inom det mycket begränsade undersökningsområdet. Det innebar också att ytan fick undersökas i tre etapper för att frigöra utrymme för massor. Det fick till följd att de kontexter som hade en utbredning som sträckte sig över flera schakt har flera kontextnummer. Massproblematiken, den snäva ytan samt det faktum att schaktet begränsades av befintliga hus, en trappa samt en trafikerad gata gjorde också att maskinen hade svårt att svänga samt att komma åt alla delar av undersökningsområdet. I samråd med Länsstyrelsen beslöts därför att en 9 x 3,5 m stor yta i den sydvästra delen av undersökningsområdet skulle fungera som upplag för massor vilket gjorde att denna undantogs från undersökningen. Att det blev just den sydvästra delen var avhängigt det faktum att det i söder var en mycket lägre kulturlagertjocklek än i de norra delarna av ytan (figur 10). Bevaringsgraden var också avsevärt mycket sämre än i norr. Att ytan undersöktes i tre separata schakt innebar emellertid en sämre överblick under fältarbetsfasen.

Undersökningen var tidsberäknad efter den avsevärt lägre lagervolymen i den södra delen av undersökningsområdet. Eftersom det norra schaktet vid förundersökningen råkade landa i en större recent störning kom den omfattande kulturlagertjockleken i områdets norra del därför som en överraskning. Undersökningens fält del blev därför mycket tidspressad.



**Figur 9.** Det är sannolikt kvarterets topografiska belägenhet i en brant sluttning som är orsaken till att en stor del av makrofossilproverna var tomma på analyserbart material.



**Figur 10.** Stora delar av ytan var störd av moderna ingrepp. Skala 1:250.



## UNDERSÖKNINGENS RESULTAT

Undersökningens resultat redovisas utifrån de sex faser som kan urskiljas i bebyggelseutvecklingen inom kvarteret. Fasskiljen har lagts där iakttagbara förändringar i den rumsliga strukturen har ägt rum. Eftersom undersökningen endast omfattade delar av tomten, och bara delar av byggnaderna, är det inte möjligt att avgöra hur omfattande de bebyggelseförändringar som kan skönjas egentligen var. Fasindelningen får därför i första hand ses som en tolkning av bebyggelseutvecklingen inom denna del av kvarteret.

I det första medeltida skedet finns endast en väg som löper parallellt med Strömmen. Under fas 2 under 1600-talets första halva sker en bebyggelseetablering när ett hus byggs norr om vägen. Detta brinner ner i mitten av 1600-talet, sannolikt i stadsbranden 1655. När bebyggelsen återuppförs i fas 3 sker detta på

båda sidor om vägen. I fas 4 rivs denna bebyggelse ner och ersätts med nya hus. Detta sker omkring sekelskiftet 1700. Det fåtaliga fyndmaterialet gör att det är svårt att funktionsbestämma husen men sannolikt rör det sig ända fram i denna fas i hög grad om ekonomibyggnader i anslutning till Strömmen. Husen ligger fortfarande kvar enligt den gamla strukturen och det är inte förrän tidigt 1700-tal, i fas 5, som den nya stadsplanen genomförs i närområdet. Då uppförs en regelrätt stadbebyggelse med bostadshus och stenlagda gårdsplaner vilken dock brinner ner relativt omgående i vad som tolkas som rysshärjningarna 1719. Fas 6 omfattar en period av markarbeten innan den bebyggelse som är synlig på 1869 års karta uppförs.

Nedan följer en kronologisk redovisning av de kontextgrupper som igår i faserna.



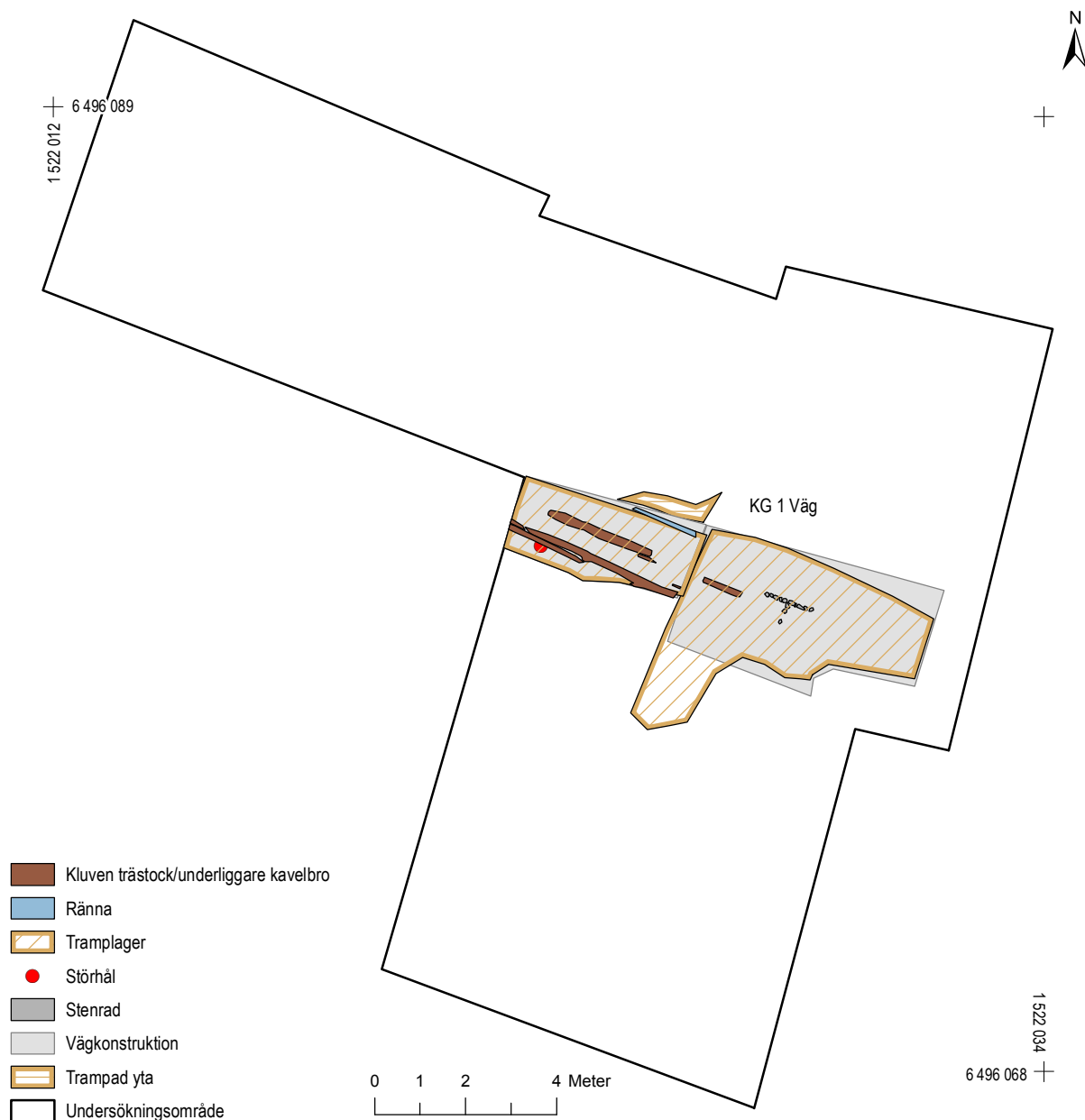
**Figur 11.** Arbetsbild från undersökningen av det nedbrunna hus 2 från fas 2. Foto från V.

# FAS 1. Äldsta markutnyttjande

## Datering 1320–1480 till tidigt 1600-tal

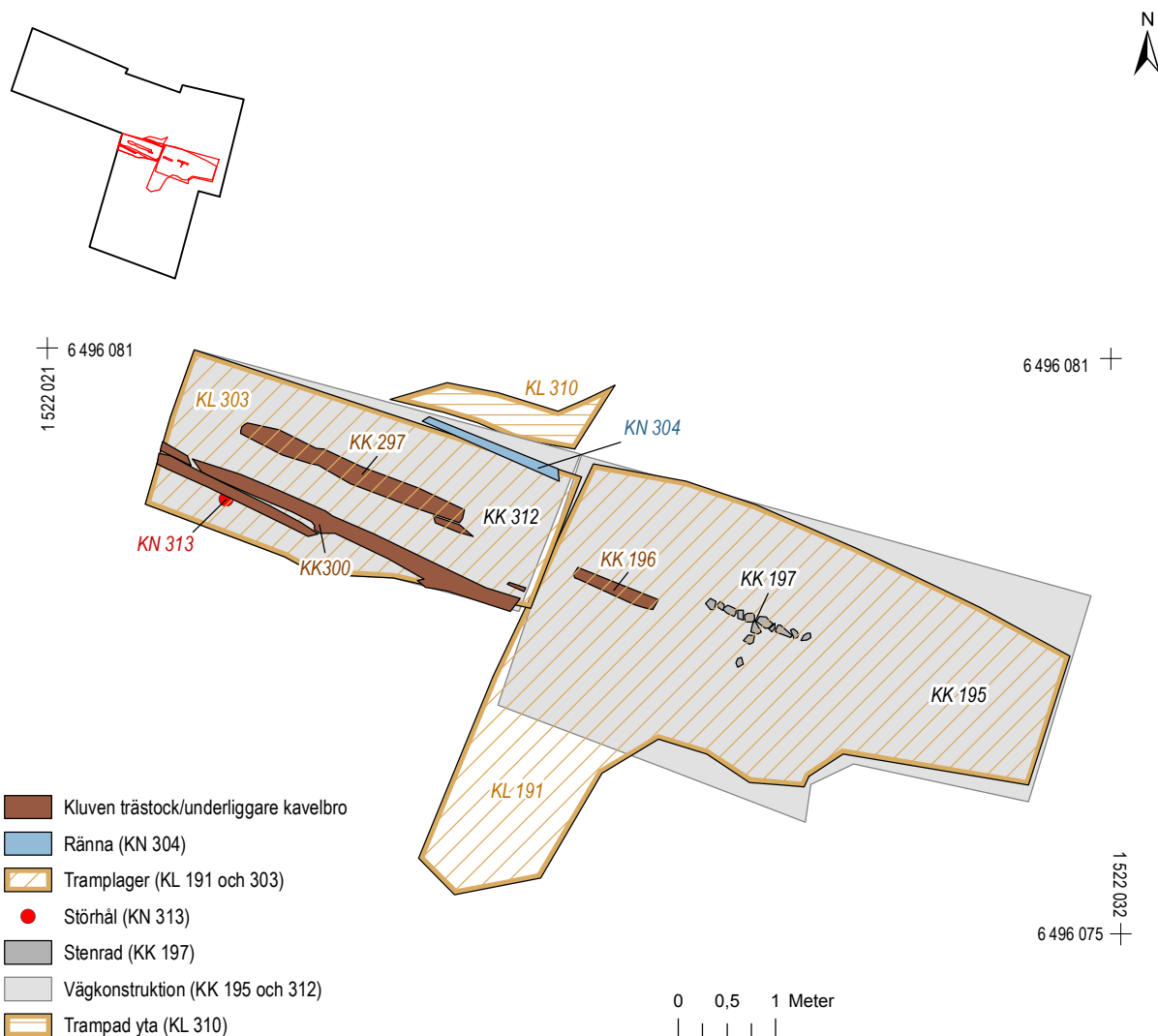
Till fas 1 kan endast den stenlagda vägen knytas. Tramplaget på vägen daterades i samband med förundersökningen till 1320–1480 e.Kr. (Dardel 2013:11). Därtill finns den ursprungliga markhorisonten fläckvis bevarad över ytan (KL 140, 244,

307). Den saknas dock där väg och syllhus senare anläggs. Makrofossilanalysen kan visa att vägen vid denna tid var omgiven av fuktiga ängs- och gräsmarker (bilaga 1).



**Figur 12.** Översiktsplan med samtliga kontextgrupper i fas 1 redovisade. Skala 1:150.

## Kontextgrupp 1. Väg.

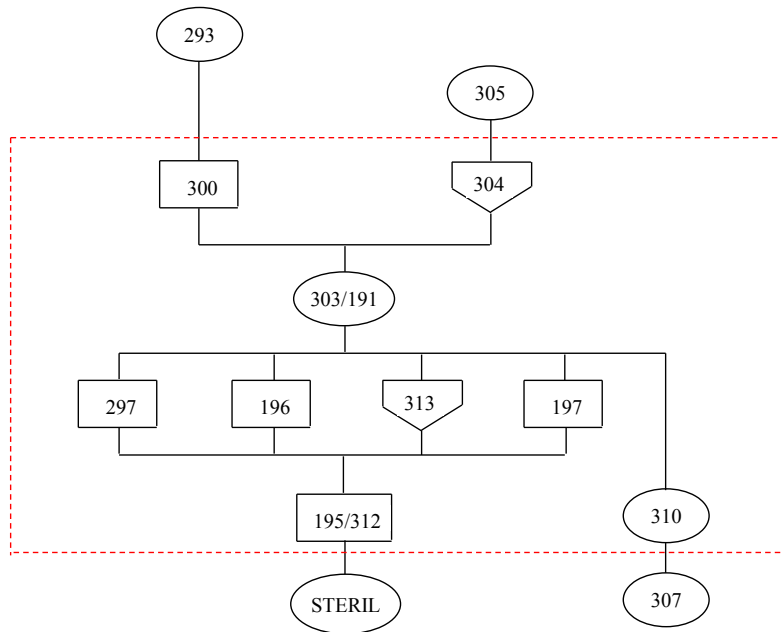


Figur 13. Plan över de lämningar som ingick i vägen/kontextgrupp 1. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 191/303	Tramplager
KK 195/312	Vägkonstruktion
KK 196	Kluven trästock/underliggare kavelbro
KK 197	Stenrad
KK 297	Kluven trästock/underliggare kavelbro
KK 300	Kluven trästock/underliggare kavelbro
KN 304	Ränna
KL 310	Trampad yta
KN 313	Störhål

Figur 14. Kontexter tillhörande vägen/kontextgrupp 1.

Kontextgrupp 1 utgör en stenig väg med måtten 9,5 x 1,8 – 3 m. Ovan steril stenig sand påträffades ett lager med tätt lagda små (0,02–0,05 m stora) rundade, samt enstaka upp till 0,1 m stora, stenar (KK 195, KK 310, KK 312). Vägen är inte lagd med stenar i egentlig mening utan har bildats när människor över tid har gått över den steniga sterilen (figur 16). Vägen tolkades utgöra en del av den väg som på 1640 års karta löper i västnordvästlig–ostsydostlig riktning längs med södra sidan av Strömmens dåvarande fåra. Vägbeläggningen har en jämn och fin yta och är så tät att vatten inte tränger igenom utan samlas ovanpå. Stenläggningen är tätast i söder och ligger där fläckvis i två lager vilket visar att den på vissa ställen har bättrats på. I norr ligger stenarna



**Figur 15.** Matris över vägen/kontextgrupp 1.

glesare. På stennivån har två kluvna tallstockar (KK 297, 196) placerats med den plana sidan nedåt (figur 17). Dessa utgör sannolikt bevarade underliggare för en träläggning. I den steniga ytan på vägen har en rad med större, ca 0,1 m stora, stenar lagts (KK 197), vilken löper i samma riktning som de kluvna stockarna. Stenarna i raden sticker upp 0,04 m högre än de omgivande småstenarna. Stenradens funktion är oklar men den kan möjligen ha fyllt samma funktion som underliggarna av trä. Över dessa lämningar ligger ett sandigt och lerigt avsatt tramplager (KL 191, 303) med stora mängder träflis, huggna och sågade träbitar och bark. Makrofossilanalysen kunde påvisa ett stort inslag av arter från fuktig ängsmark i lagret vilket sannolikt speglar närheten till Strömmen. Det enda fyndet utgjordes av en del av

ett tunnband. Detta lager daterades i samband med förundersökningen till 1320–1480 e.Kr. (Dardel 2013:11). Vid ett senare tillfälle har ytterligare fyra kluvna tallstockar placerats (KK 300) på tramplaget, i samma riktning som de underliggande, vilket visar att träläggningen har lagts om vid minst ett tillfälle. En ojämn ränna i KL 303 (KN 304), vilken också den löper i samma riktning, utgör sannolikt avtryck efter ytterligare en, sedan länge borttagen, underliggare.

I stenläggningen invid den västra schaktkanten påträffades ett störhål (KN 313). Störhålet bör ha tillkommit i en senare fas, eftersom det annars ligger i vägbanan.



**Figur 16.** Den äldsta vägen hade en tät beläggning av småsten.

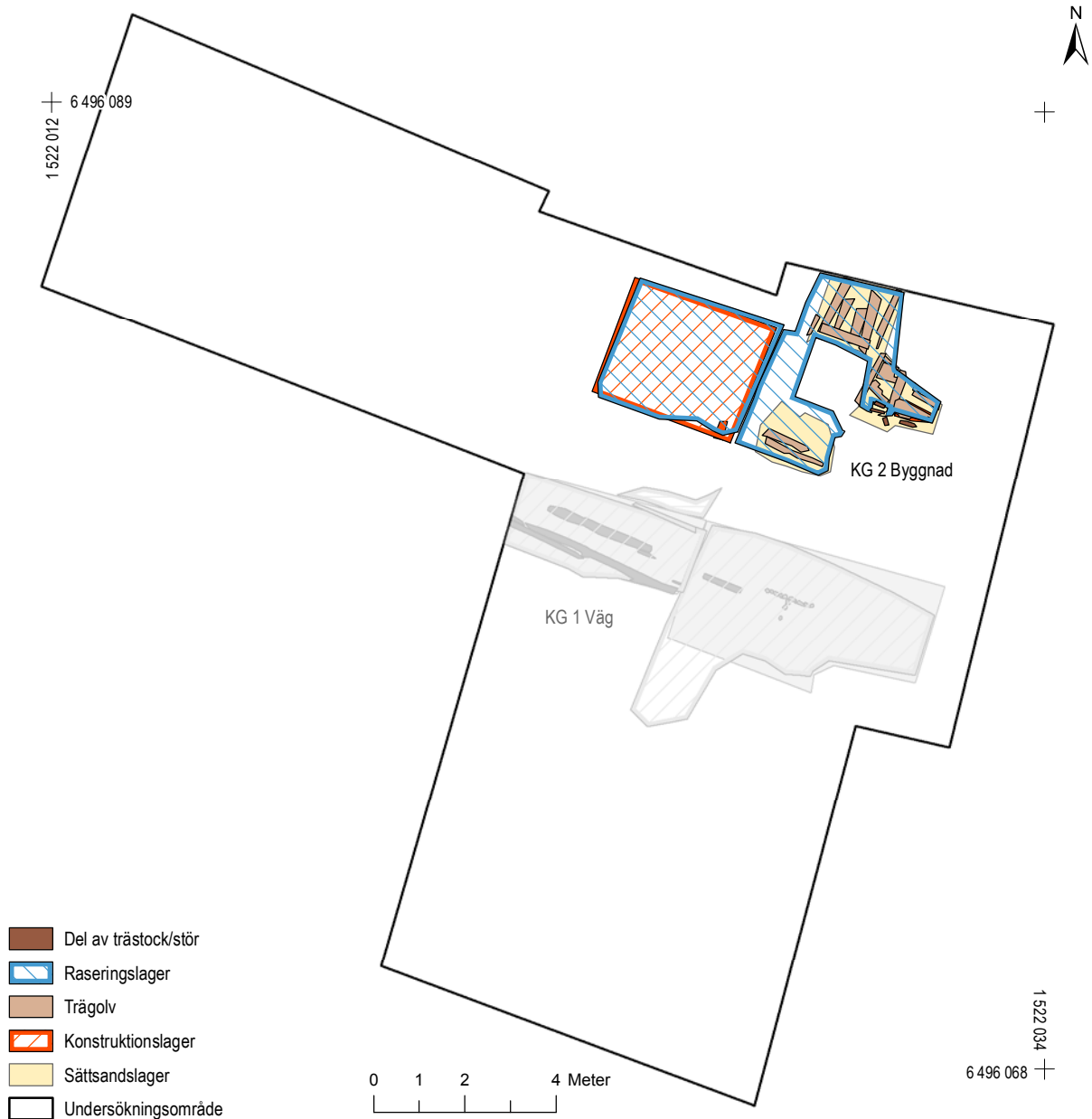


**Figur 17.** Den västra delen av vägen/kontextgrupp 1 (KK 312) med klyvor liggandes i vägens riktning. Dessa har fungerat som underliggare i en i övrigt försvunnen broläggning. Foto från SSV.

## FAS 2. Bebyggelseetablering Datering första halvan 1600-tal–1655

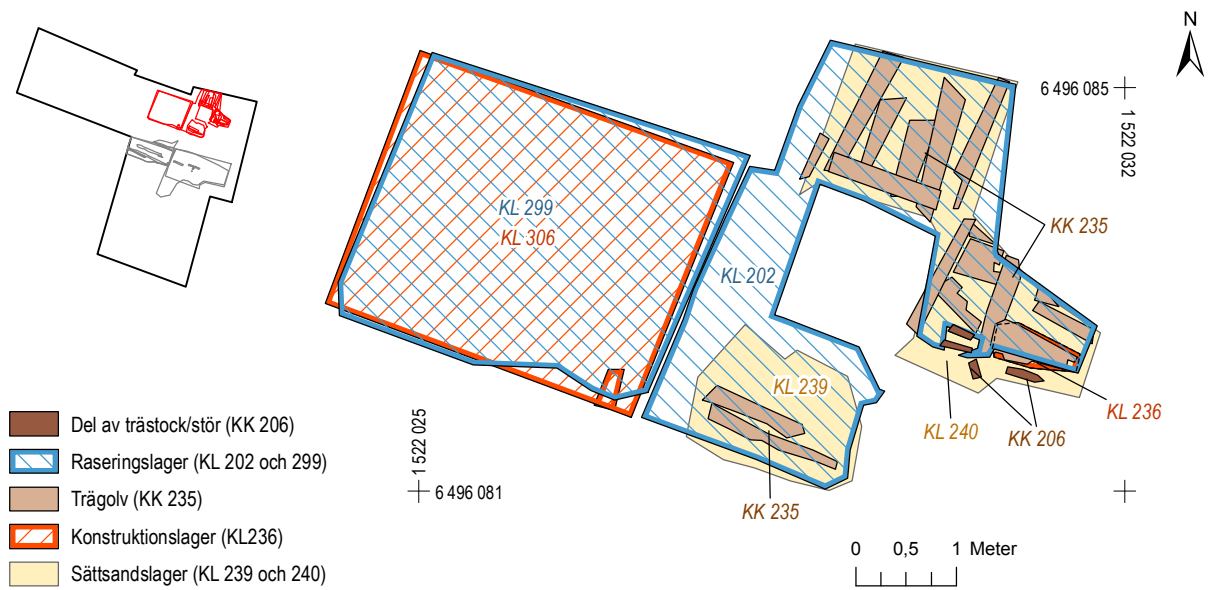
Under första halvan av 1600-talet etableras bebyggelsen på platsen genom att ett hus byggs norr om vägen. Vägen ligger kvar och den senare omlägg-

ningen av kavelbron (se kontextgrupp 1) är samtida med huset.



**Figur 18.** Översiktsplan med samtliga kontextgrupper i fas 2 redovisade. Skala 1:150.

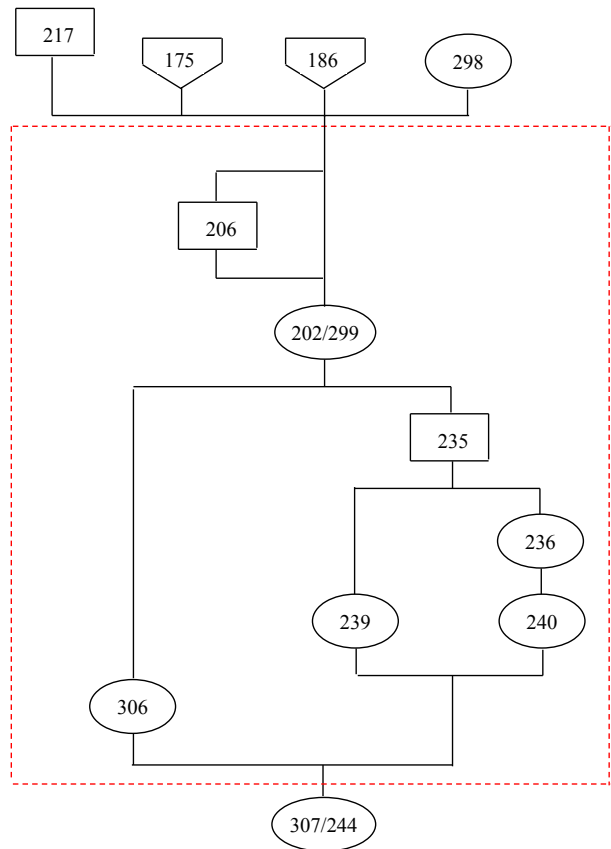
## Kontextgrupp 2. Byggnad



Figur 19. Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 2. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 202/ 299	Raseringslager
KK 206	Delar av trästockar/störar
KK 235	Träggolv
KL 236	Konstruktionslager
KL 239	Sättsandslager
KL 240	Sättsandslager
KL 306	Konstruktionslager

Figur 20. Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 2.



Figur 21. Matris över byggnaden kontextgrupp 2.

Kontextgrupp 2 utgjorde lämningar efter en byggnad med två rum, bevarad till en storlek av 7,8 x 4,5 m. Byggnaden är inte avgränsad och fortsatte norrut utanför schaktet. Konstruktionen är inte intakt eftersom en avfallsgrop (kontextgrupp 10) har grävts ner genom husets östra del någon gång under tidigt 1700-tal.

På ursprunglig marknivå lades ett tunt kvadratisk konstruktionslager med lera (KL 306) ut norr om vägen. Detta var begränsat till husets västra halva. I denna del av byggnaden har det sannolikt funnits ett trägolv på vilket man senare anlagt ett stengolv. Detta var endast iakttagbart in situ i lagrets sydöstra hörn där ett par golvplattor av sandsten låg på en ensam golvplanka (figur 22). Raseringsmassorna (KL 299) ovanpå innehöll dock rikligt med trä och sandstenplattor. Husets östra del hade ett trägolv (KK 235) av 0,5–1,4 x 0,1–0,25 m stora brända golvplankor liggande i nordnordostlig–sydsydvästlig riktning med underliggare vinkelrätt mot dessa. Trägolvet hade lagts på ett sättsandslager (KL 240 i norr och KL 239 i söder) vilket vilade på ursprunglig marknivå. En bit sannolikt rödgods i KL 239 (fnr 239:3871:1) fick en datering till 1600–1700-tal. Ett par av plankorna i sydost hade fästs med lera (KL 236).



**Figur 22.** På ett ställe i brandlager KL 299 gick det att se att hus 2 hade haft ett trägolv som senare ersatts med ett stengolv. Foto från V.

Över de västra och norra delarna av byggnaden låg ett raseringslager med hårt brända massor (KL 202/299). I raseringslagret påträffades ett ljuster (fnr 202:5281:1) (figur 23), fönsterglas, en järnkrok som troligen utgör någon form av dragkrok (fnr 202:3558:3) samt ett grovt beslag (fnr 202:3625:4) vilket möjligen kan härröra från en hästutrustning (figur 24). Högst upp i raseringslagret, invid den södra begränsningen av 202, låg delar av fyra förkolnade trästockar (KK 206) vilka sannolikt utgör del av en brunnen takkonstruktion. I söder förfaller raseringen ha avlägsnats och här täcktes trägolvet av ett utfyllnadslager med grov sand (KL 242).

Eftersom stensyll saknas har byggnaden troligen stått på träsyll. Det rör sig därför sannolikt om en lättare byggnadskonstruktion, sannolikt i skiftesverksteknik. Husets västra del får efter ett tag ett stengolv, men det framkom inget som skulle indikera att det funnits en spis eller ugn i närheten. Huset är dock inte avgränsat norrut. Att döma av fyndmaterialet, en dragkrok och ett grövre beslag, möjligen del av en hästutrustning, så rör det sig sannolikt om någon form av ekonomibyggnad. Ett ljuster påvisar aktiviteter som kan kopplas till den näraliggande Strömmen.

Ett <sup>14</sup>C-prov togs ifrån trägolvet KK 235 vilket gav dateringen 1520–1960 e.Kr. (bilaga 4). Dateringen har fyra toppar av vilka två kan uteslutas eftersom perioden ligger efter stadsbranden 1655, vilket är stratigrafiskt omöjligt. Dateringen bör därför ligga inom det tidigare intervallet 1520–1680. Ett <sup>14</sup>C togs också på ett skalkorn ur det ovanliggande raseringslagret KL 299/202 vilket gav resultatet 1320–1450 (bilaga 4), det vill säga en äldre datering än det underliggande trägolvet. Provet visar att det uppenbarligen finns äldre massor inblandade i raseringen. I raseringsmassorna påträffades två bitar rödgods från trebensgrytor och en oglaserad bit rödgods från ett lock vilka har bestämts till perioden 1600–1700-tal (figur 25) (bilaga 3). Huset bör sannolikt dateras till första halvan av 1600-talet. Huset har brunnit ner och sannolikt har detta skett i den stora stadsbranden 1655.



**Figur 23.** Ett ljuster från brandlagret i hus 2 visar att man utnyttjat den näraliggande Strömmen för fiske (fnr 202:5281:1). Skala 1:6.



**Figur 24.** Ett beslag påträffades i brandlagret till hus 2 (fnr 202:3625:4). Skala 1:1.



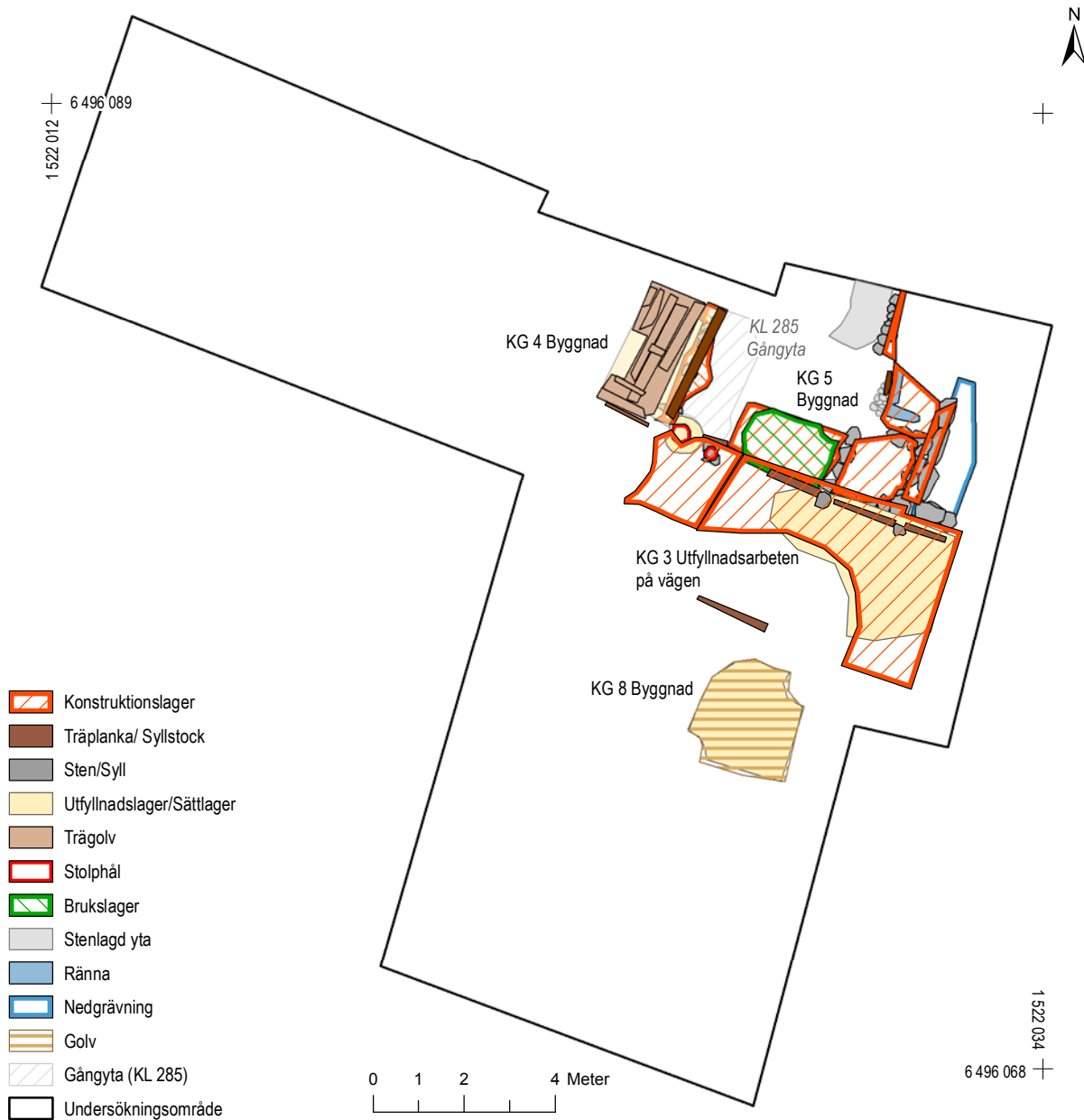
**Figur 25.** Ett lock i rödgods framkom i brandlagret KL 202 (fnr 202:3557:2). Skala 1:1.



## FAS 3. Tomtplanering 1655–slutet av 1600-talet

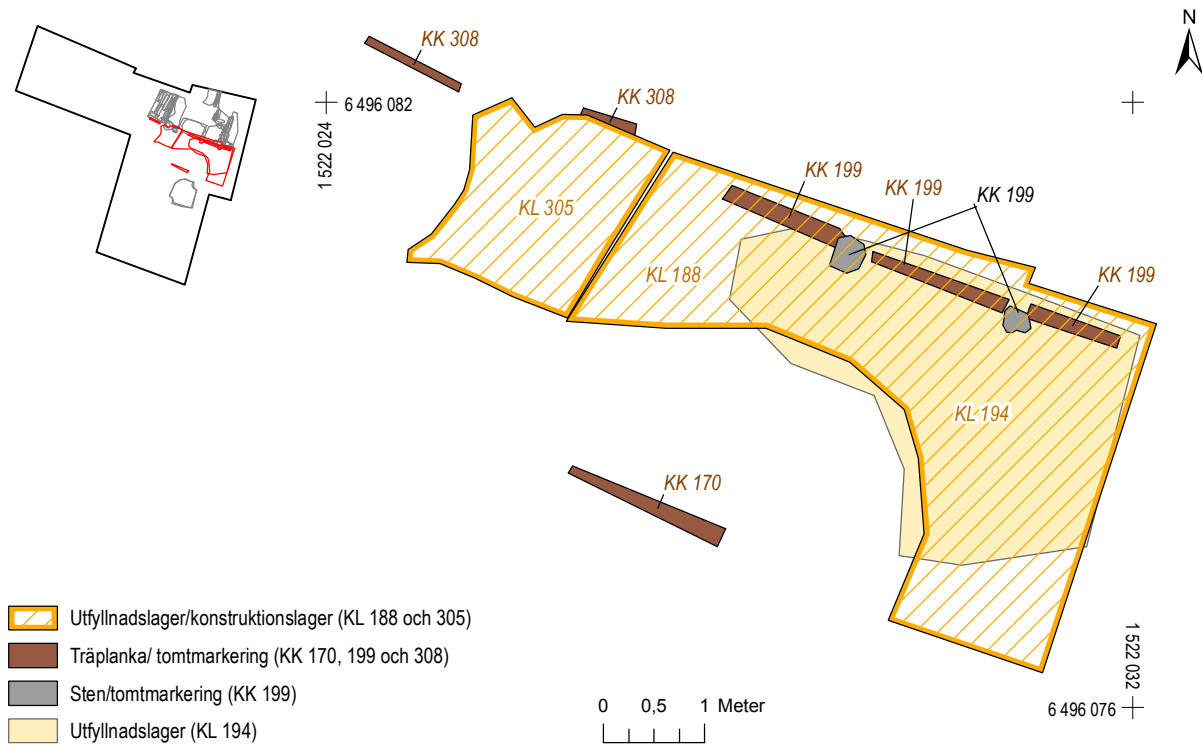
Efter branden 1655 vidtar en period av markarbeten inom vägområdet (kontextgrupp 3) vilka framför allt syftar till att skapa en plan yta genom att fylla upp den branta sluttningen ner mot Strömmen. Trä-

plankor läggs ut mellan väg och tomtmark. Därefter anläggs hus 4 och 5 norr om vägen och hus 8 söder om vägen. Bebyggelsen ligger alltså kvar i det gamla läget.



**Figur 26.** Översiktsplan med samtliga kontextgrupper i fas 3 redovisade. Skala 1:150.

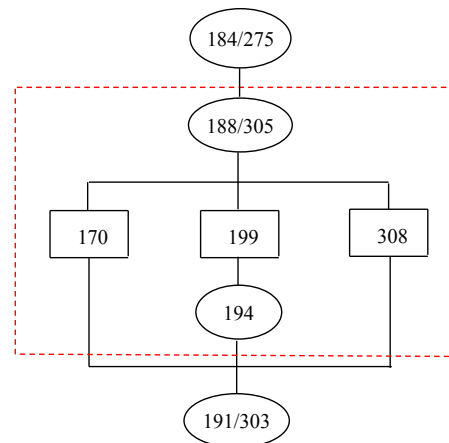
### Kontextgrupp 3. Utfyllnadsarbeten på vägen



Figur 27. Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 3. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KK 170	Träplanka/ tomtmarkering
KL 188/305	Utfyllnadslager/konstruktionslager
KL 194	Utfyllnadslager
KK 199	Träplankor/ tomtmarkering
KK 308	Träplankor/ tomtmarkering

Figur 28. Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 3.

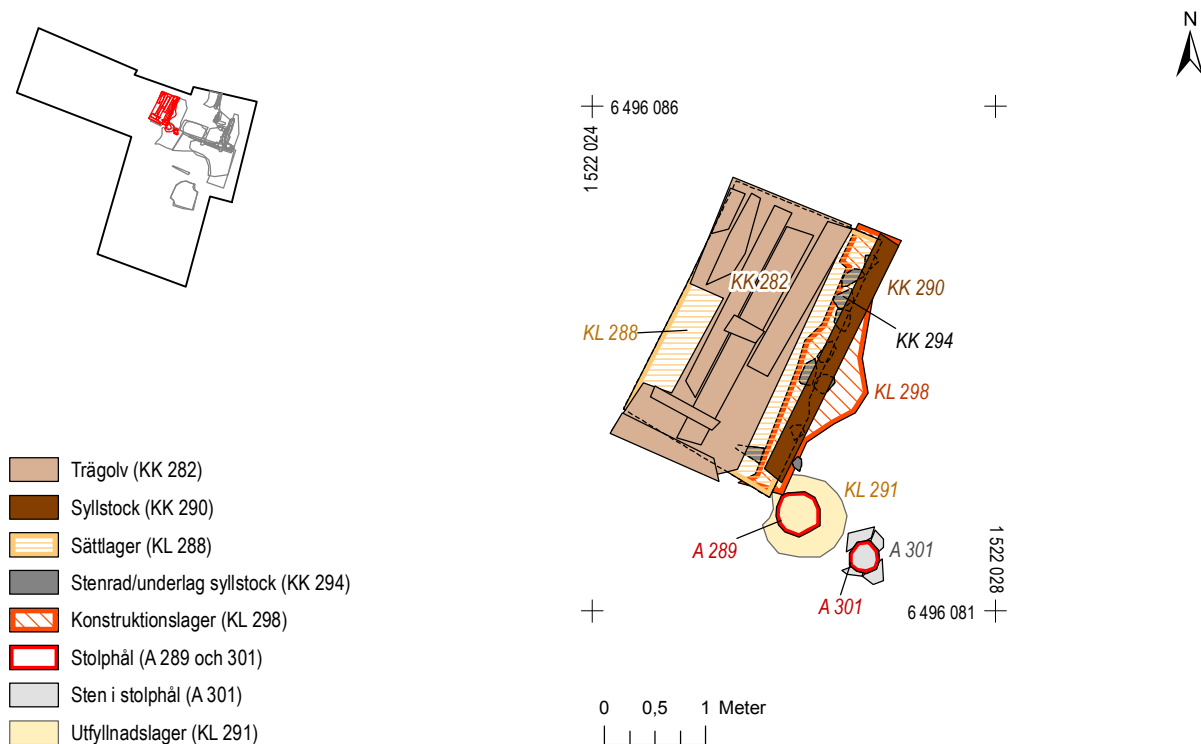


Figur 29. Matris över byggnaden kontextgrupp 3.

Kontextgrupp 3 utgör lämningarna efter de markplaneringsarbeten som genomförs inom vägområdet efter branden. På det lager som avsatts på den äldsta vägen (KL 191) läggs först det sandiga lerlagret 194 ut i nordost. Det skärs i sydväst av en stor recent nedgrävning (KN 1009). Gränsen mot tomten i norr markeras genom att träplankorna KK 199 i öst, och KK 308 i väst, läggs ut längs med vägens norra begränsning. Emellan dessa läggs stenar. På samma sätt läggs en plank ut vid vägens begränsning i söder (KK170). Vägen ligger i denna fas 1 meter längre norrut än den äldsta vägen. Vägen är i denna fas knappt 3 meter bred.

Ingen bebyggelse tillkommer emellertid. Istället fortsätter markplaneringsarbetena och vägområdet fylls ut ytterligare med siltig och sandig lera (188, 305) som kommer att täcka tomtmarkeringarna. Den södra syllen tillhörande hus 5 konstrueras sedan på KL 188 vilket visar att huset kommer på plats efter det att utfyllnadsarbetena på vägen genomförts. Utfyllnadslagren var i princip fyndtomma, förutom enstaka djurben, framförallt nöt (bilaga 2). En skärva från en trebensgryta i KL 305 fick en datering till 1600–1700-tal (bilaga 3). Varken i KL 305 eller 188 fanns bevarat makrofossilt material men i 188 fanns spår av hushållsavfall (bilaga 1).

## Kontextgrupp 4. Byggnad



Figur 30. Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 4. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KK 282	Träggolv
KL 288	Sättilager
A 289	Stolphål?
KK 290	Syllstock
KL 291	Utfyllnadslager
KK 294	Stenrad/underlag syllstock
KL 298	Konstruktionslager
A 301	Stolphål

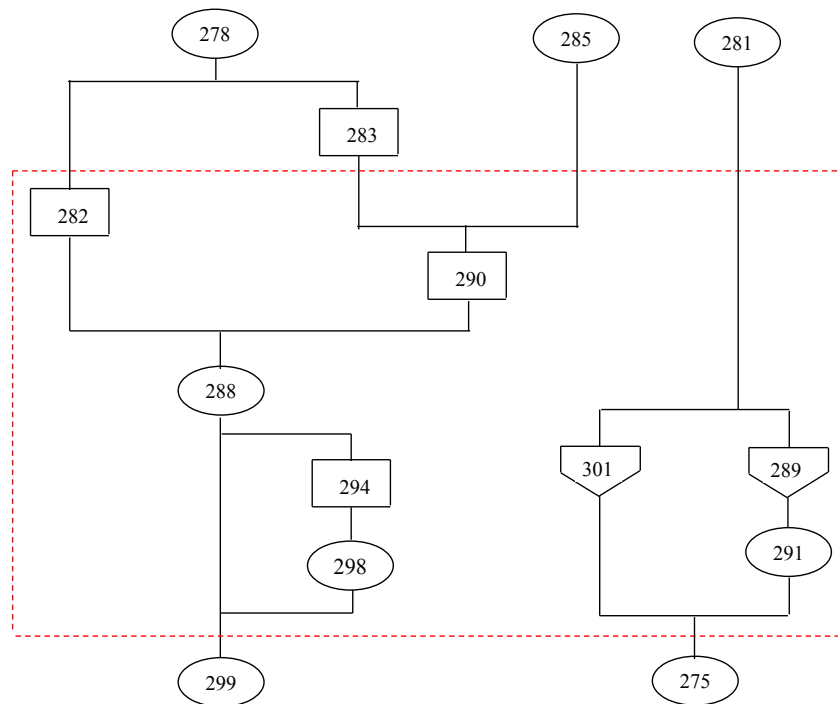
Figur 31. Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 4.

Kontextgrupp 4 utgör resterna efter en mindre byggnad med träggolv bevarad till en storlek av 2,85 x 1,75–2,10 m. Huset är orienterat i nordnordostlig-sydsydvästlig riktning och är inte avgränsat norr ut där det fortsätter utanför schaktet.

På de brända raseringsmassorna (KL 299) efter hus 2 läggs ett smalt och utjämnande konstruktionslager med gråbrun lera ut (KL 298). På detta placeras en

gles rad med mindre stenar (KK 294) vilka fungerar som underlag för en syllstock (KK 290). Väster om stenraden och syllstocken läggs ett lerlager ut (KL 288) för att försegla de brända massorna under, varpå ett träggolv (KK 282) konstrueras ovanpå (figur 33). I konstruktionslagret påträffades ett beslag i järn (fnr 288:4840:1). Två stolphål (BS 289, 301) i linje med husets sydöstra gavel indikerar att huset haft ett loft. I ett av dessa framkom en bit kakel (fnr 289:4830:1) (figur 34). Trärester utan systematik i ovanliggande konstruktionslager för påföljande hus 7 (KL 278) utgör sannolikt delar av husets raserade tak och väggar.

Byggnaden har sannolikt varit en loftbyggnad konstruerad i skiftesverksteknik på träsyll. Den hade inte brunnit och hade uppenbarligen i viss mån städats ut innan den revs. Också detta hus var i princip fyndtomt. Ett 15-tal bitar fönsterglas på trägolvet (fnr 282:4739:2) visar att byggnaden har haft fönster. Makrofossilproverna som togs ur lagren i huset var tyvärr tomma och kan inte bidra med någon



**Figur 32.** Matris över byggnaden kontextgrupp 4.



**Figur 33.** Syllstock (KK 290) och trägolvs (KK 282) i hus kontextgrupp 4. Foto från N.

tolkning av byggnadens funktion (bilaga 1). En del av en degel (fnr 282:4863:1) påträffades på trägolvet (figur 35). Ett par bitar från ett apotekskrus (fnr 282:4982:1) fick en vid datering till 1600–1700-talen (figur 36) (bilaga 3).

Sannolikt uppförs byggnaden efter stadsbranden 1655.



**Figur 35.** En del av en degel påträffades på trägolvet i hus 4 (fnr 282:4863:1). Skala 2:1.

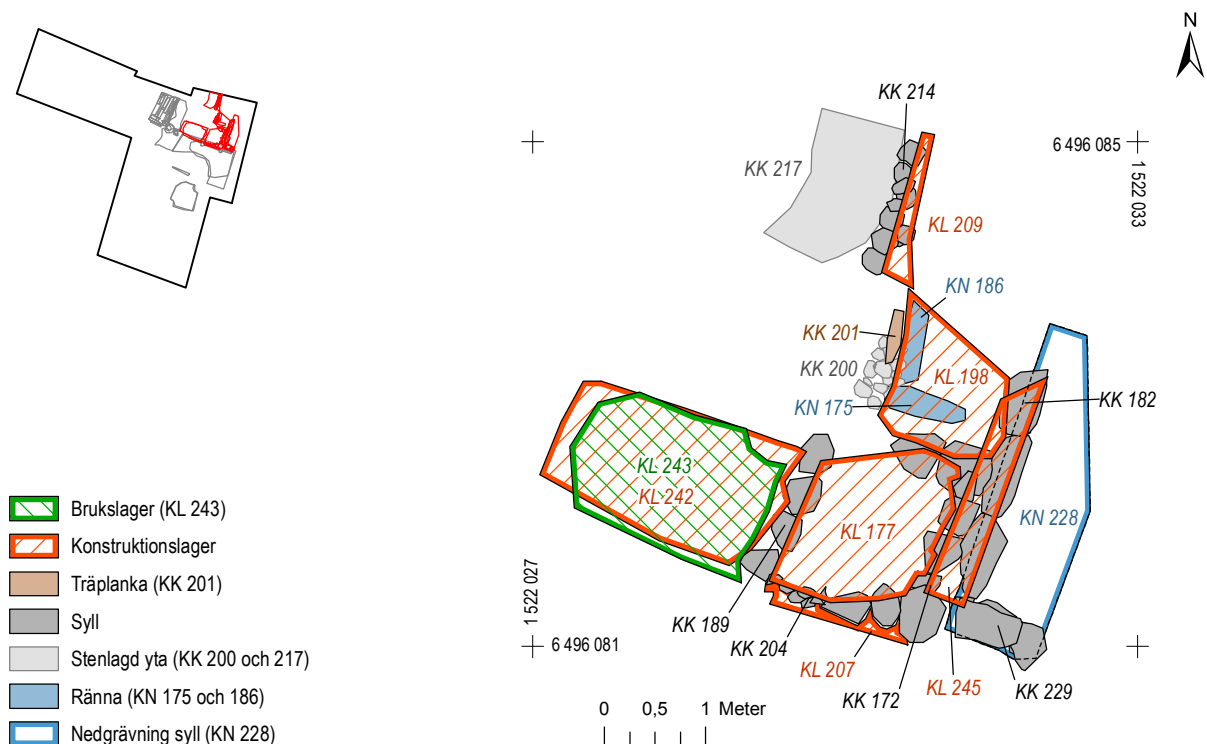


**Figur 34.** En bit kakel hittades i ett stolphål i hus 4 (fnr 289:4830:1). Skala 1:1.



**Figur 36.** Ett par bitar från ett apotekskrus framkom i hus 4 (fnr 282:4982:1). Skala 1:1.

## Kontextgrupp 5. Byggnad



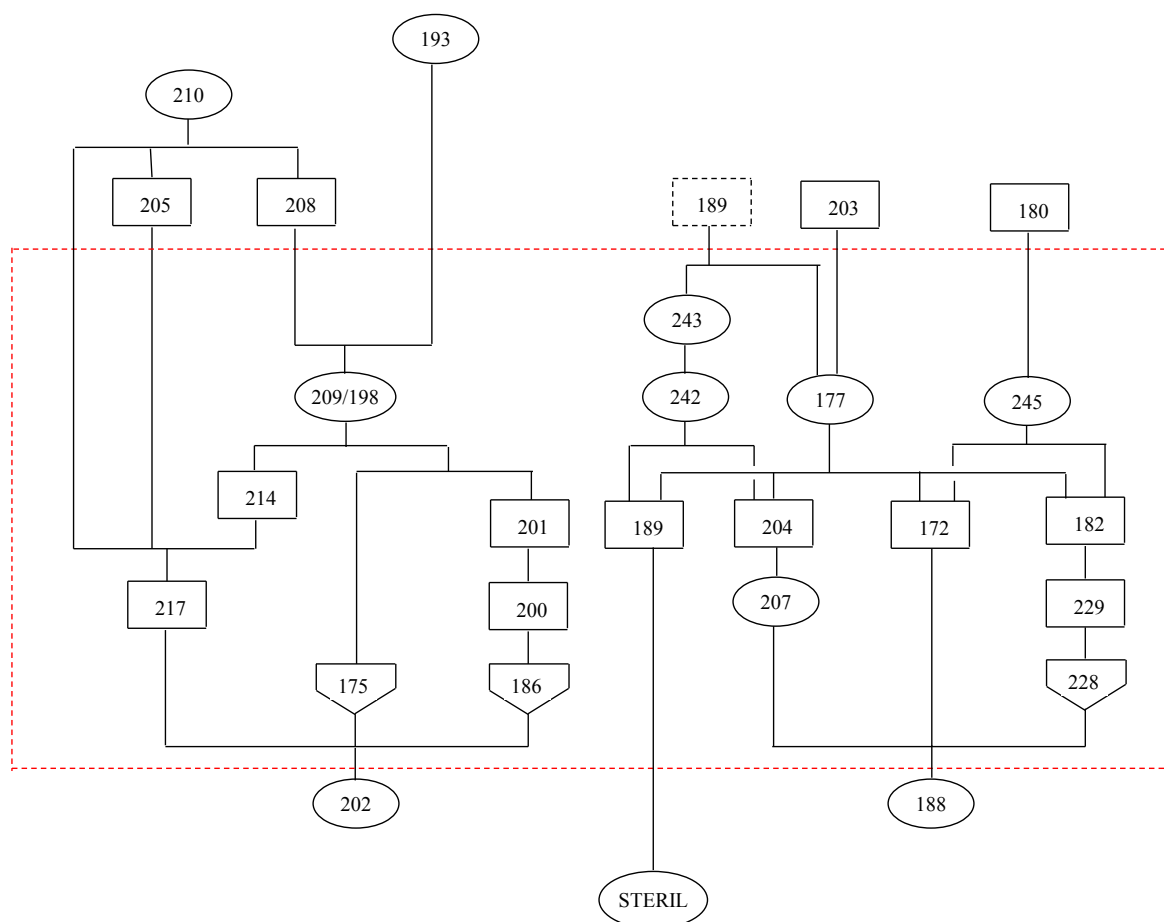
Figur 37. Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 5. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KK 172	Syll
KN 175	Ränna
KL 177	Konstruktionslager
KK 182	Syll
KN 186	Ränna
KK 189	Syll
KL 198	Konstruktionslager
KK 200	Stensamling
KK 201	Träplanka
KK 204	Syll
KL 207	Konstruktionslager
KL 209	Konstruktionslager
KK 214	Syll
KK 217	Stenlagd yta
KN 228	Nedgrävning syll
KK 229	Syll
KL 242	Konstruktionslager
KL 243	Brukslager
KL 245	Konstruktionslager

Figur 38. Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 5

Kontextgrupp 5 utgjorde lämningarna efter en byggnad med halvkällare/nedgrävd syll. Byggnaden uppförs efter det att en brand, möjligen stadsbranden 1655, förstört det underliggande hus 2. Byggnaden är endast fragmentarisk bevarad och de enskilda konstruktionselementen är i vissa fall svårtolkade. Byggnaden skärs i nordost av en sentida nedgrävning för en dagvattenbrunn med anslutande rör (KN 1008) samt av ett kabelschakt (KN 1005) vars djupare nedgrävda norra del har förstört alla underliggande lämningar. Byggnaden begränsas i öster av schaktkanten och befintlig byggnad. Avfallsgropen 10 har under tidigt 1700-tal grävts ner genom huset och förstört alla konstruktioner i husets centrala del.

Genom KL 188 som lagts ut på vägområdet (kontextgrupp 3) grävs nedgrävning KN 228 vari syllarna KK 229 och KK 182 sätts. I syllarna ingick både huggna och naturligt formade stenar. Dessa bildar en halvkällare (figur 40). Därefter konstrueras syllan KK 172 parallellt med KK 182, och mellanrummet mellan syllarna fylls igen med gruslager KL 245. Därefter sätts syllraden KK 204 vinkelrätt mot KL



Figur 39. Matris över byggnaden kontextgrupp 5.



Figur 40. Hus 5 hade en halvkällare samt en mindre utbyggnad i anslutning till denna. Foto från NNO.

172. Samtidigt konstrueras även en syll (KK 189) i nord-sydlig riktning, vilken vid undersökningen endast var synlig som tre stenlyft. Dessa syllar bildar tillsammans en mindre, 1,7 x 1,7 m stor, kvadratisk rumsindelning, väster om halvkällaren. Innan-

för dessa syllar ligger ett sandlager (KL 177), vilket utgör ett golvlager alternativt ett konstruktionslager för ett numera försvunnet trägol. I linje med stenlyften, fast norr om den yta som störts av den senare avfallsgropen (kontextgrupp 10), löper ytterligare en syll (KK 214). Norr om KK 172 grävs två korta rännor vinkelrätt emot varandra (KN 175, KN 186). I anslutning till rännorna, och delvis över dessa, ligger en mindre stensamling (KK 200) på vilken det finns bevarat trä (KK 201), sannolikt en plank. Rännorna och stensamlingen har inte kunnat ges någon nöjaktig förklaring. Enligt makrofossilanalysen innehåller rännorna material som påvisar näringsrik och fuktig mark (bilaga 1) och möjligen fungerar rännorna dränerande. På rännorna, öster om syllan 214 och norr om syllan 172, läggs ett gruslager ut (KL 198/209), sannolikt ett konstruktionslager för ett golv. Öster om stenlyften läggs ett lager grov sand (KL 242), på vilket det har avsatts ett brukslager (KL 243). Också detta hus var mer eller mindre fyndtomt. Förutom en trefot i järn i

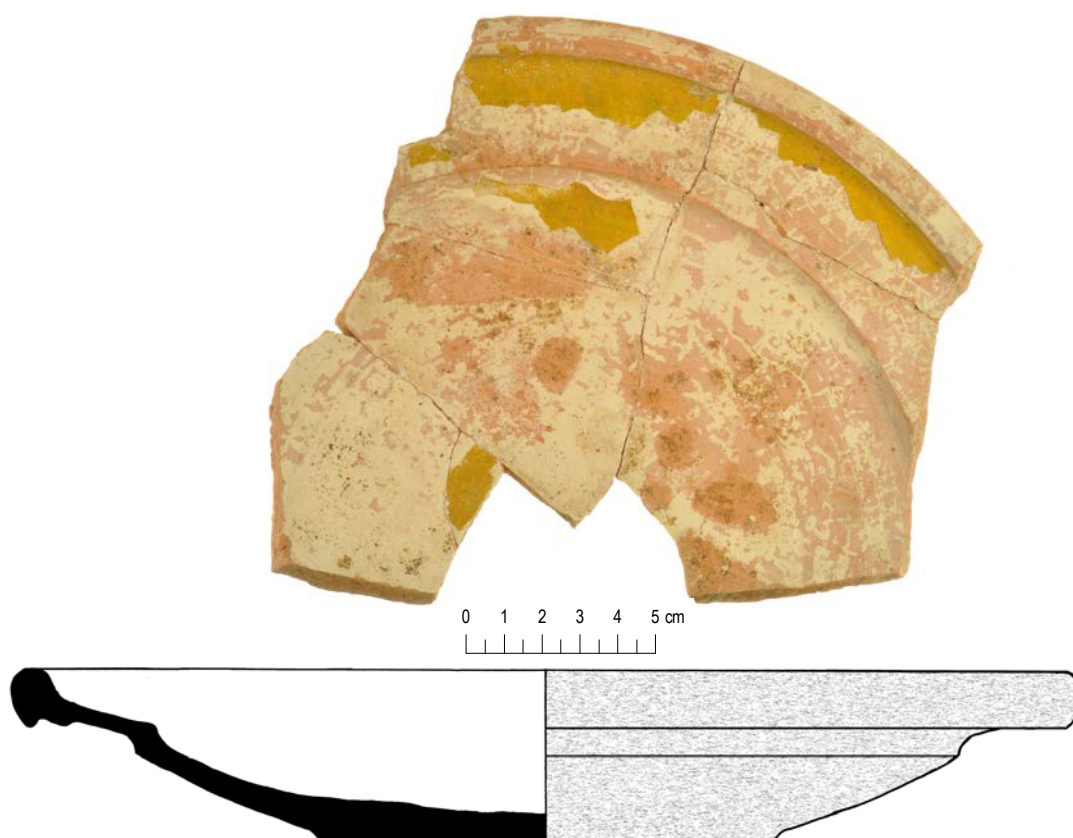


KL 243 (fnr 243: 3677:2) (figur 41) så påträffades endast ett par spikar och ett par små bitar obestämt järn. Därutöver framkom några bitar rödgdods med allmänna dateringar till 1600–1700-tal. Undantaget utgörs av delar av två fat i KL 242 (fnr 242:3773:3, 242:3773:4) vilka enligt keramikanalysen tillhör 1700-talet (figur 42). Det rimmar illa med tolkningen att hus 5 ska ha konstruerats under andra halvan

av 1600-talet, men inte stått så länge. Dateringen av keramiken visar möjligen att det är något som inte stämmer i den stratigrafiska analysen, men troligare är kanske att det är den avfallsgrop (kontextgrupp 10) som under tidigt 1700-tal grävs ner genom KL 242 som spökar. Det är inte omöjligt att keramiken istället ska knytas till denna.

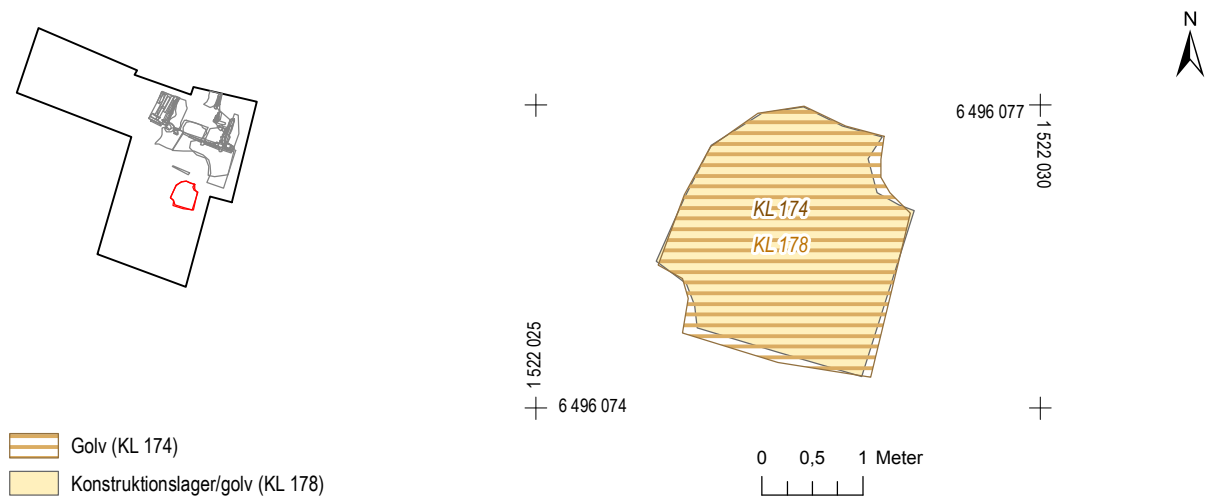


**Figur 41.** En trefot i järn påträffades i hus 5 (fnr 243: 3677:2). Skala 1:2.



**Figur 42.** I hus 5 påträffades delar av ett gult fat (fnr 242:3773:4). Fatet har fått en datering till 1700-tal vilket inte stämmer med dateringen av huset som bör tillhöra andra halvan av 1600-talet. Möjligen bör fatet istället knytas till den avfallsgrop (kontextgrupp 10) som under tidigt 1700-tal grävs ner genom lagret. Skala 1:2.

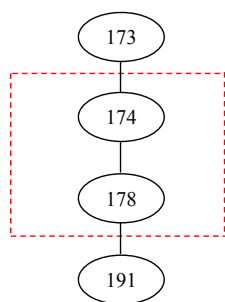
## Kontextgrupp 8. Byggnad



**Figur 43.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 8. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 174	Golv
KL 178	Konstruktionslager/golv

**Figur 44.** Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 8.

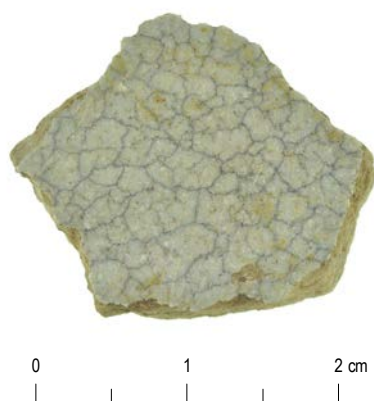


**Figur 45.** Matris över byggnaden kontextgrupp 8.

Kontextgrupp 8 utgjorde de diskreta spåren efter en byggnad bevarad till en storlek av ca 2 x 2 m. Endast två lager är bevarade, men makrofossilanalysen indikerar att det rör sig om en inomhusmiljö (bilaga 1). Byggnaden skärs i söder av förundersöknings-schaktet och i norr av den sentida stora nedgrävningen 1009, vars norra del är djupare nergrävd än den södra. I öst skärs den av frischaktet till befintlig byggnad.

På det lager (KL 191) som har avsatts på och söder om den äldre småstensvägen KK 195 har ett lergolv (KL 178) lagts ut, ett lergolv. Det var kompakt men varvigt med linser med ett stort inslag av trä(flis?), tegelkross, sand och småsten. Sannolikt är det ett trampat golvlager som bättrats på i omgångar. På detta låg ett tunt men kompakt lager (KL 174) med stort inslag av trä vilket kan utgöra resterna av ett dåligt bevarat trägolv. Lagret föreföll dock trampat och troligare är kanske att ytan varit täckt av träflis.

Byggnaden har sträckt sig längre söderut och golvlagren kan iakttas i FU-schaktet som tre mindre fläckar mellan några senare nedgrävningar (Dardel 2013:15). Det ger vid handen att byggnaden har haft en längd på minst 7,15 m. Byggnaden fortsätter österut utanför schaktet och dess bredd är därför svårbedömd. Fynden i golvlagren inskränkte sig till en bit möjlig fajans med datering till 1600–1700-tal i det underliggande KL 178 (fnr 178:2005:1) (figur 48) och en bit rödgods med samma datering i KL 174 (174:1932:1). Byggnadens funktion är svår att avgöra utifrån dess dåliga bevaringsgrad och fåtaliga fyndmaterial.

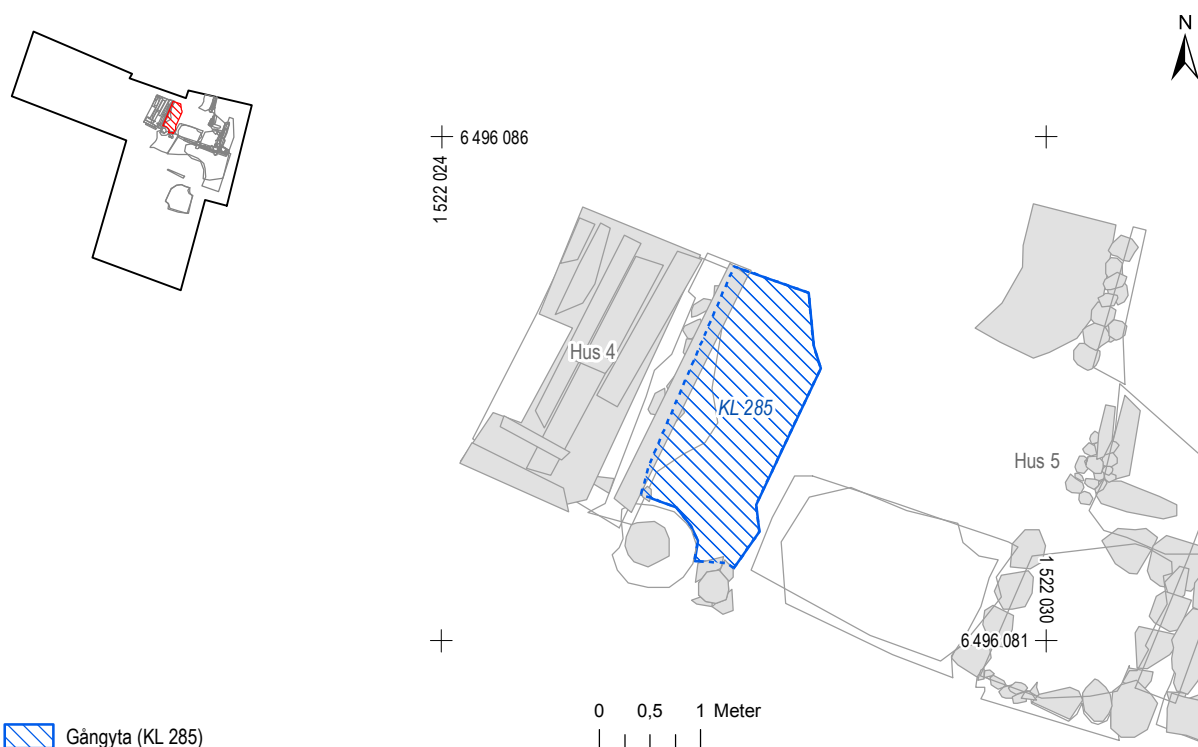


**Figur 46.** En bit fajans påträffades i KL 178 (fnr 178:2005:1). Skala 2:1.

## Övriga kontexter fas 3

### KL 285:

Emellan hus 4 och 5 har KL 285 lagts ut. Det är ett siltigt lager med småsten vilket sannolikt har utgjort en gångyta mellan husen. I lagret påträffades tre bitar från trebensgrytor (fnr 285:4839:1, 285:5028:1, 285:5028:2) varav två hade holländskt ursprung. Alla fick en datering till 1600–1700-tal (bilaga 3).

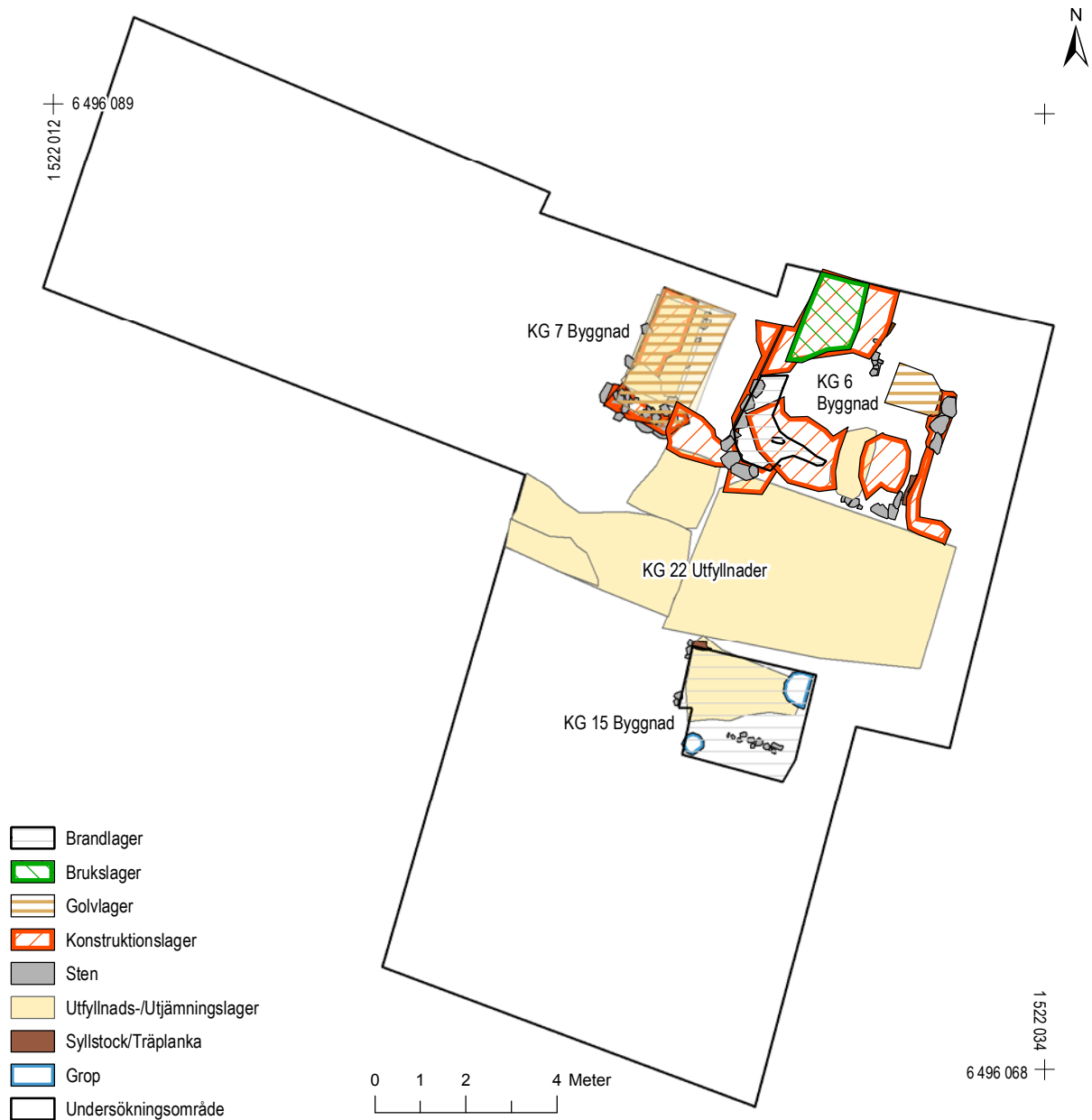


**Figur 47.** Plan över gångytan KL 285 mellan hus 4 och hus 5. Skala 1:75.

## FAS 4. Nya hus uppförs Slutet på 1600-tal–tidigt 1700-tal

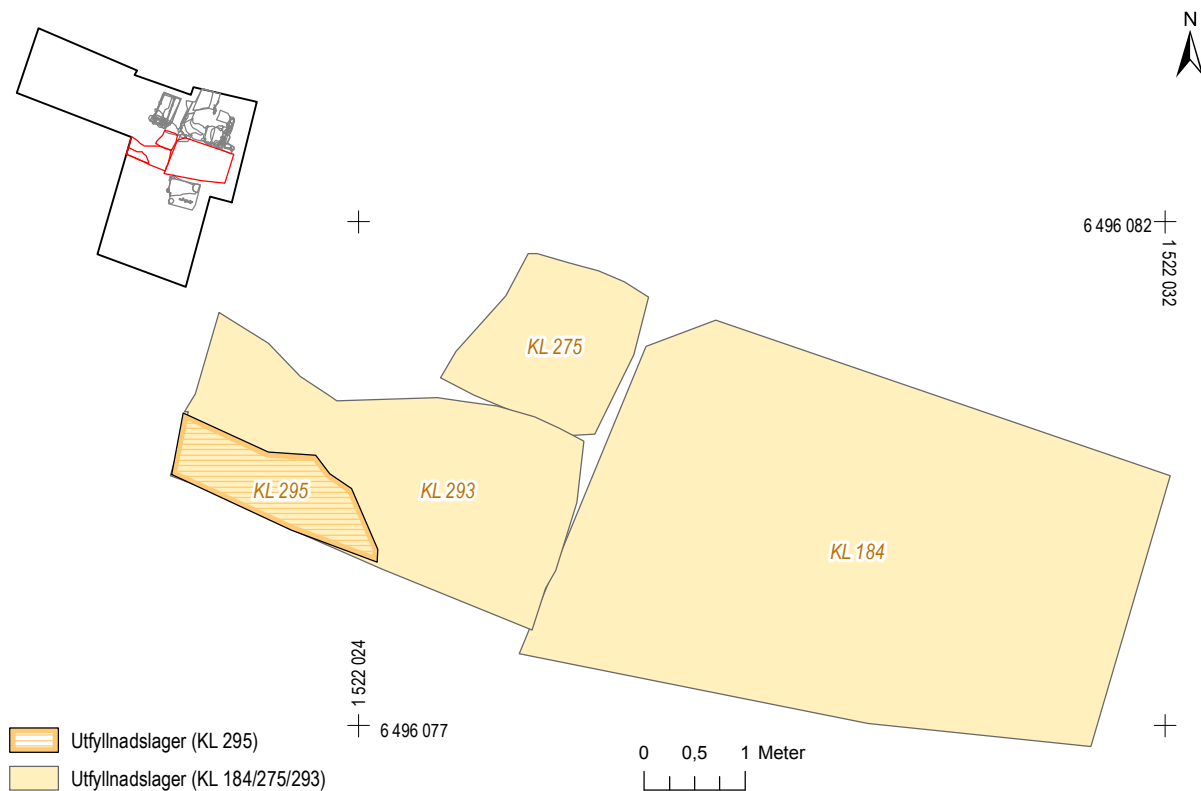
I fas 4 ersätts husen från föregående fas med hus 6 och 7 norr om vägen och hus 15 i söder. Vägen ligger fortfarande kvar i sin äldre sträckning och fylls

upp ytterligare i samband med att den nya bebyggelsen kommer på plats.



**Figur 48.** Översiktsplan med samtliga kontextgrupper i fas 4 redovisade. Skala 1:150.

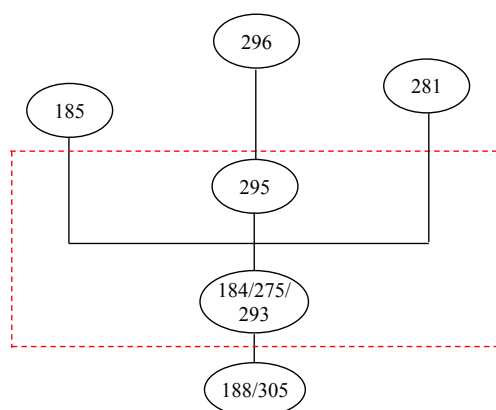
## Kontextgrupp 22. Utfyllnader



**Figur 49.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 22. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 184/275/ 293	Utfyllnadslager
KL 295	Utfyllnadslager

**Figur 50.** Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 22.

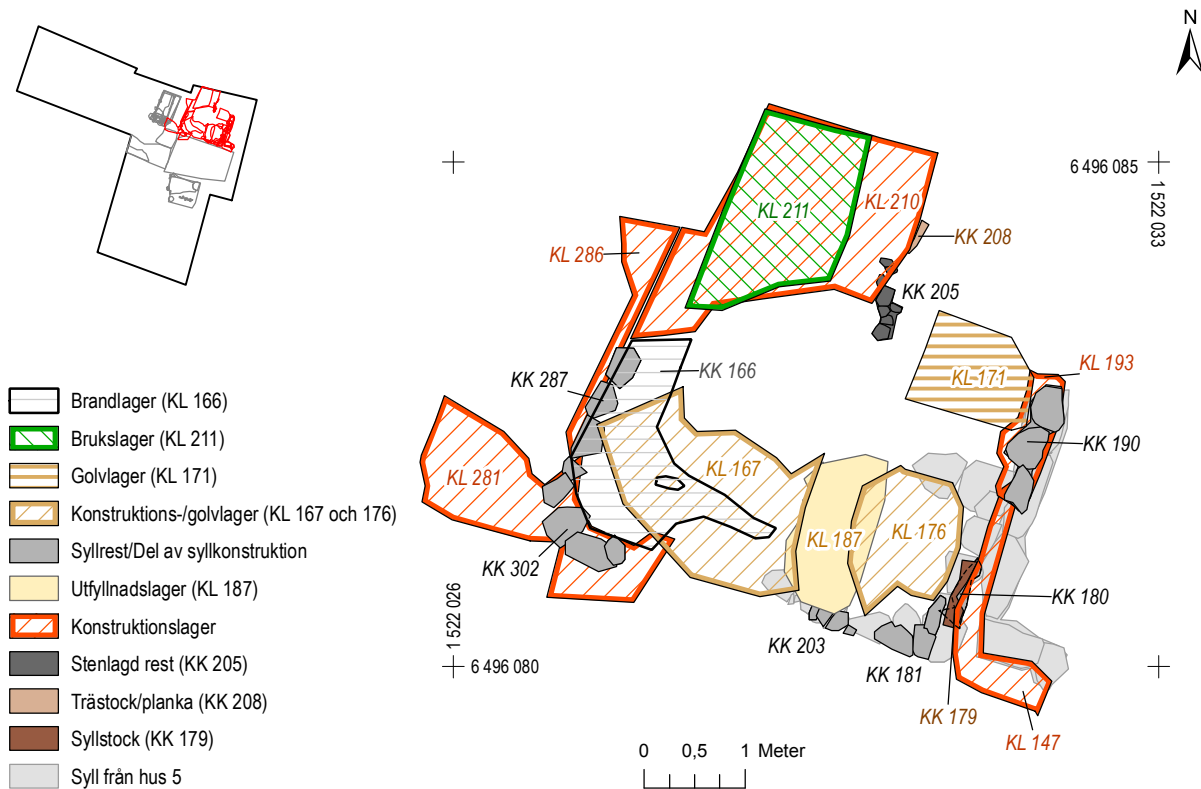


**Figur 51.** Matris över byggnaden kontextgrupp 22.

Kontextgrupp 22 utgör ytterligare utfyllnader på vägen. Dessa läggs ut på vägen i samband med att hus 6 och 7 anläggs på vägens norra sida. Markarbetena består i att utfyllnader av grov sand (KL 275), grus och småsten (KL 184) och grus (KL 293) läggs på. Vägen har i det här skedet ingen beläggning men det är uppenbart att ytan fortsatt att brukas som väg eftersom kompakta tramplager har bildats i de övre delarna av KL 275, 184, 293 samt 295. Lagren är homogena och anmärkningsvärt tomma, inga fynd påträffades förutom några ben från nöt (bilaga 2). Det rör sig därför inte om omdeponerade massor tagna från närmiljön.

Analysen av det makrofossila materialet i lagret kunde påvisa arter som föredrar näringsrik något fuktig mark (bilaga 1). Mot den västra schaktkanten fanns en del av ett avsatt lager (KL 295) bevarat på gruslagret men detta var inte synligt någon annanstans. Makrofossilanalysen visade också i detta fall att det rör sig om en strandnära fuktig och näringsrik ängsmark. I lagret fanns ett stort inslag av tiggarranunkel vilken gärna breder ut sig vid utfyllnader av sankastrandområden (bilaga 1).

## Kontextgrupp 6. Byggnad

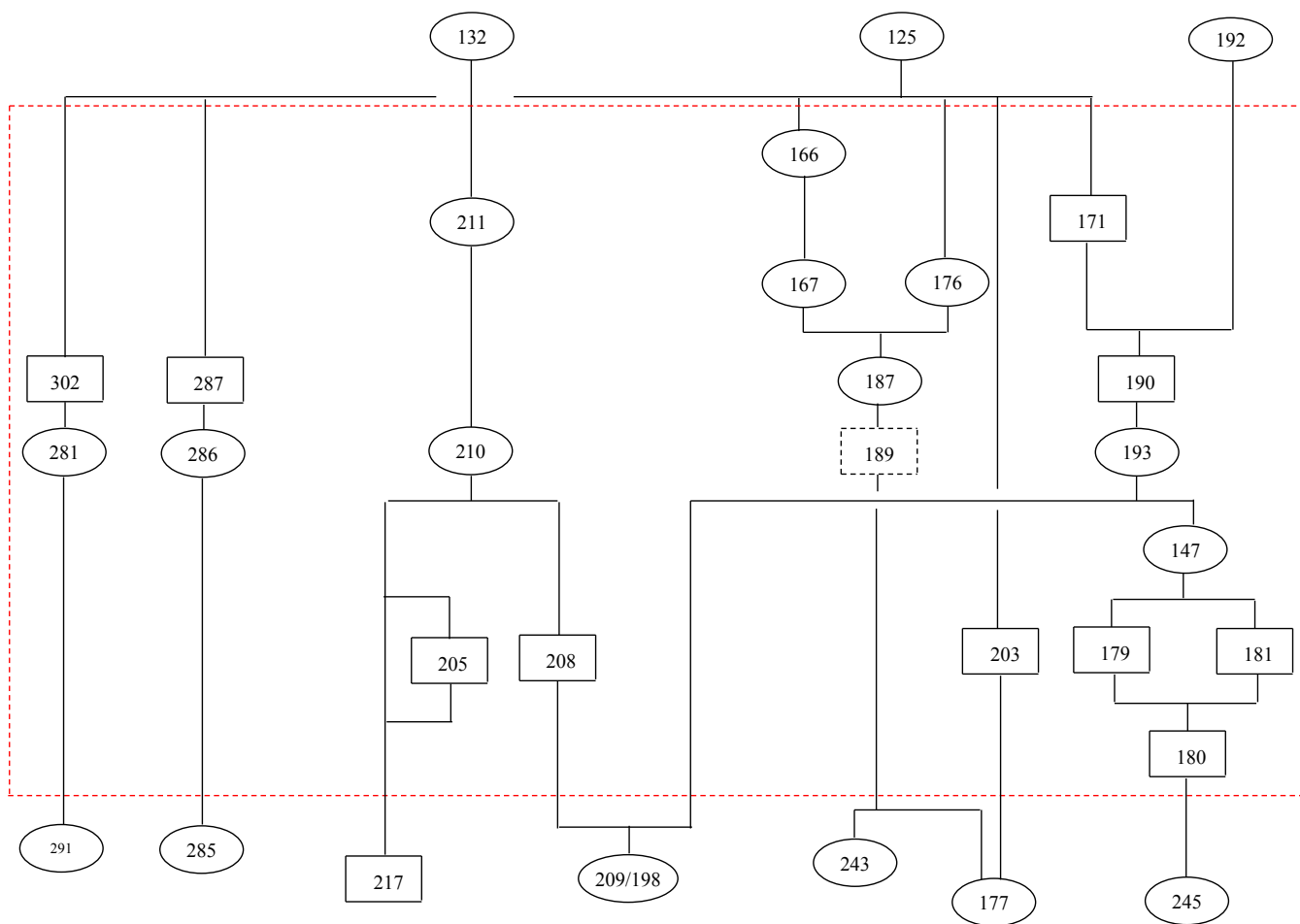


Figur 52. Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 6. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 147	Konstruktionslager
KL 166	Brandlager
KL 167	Konstruktions-/golvlager
KL 171	Golvlager
KK 172	Syll
KK 182	Syll
KL 176	Konstruktions-/golvlager
KK 179	Syllstock
KK 180	Del av syllkonstruktion
KK 181	Del av syllkonstruktion
KL 187	Utfyllnadslager
KK 189	Stenlyft

Kontext	Typ
KK 190	Syllrest
KL 193	Konstruktionslager
KK 203	Del av syllkonstruktion
KK 204	Syll
KK 205	Stenlagd rest
KK 208	Trästock/planka
KL 210	Konstruktionslager
KL 211	Brukslager
KL 281	Konstruktionslager
KL 286	Konstruktionslager
KK 287	Syllrest
KK 302	Syllrest

Figur 53. Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 6.



**Figur 54.** Matris över byggnaden kontextgrupp 6.

Kontextgrupp 6 utgör resterna efter en byggnad från andra halvan av 1600-talet. Byggnaden skärs i nordost av en sentida nedgrävning för en dagvattenbrunn med anslutande rör (KN 1008) samt av ett kabelschakt (KN 1005) vars djupare nedgrävda norra del har förstört alla underliggande lämningar. Även detta hus är stört av den avfallsgrop (kontextgrupp 10) som i nästa skede grävs ner på platsen.

Byggnaden står i viss mån på samma grund som det föregående hus 5 eftersom de syllar som ingick i hus 5 (KK 172, 182 och 204) återanvänds och byggs på med ytterligare stenar. På syllarna KK 172 och 182 läggs stenarna KK 180 och KK 181 och på den äldre syll 204 läggs stenarna KK 203. Stenarna som de äldre syllarna byggs på med är genomgående av mindre storlek än tidigare. På syll 182 påträffades dåligt bevarat trä (KK 179) vilket bör utgöra resterna efter en syllstock. Glipan mellan syll 172 och syll 182 fylls ut ytterligare med sandiga raseringsmassor

(KL 147) varpå ytterligare sten läggs på syll 172 även i denna del (KK 190, KL 193). I husets västra del konstrueras en ny syll i vinkel (KK 287, KK 302). Den stensyll som i det äldre hus 5 löpte i nord-sydlig riktning (KK 189) tas istället bort. Dessa stenar var vid undersökningen endast synliga som stenlyft och där dessa legat påförs istället utfyllnadslagret KL 187 för att fylla ut groparna. Öster om detta läggs ett konstruktionslager med grus och småsten (KL 176) och åt väster läggs gul grov sand (KL 167). I husets östra del fanns delar av ett dåligt bevarat trägolv (KL 171). Detta var struket med ett 0,03 m tjockt lager lera vilket möjligen visar att det senare har blivit omgäldat. I byggnadens nordvästra del fanns istället ett lerigt siltlager (KL 210) på vilket det fläckvis hade avsatts ett lerigare lager (KL 211). I anslutning till detta låg några stenar samlade (KK 205). Tyvärr är ytan störd av en senare avfallsgrop (kontextgrupp 10) och det är därför svårt att avgöra vad stenarna har haft för funktion.



**Figur 55.** I det sydvästra hörnet av hus 6 påträffades spåren efter en begränsad brand. Inget av det övriga huset förefaller ha påverkats av branden.

På KL 167 i husets sydvästra hörn låg ett litet (1,7 x 0,75 m) och välavgränsat brandlager (KL166) med en brunnen trästock och ett knippe kvistar (figur 55). I brandlagret framkom också ett tunt klipp i kopparlegering (fnr 166:1811:1), en bit rödgods från ett fat (fnr 166:1812:1) (figur 56) och några bitar från en trebensgryta (fnr 166:1815:1). Båda kärlen har fått en allmän datering till 1600–1700-tal (bilaga 3). Branden förefaller begränsad och har inte påverkat övriga delar av huset. Även det här huset var relativt

fyndtomt. De flesta fynd framkom i KL 147, ett av de utfyllnadslager som fyller igen utrymmet mellan halvkällaren och syll KK 172. Där påträffades bland annat en kritpipa (fnr 147:2157:1) tillverkad i Holland under perioden 1640–1660 (bilaga 5). Konstruktionen av hus 6 bör ligga alldeles i slutet eller efter denna period. I lagret framkom även ett par bitar rödgods med datering till 1600–1700-tal (fnr 147:2155:1, 147:0:1) (bilaga 3) och en koskälla (fnr 147:2157:5) (figur 57) vilken möjligen visar att man



**Figur 56.** I brandlagret KL 166 i hus 6 påträffades bl.a. en bit rödgods från ett fat (fnr 166:1812:1). Skala 1:1.



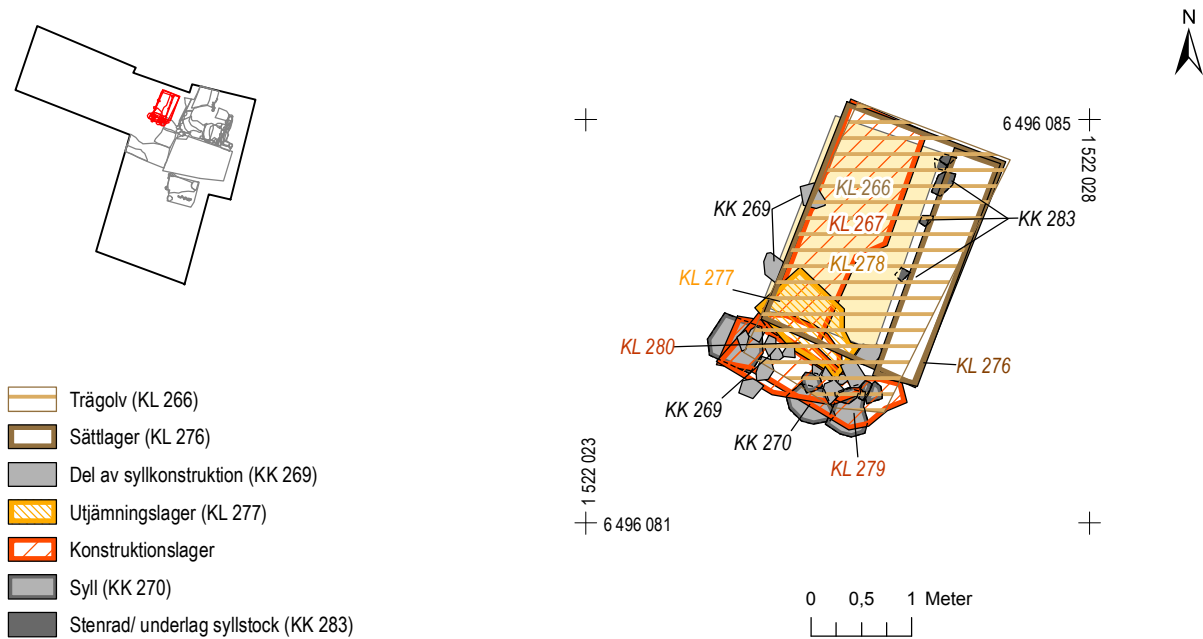
fortfarande höll djur inne i staden vid denna tid. Ytterligare en del från en kritpipa (fnr 210:2925:1), även den med datering till 1640–1660, framkom i KL 210 (bilaga 5).

När huset överges fylls husets halvkällare igen med sandiga raseringsmassor (KL 192) i samband med de markarbeten som tar vid innan stenbebyggelsen i fas 5 kommer på plats (kontextgrupp 9).



**Figur 57.** Den koskälla (fnr 147:2157:5) som påträffades i hus 6 visar att man fortfarande höll djur inne i staden under andra halvan av 1600-talet. Skala 1:1.

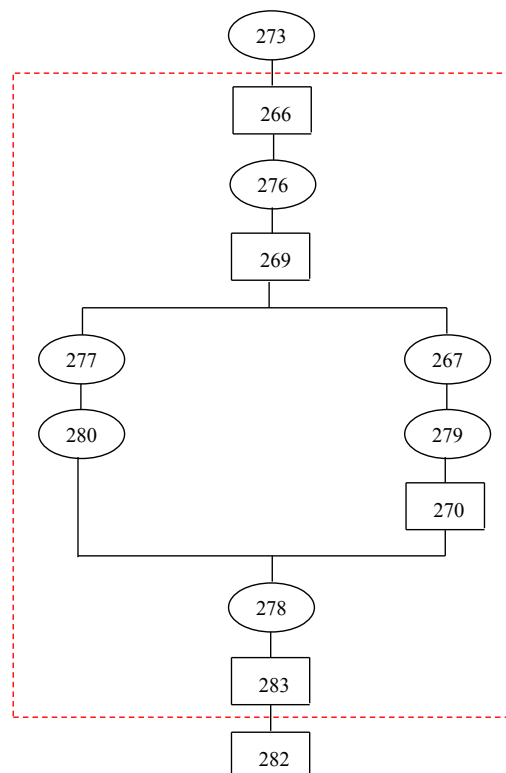
## Kontextgrupp 7. Byggnad



**Figur 58.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 7. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 266	Träggolv
KL 267	Konstruktionslager
KK 269	Del av syllkonstruktion
KK 270	Syll
KL 276	Sättlager
KL 277	Utgjämningslager
KL 278	Konstruktionslager
KL 279	Konstruktionslager
KL 280	Konstruktionslager
KK 283	Stenrad/ underlag syllstock

**Figur 59.** Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 7.



**Figur 60.** Matris över byggnaden kontextgrupp 7.



**Figur 61.** Vänster om skalstocken är KL 278, ett av konstruktionslagren i hus 7. I schaktkanten kan den östra syllen till hus 6 anas. Emellan dessa ligger KL 285 vilket har fungerat som en gångyta mellan husen. Foto från S.

Kontextgrupp 7 utgör de fragmentariska lämningarna efter en mindre byggnad bevarad till en längd av 2 x 3 m. Byggnaden har haft en stensyll i söder men har i öster stått på träsyll. Byggnaden är inte avgränsad norrut. På det trägolv (KK 282) som ingick i hus 4 läggs en gles rad med mindre stenar (KK 283) vilken sannolikt har fungerat som underlag för en försvunnen syllstock. Därefter påförs ett 0,3 m tjockt utfyllnadslager (KL 278) omedelbart väster om stenraden (figur 61). Utfyllnadslagret består av sandig lera med stora mängder mer eller mindre upplöst trä liggande utan ordning vilket sannolikt utgör rasering från det underliggande hus 4. I ut-

fyllnadslagret påträffades bland annat två bitar rödgods med datering 1600–1700-tal (fnr 278:4597:1, 278:4597:2) samt ett litet beslag i kopparlegering (fnr 278:4598:1) vilket möjligen har suttit på ett bälte (figur 62). En syllrad läggs ut vid husets södra begränsning (KK 270). Endast tre stenar ingår i syllen och sannolikt har plockats ur syllen när byggnaden tagits ur bruk. Förmodligen är det bland annat dessa stenar som återanvänds som utfyllnad i samband med de markplaneringsarbeten som utförs innan fas 5 (kontextgrupp 9). Därefter har lera och grus påförts norr om syllen (KL 277, 279, 280), sannolikt för att plana ut ojämnheter. Det enda fyndet



**Figur 62.** Möjligen har detta lilla beslag ur KL 278 suttit på ett bälte (fnr 278:4598:1). Skala 2:1.

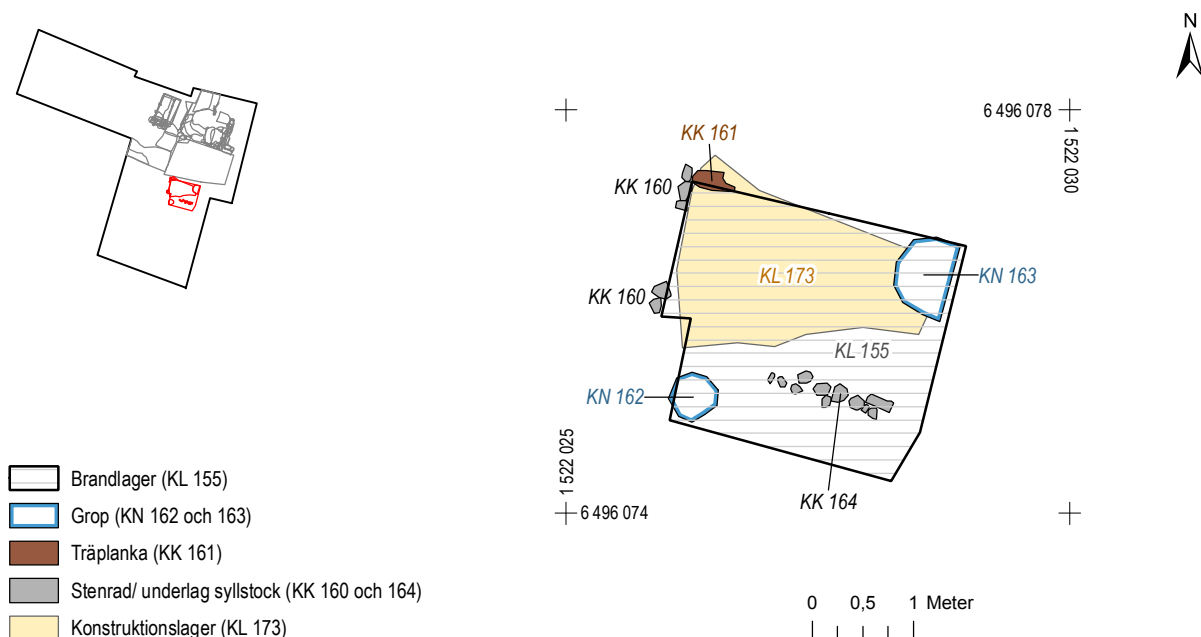
i dessa lager utgjordes av en nit (fnr 277:4529:1). Ett lerlager (KL 267) läggs ut över golvytan vilket även fäster syllstenarna KK 269 i västra vägglinjen. Ett sandlager (KL 276) läggs ut vilket utgör sättlager för ovanliggande trägolv (KL 266). Detta trägolv var kraftigt förmultnat men i botten av lagret kunde det konstateras att underliggarna låg orienterade i nord-nordost–sydsydvästlig riktning. I lagret påträffades

förutom ett par spikar och flinta även passglas (fnr 266:4298:2, 266:4511:1). Även keramik framkom i golvlagret, en bit nederländskt vitgods med datering till 1600-talet (figur 63) samt en bit yngre rödgods från en trebensgryta med datering 1600–1700-tal (bilaga 3). Fyndmaterialet indikerar att det kan röra sig ett bostadshus.



**Figur 63.** På golvet till hus 7 påträffades yngre vitgods från Tyskland eller Nederländerna (fnr 266:4297:2). Skala 1:1.

## Kontextgrupp 15. Byggnad



**Figur 64.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 15. Skala 1:75.

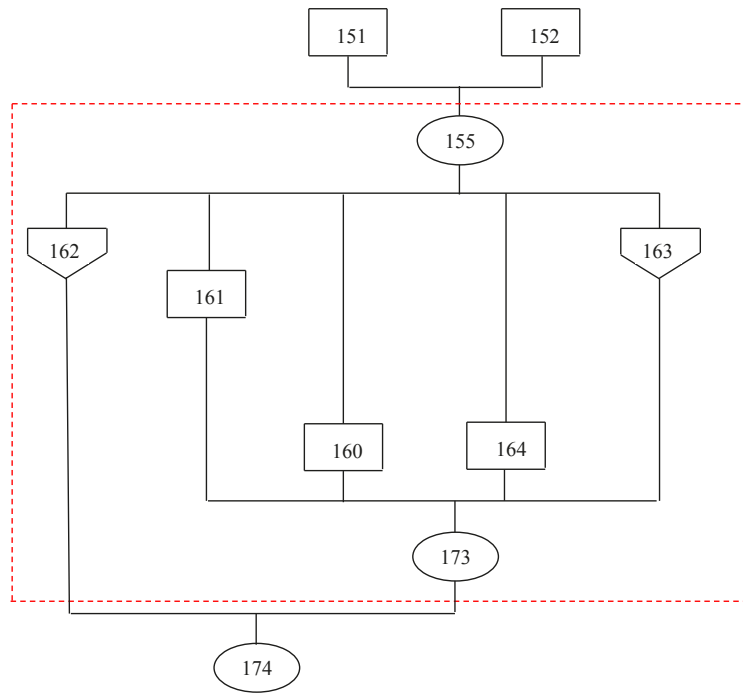
Kontext	Typ
KL 155	Brandlager
KK 160	Underlag syllstock
KK 161	Träplanka
KN 162	Grop
KN 163	Grop
KK 164	Stenrad/ underlag syllstock
KL 173	Konstruktionslager

**Figur 65.** Kontexter tillhörande byggnaden kontextgrupp 15.

Kontextgrupp 15 utgör lämningarna efter en byggnad bevarad till en storlek av ungefär 2,3 x 2,1 m. Byggnadslämningen skärs i söder av förundersökningsschaktet och i norr av den sentida stora nedgrävningen 1009, vars norra del är djupare nergrävd än den södra. I öst skärs den av frischaktet till befintlig byggnad.

På golvlagret (KL 174) i det underliggande hus 8 har konstruktionslagret KL 173 lagts ut. Detta består av siltiga sandmassor och har i norr grävts ner genom KL 174. Endast en spik och en stapel till ett gångjärn (fnr 173:1929:2) påträffades i lagret förutom

en bit rumpkavel (figur 67) med möjlig datering till 1600-tal (fnr 173:1928:1) (bilaga 3). På detta har en mindre rad med stenar (KK 160) lagts ut, sannolikt som ett underlag för en syllstock. Stenraden är orienterad i nordnordostlig–sydsydvästlig riktning. Närmast vinkelrätt mot dessa ligger stenraden KK 164 vilken även den sannolikt har fungerat som ett underlag för ytterligare en numera försvunnen syllstock i söder. Det kan därför röra sig om en timrad byggnad. Direkt öster om syllstockens norra del ligger en del av en bevarad plank vars översida täcks av bruk (KK 161). Denna tolkas som en del av ett trägolvet men kan också utgöra något annat form av konstruktionselement (figur 68). Till huset hör även en grund grop (KN 163) i den nordöstra delen av den bevarade huslämningen. Den har grävts ner genom KL 173 under husets brukningstid. Den var endast 0,07 m djup med fyllning av sand, lera, småsten, obränt trä och kol. Gropens funktion är oklar, den är för grund och vid för att utgöra ett stolphål. Över dessa huslämningar ligger brandlagret KL 155. I brandlagret påträffades några spikar, lite glas samt keramik. Keramiken bestod av rödgods med allmänna dateringar till 1600–1700-tal, förutom en del av en skål som bör ha tillverkats under 1700-talet (figur



**Figur 66.** Matris över byggnaden kontextgrupp 15.



**Figur 67.** Till vänster en bit rumpkavel som påträffades i konstruktionslagret till hus 15 (fnr 173:1928:1) och till höger ytterligare en bit kavel som påträffades i brandlagret (155:1584:1). Skala 1:1.



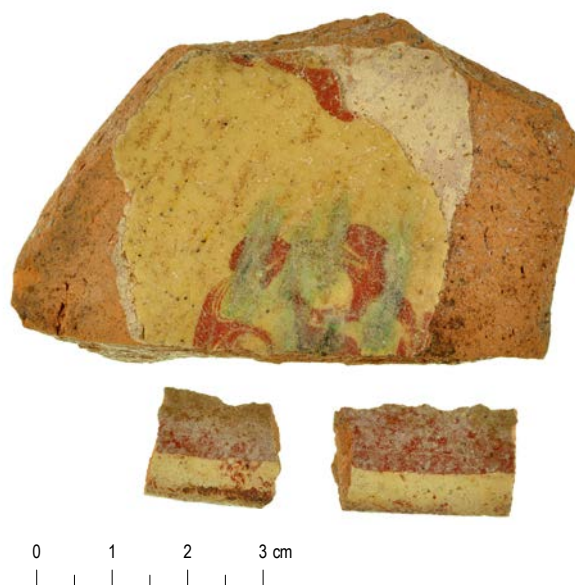
**Figur 68.** I nordvästra delen av hus 15 påträffades en träplanka-/stock struken med bruk (KK 161). Möjligen utgör den en sällstock eller en del av byggnadens trögolv. Foto från O.

69) (bilaga 3). Även en bit kakel fick en 1700-talsdatering (fnr 155.1584.1) (figur 69).

Det går inte att avgöra om huset tillkommer i fas 4 eller 5 men det eldhärjas samtidigt som hus 13 och 14. Keramikdateringarna visar att huset har brunnit ner under 1700-talet och sannolikt är det ryssbränningarna 1719 som vi ser spåren efter. Att det är en brand under tidigt 1700-tal indikerar också den kritpipa som påträffades i en grund grop omedelbart söder om konstruktionslagrens begränsning.

Gropen ligger möjligen utanför huset, men täcks av det brandlager som bildas när huset brinner ner (KL 155). Kritpipan har sannolikt tillverkats under perioden 1690–1710 (bilaga 5) och visar att aktiviteter i husets närhet har pågått kring sekelskiftet 1700.

Huset har sannolikt sträckt sig längre söderut eftersom ett brandlager även var synligt i förundersökningsschaktet (Dardel 2013:14f) (se figur 64). Inget som kan ge någon ledning till husets funktion påträffades.



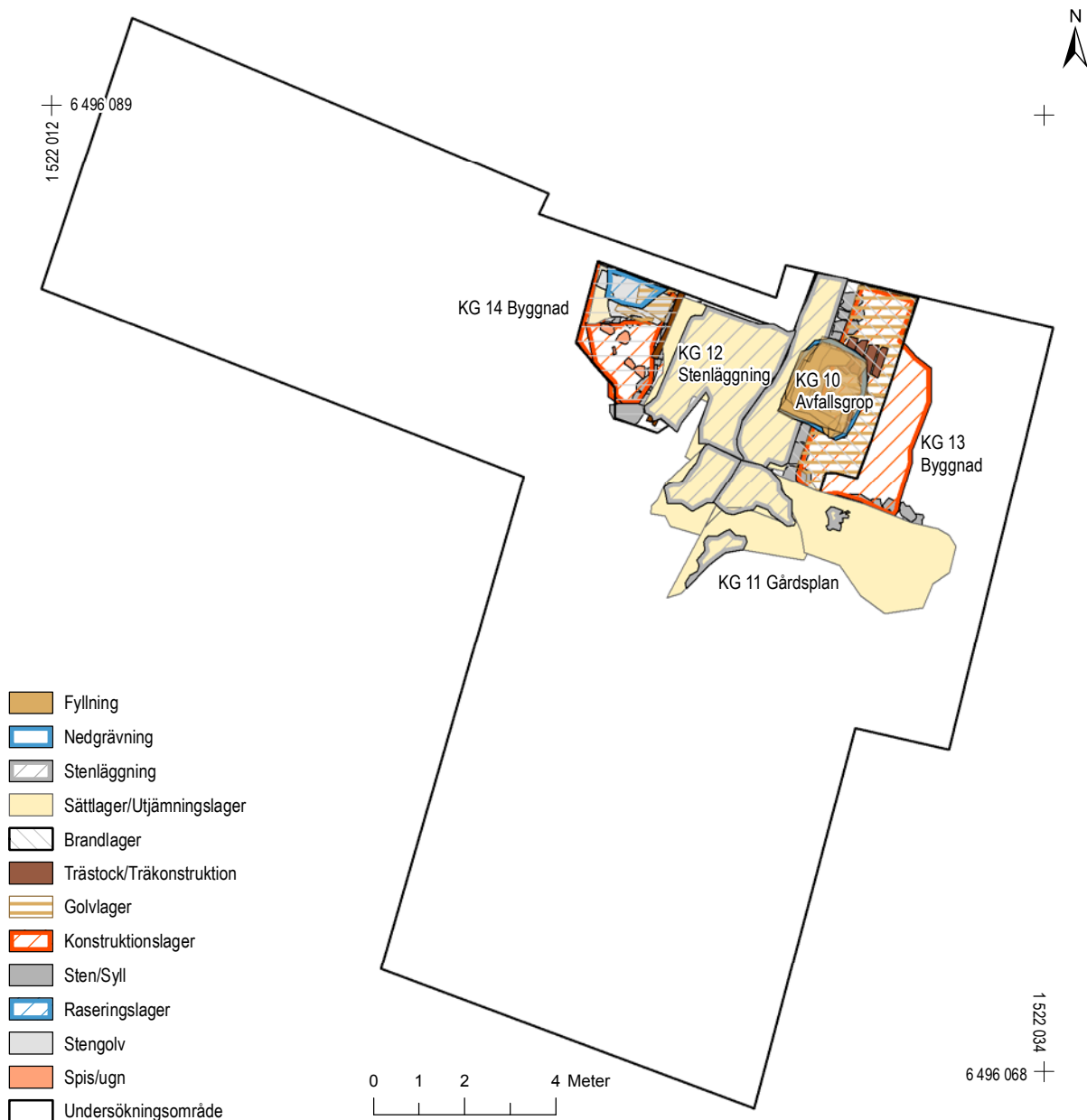
**Figur 69.** Delar av ett fat ur brandlagret KL 155 visar att hus 15 brann ner under 1700-talet (fnr 155:1584:4). Skala 1:1.

# Fas 5. Nya stadsplanen

## Tidigt 1700-tal–1719

Fas 5 utgör den period när den nya stadsplanen införs i kvarteret Dalkarlen. Det medför omfattande markutfyllnader och på dessa uppförs en ny bebyggelse med stenlagda gårdsytor förutom i söder där hus 15 ligger kvar sen föregående fas. Kvarngatan

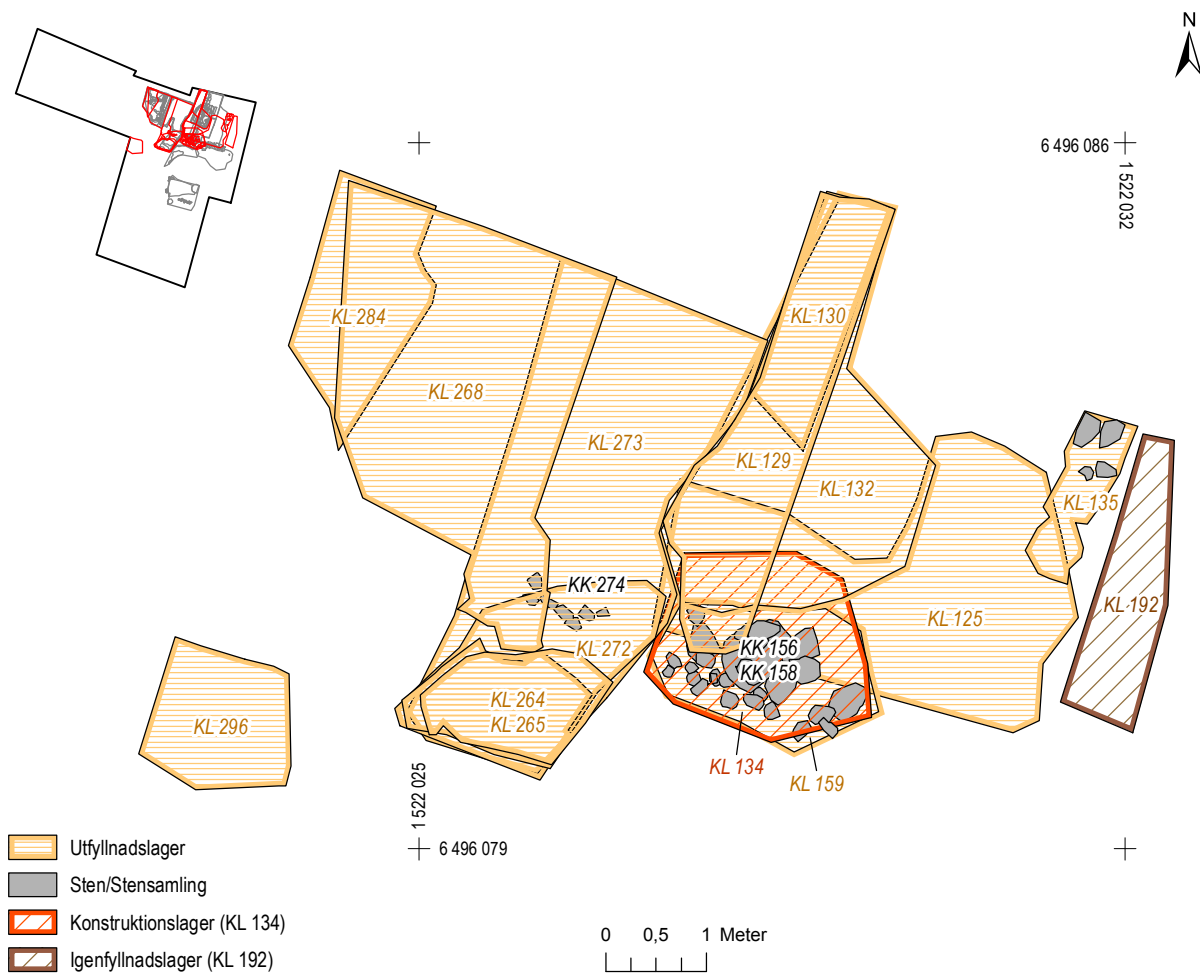
anläggs omedelbart norr om kvarteret. Fynd av 1700-talskeramik i utfyllnadslagren daterar fasens inledning till tidigt 1700-tal. Därefter ödeläggs bebyggelsen i en brand vilken antas utgöra ryssbränningarna 1719.



**Figur 70.** Översiktsplan med samtliga kontextgrupper utom kontextgrupp 9 i fas 5 redovisade. Skala 1:150.



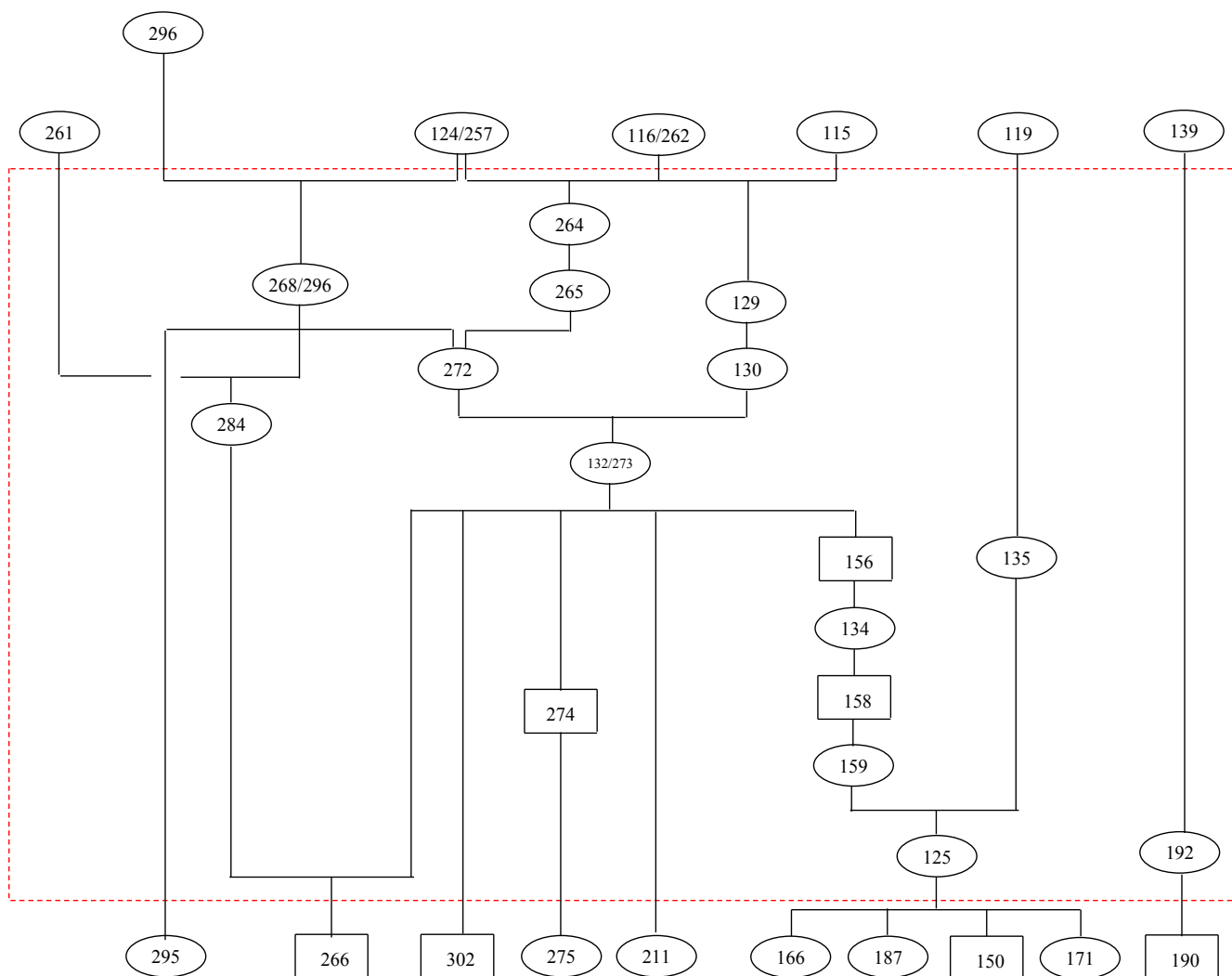
## Kontextgrupp 9. Markplanering inför stenbebyggelse



**Figur 71.** Plan över de lämningar som ingick i kontextgrupp 9. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 125	Utfyllnadslager
KL 129	Utfyllnadslager
KL 130	Utfyllnadslager
KL 132/ 273	Utfyllnadslager
KL 134	Konstruktionslager?
KL 135	Utfyllnadslager
KK 156	Stenar
KK 158	Stensamling
KL 159	Utfyllnadslager
KL 192	Igenfyllnadslager
KL 264	Utfyllnadslager
KL 265	Utfyllnadslager
KL 268/296	Utfyllnadslager
KL 272	Utfyllnadslager
KK 274	Stensamling
KL 284	Utfyllnadslager

**Figur 72.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 9.



**Figur 73.** Matris över kontextgrupp 9.

Kontextgrupp 9 består av de omfattande utfyllnadslager som läggs ut norr om vägen vid de markarbeten som genomförs efter fas 4. Dessa bör hänga ihop med den större omorganisation av kvarteret som äger rum i samband med att den nya stadsplanen införs och bör ha ägt rum under tidigt 1700-tal.

I den nordöstra delen läggs KL 125, ett utfyllnadslager bestående av raseringsmassor, sannolikt från underliggande hus 6. Även den halvkällare som ingick i både hus 5 (fas 3) och i det påföljande hus 6 (fas 4) fylls igen med liknande massor (KL 192). I nordväst läggs KL 284, även det raserings. Därefter fylls den centrala delen av området mellan tomt och väg ut med ett sandigt lerlager (KL 159), stenar (KK 158), ytterligare lera (KL 134) och därefter mer sten (KK 156). En liknande mindrestenssamling ligger

något västerut (KK 274) samt i nordost (KL 135). Det blandade stenmaterialet i dessa kontexter gör det troligt att det är bortplockade syllstenar och stenlagda ytor från föregående fas som använts som utfyllnadsmassor.

På de föregående hus 6 och 7 läggs tjocka grus- och sandlager (KL 264, 265, 272, 132/273). I nordväst läggs gult grovt grus (KL 268) vilket även dyker upp söder om störningen 1014 (KL 296). Tjocka utfyllnadslager (KL 129, 130) kommer även in norrifrån. Dessa utfyllnader hör med all sannolikhet ihop med anläggandet av Kvarngatan omedelbart utanför undersökningsområdet och det lider eller infart (kontextgrupp 12) in till gården som därefter anläggs på dessa lager.

Generellt är de övre utfyllnadslagren tomma på fynd vilket indikerar att man hämtat rena massor från annat håll. Initialt används dock raseringsmaterial från underliggande hus. I ett av de tidigare utfyllnadslagren med rasering (KL 125) grävs en avfallsgrop (kontextgrupp 10) vilket påvisar att dessa lager stod öppna ett tag innan det man hämtade massor från annan plats och lade ut.

I KL 125 påträffades lite rödgods med allmänna dateringar till 1600–1700-tal och en bit från en

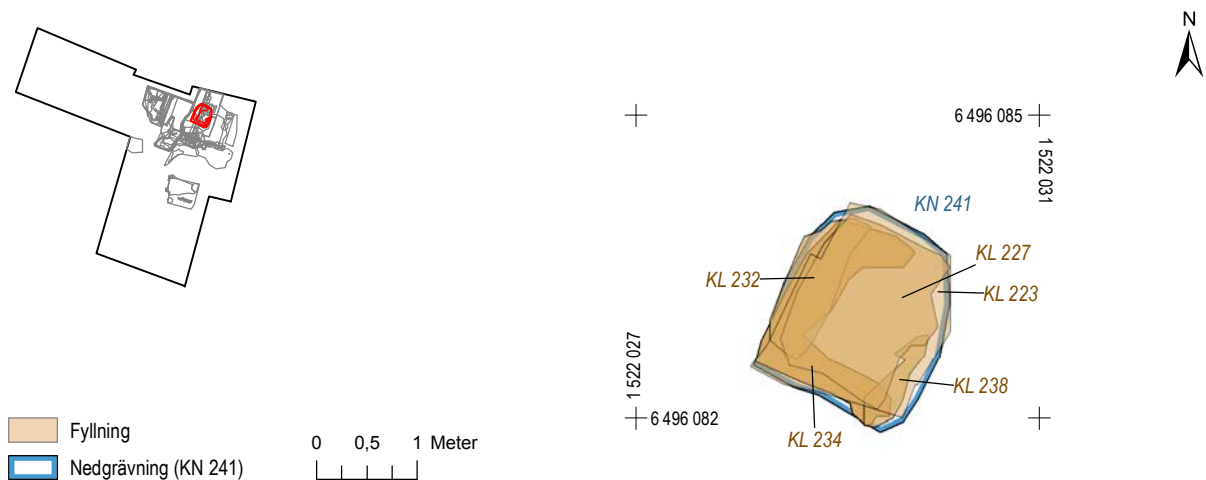
trebenspanna från perioden 1500–1600-talet (figur 74). Ett par bitar majolika framkom också. I KL 159 framkom en bit rödgods från 1600–1700-talen och i KL 273 kom en bit från en trebensgryta med samma datering. En del av ett fat i KL 129 har dock en snävare datering till 1700-tal (bilaga 3).

Inget analyserbart makrofossilt material fanns i något av dessa utfyllnadslager vilket påvisar de bedrövliga bevaringsförhållandena på platsen för organiskt material.



**Figur 74.** I utfyllnadslager KL 125 framkom bl a rödgods (fnr 125:609:2 till vänster, 125:608:1 till höger). Skala 1:1.

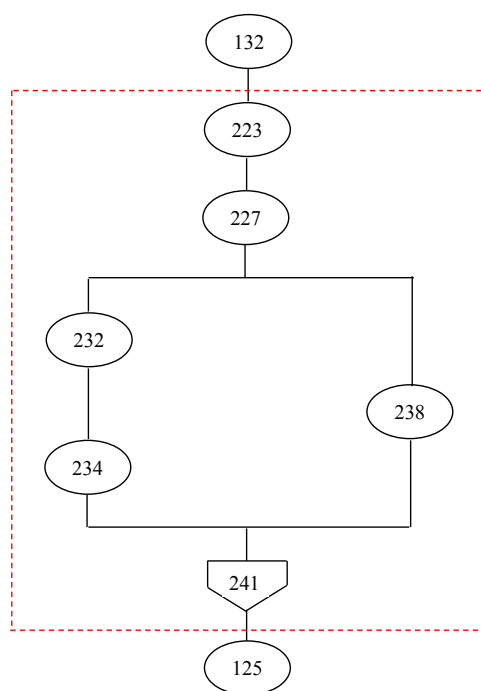
## Kontextgrupp 10. Avfallsgrop



**Figur 75.** Plan över de lämningar som ingick i kontextgrupp 10. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 223	Fyllning
KL 227	Fyllning
KL 232	Fyllning
KL 234	Fyllning
KL 238	Fyllning
KN 241	Nedgrävning

**Figur 76.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 10.



**Figur 77.** Matris över kontextgrupp 10.

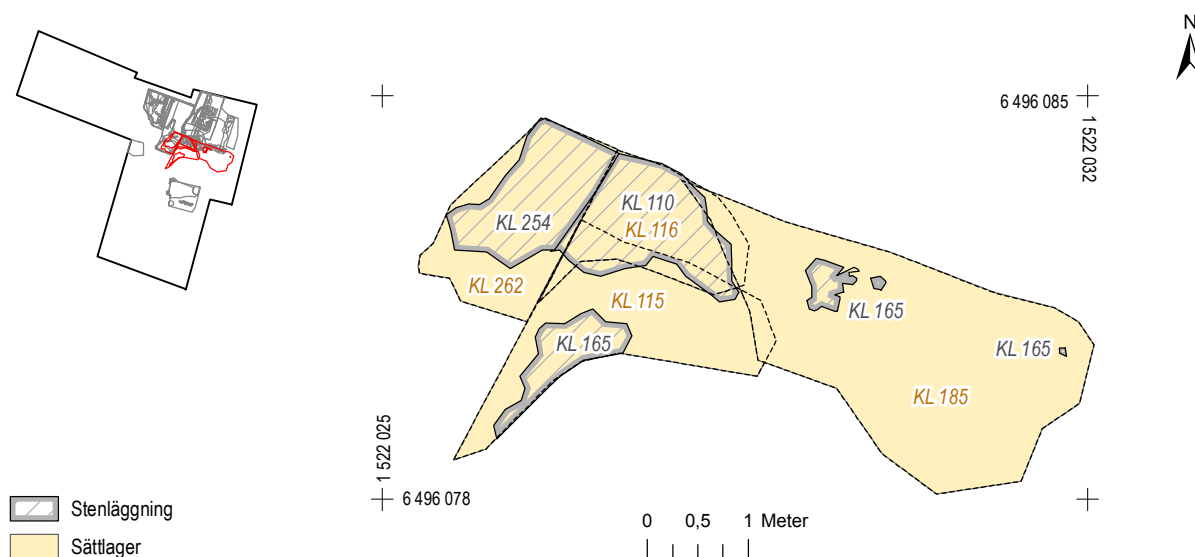
Kontextgrupp 10 utgjordes av en mindre avfallsgrop som under tidigt 1700-tal har grävts ner genom stenläggning 9 samt underliggande hus 2, 5 och 6.

En 0,6 x 1,3 m stor, och 0,32 m djup, närmast kvadratisk avfallsgrop (KN 241) har grävts ner genom konstruktionslagret 134 (figur 78). Denna innehöll olika fyllningar. Fyllningen i botten, som låg längs med gropens södra och västra sida, bestod av sand och träflis (KL 234). I gropens sydöstra del fanns rött grus (KL 238). Därefter har grusblandad sand kastats ner i gropens östra del (KL 232). I dessa fyllningar påträffades förutom spik, flinta och en järnten även en kniv (fnr 241:5280:1), en klyvyxa (fnr 241:5280:3), en liten hammare (fnr 227:3330:2) och två skäror (fnr 241:5280:4). I fyllningarna framkom även tre bitar rödgods från trebensgrytor. Dessa har fått en allmän datering till 1600–1700-tal (bilaga 3). Redskapen har fått sina former långt tillbaka och är inte möjliga att datera typologiskt och kan därför inte hjälpa till med någon finare datering av avfallsgropen. Över dessa fyllningar ligger ett lager med odlingsjord med inblandning av latrin och gödsel (KL 227). Möjligen rör det sig om en kompost som skulle användas som gödning i någon form av trädgårdsodling (bilaga 1). Överst i gropen låg silt, grus och lera med inblandning av raseringsmaterial (KL 223).



*Figur 78.* Avfallsgropen 10 under undersökning. Foto från S.

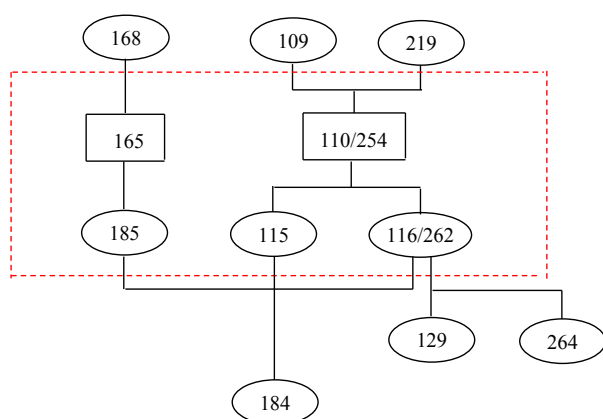
## Kontextgrupp 11. Gårdsplan med rännsten



**Figur 79.** Plan över de lämningar som ingick i kontextgrupp 11. Skala 1:75

Kontext	Typ
KK 110/254	Stenläggning
KL 115	Sättagger
KL 116	Sättagger
KK 165	Stenläggning
KL 185	Sättagger
KL 262	Sättagger

**Figur 80.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 11



**Figur 81.** Matris över kontextgrupp 11.

Kontextgrupp 7 utgjorde lämningar efter en vällagd gårdspolit försedd med rännsten. Stenläggningen hade brunnit. Endast mindre rester fanns kvar av gårdspolit som till största delen rivits upp. Detta skedde efter branden 1719, sannolikt för att återanvända stenmaterialet i senare stenläggningar. De skvättar som fanns kvar hade troligen ratats eftersom de till stora delar var skörbrända.

På det tramplager (KL 184/275/393) som utgjorde vägen under föregående period (kontextgrupp 22) läggs ett tunt lager av sandig lera (KL 185), silt (KL 115) och sand (KL 116/262) vilket fungerar som sättagger för stenläggningen (KK 110/254, 165) (figur 82). Sättagret saknades längst i väster där kullerstenarna kom omedelbart på det underliggande tramplaget. Stenläggningen var mer eller mindre borttagen och fanns endast kvar som mindre rester (KK 165) längs med vägens kant. I KL 262 och 115 kunde stenlyft iaktas i sättagret (figur 83). Inga fynd påträffades i kullerstenresterna eller sättagren.

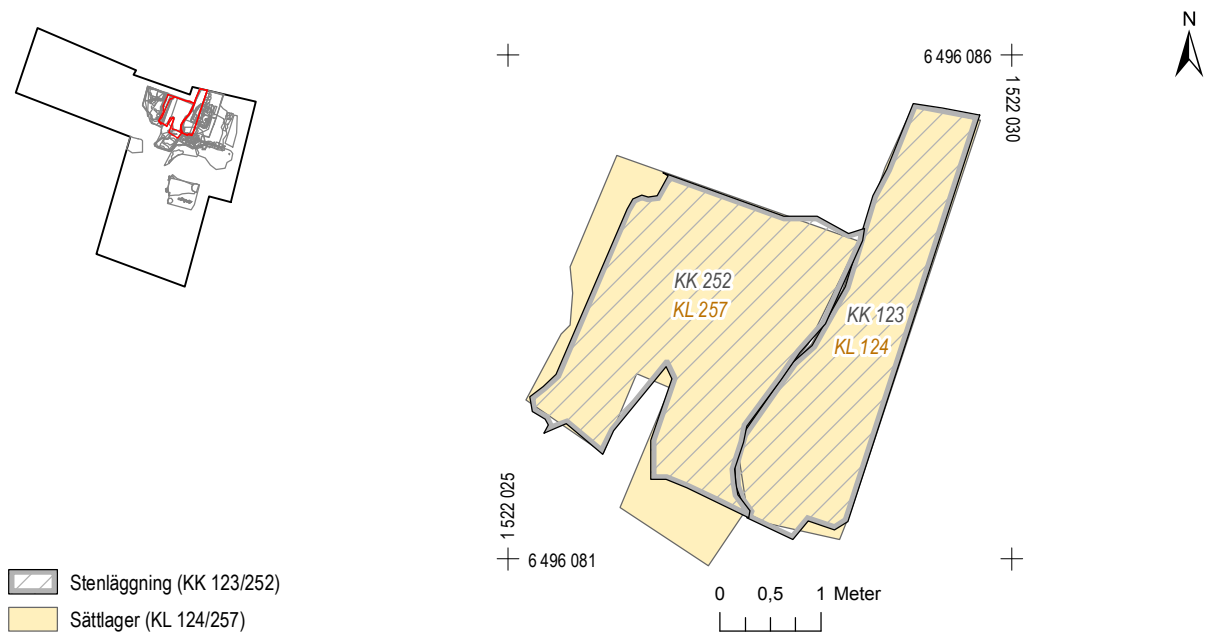


**Figur 82.** Till vänster den västra delen av den stenläggning (KK 252) som fanns mellan hus 13 och 14. Till höger syns en del av den gårdplan (KK 254) som till största delen rivits upp efter branden 1719. Gårdsplanen hade en rännsten som löpte längs med husen i norr. Längst ner i bild syns hus 14. Foto från V.



**Figur 83.** En av de bevarade delarna av den gårdplan som fanns inom tomten när den brann 1719. Där stenläggningen rivits upp fanns istället iakttagbara stenlyft som till vänster i bild. Foto från O.

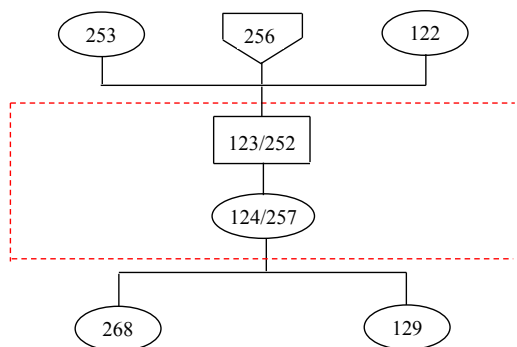
## Kontextgrupp 12. Stenläggning



**Figur 84.** Plan över de lämningar som ingick i kontextgrupp 12. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KK 123/ 252	Stenläggning
KL 124/257	Sättlager

**Figur 85.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 12



**Figur 86.** Matris över kontextgrupp 12.

Kontextgrupp 12 utgjorde lämningarna efter en stenlagd yta i nordnordostlig–sydsydvästlig riktning mellan hus 13 och 14. Stenläggningen var bevarad till en storlek av 4,6 x 3,1 m och var satt med 0,05–0,15 m stora kullerstenar (figur 87 och figur 82).

Stenläggningen (KK 123/252) var vällagd och endast en tredjedel av varje kullersten stack upp ur den underliggande sättsanden (KL 124/257). Stenarna låste varandra och stenläggningen var förvånansvärt svårt att riva upp. Hela ytan var eldpåverkad och stenarna i den östliga delen var skörbrända. En kritpipa med datering till 1640–1660 (fnr 123:532:1), en nit och en liten bit obestämt järn framkom mellan stenarna i den östra delen av gränden (KK 123). Det underliggande sättlagret (KL 124/257) bestod av gul sand och var ca 0,2 m tjockt. Ett icke-diagnostiskt kritpipsskaft (fnr 124:609:1) och lite fönsterglas påträffades i sättlagret.

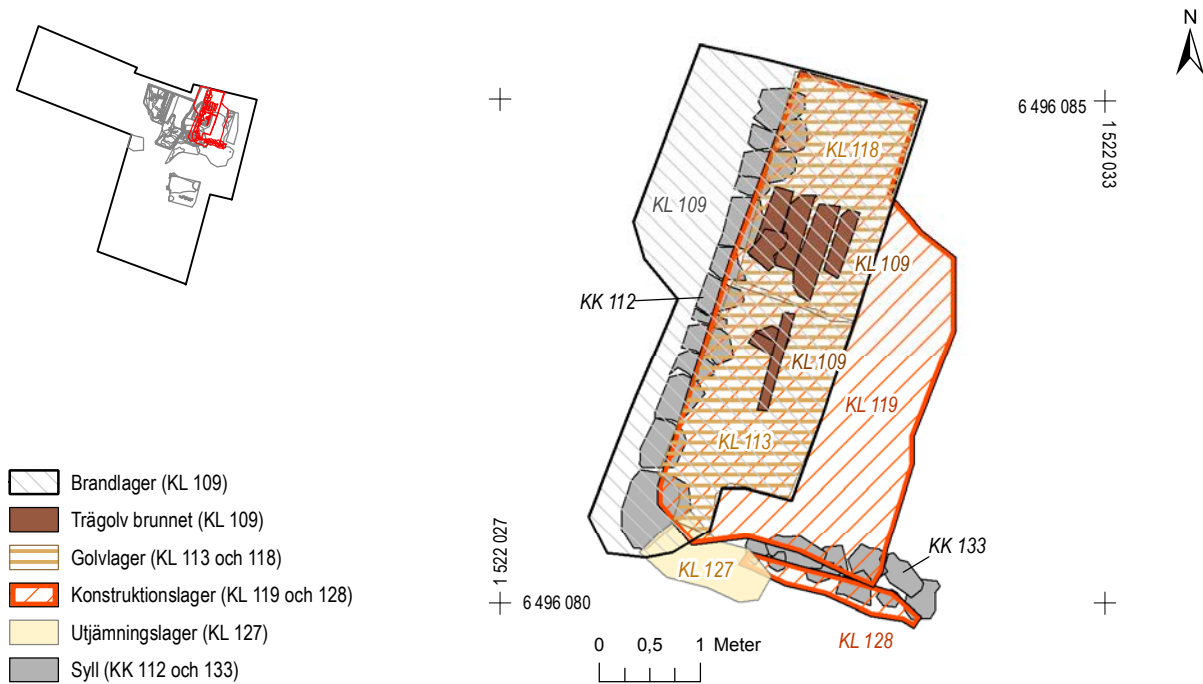
När hus 14 konstrueras grävs ett stolphål (A 256) ner genom stenläggningen vilket möjligen indikerar att passagen utgör ett lider. Ytan mellan husen har i alla fall fungerat som en passage från Kvarngatan in till gården eftersom de direkt underliggande utfyllnadslagren KL 129 och 130 (kontextgrupp 9) kommer in från norr, det vill säga från Kvarngatan, och har samma utbredning som den ovanliggande stenläggningen.





**Figur 87.** Eftersom undersökningsområdet fick tas upp i omgångar så kom stenläggningen (kontextgrupp 12) att undersökas i två delar. Detta är den östliga KK 123. I vänster i bild syns syllen i hus 13 (KK 112). Foto från NNO.

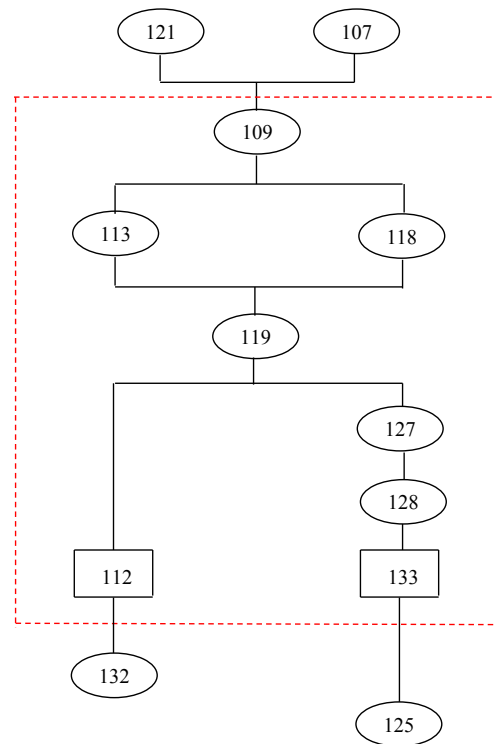
## Kontextgrupp 13. Byggnad



Figur 88. Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 13. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 109	Brandlager
KK 112	Syll
KL 113	Golvlager
KL 118	Golvlager
KL 119	Konstruktionslager
KL 127	Utgjämningslager
KL 128	Konstruktionslager
KK 133	Syll

Figur 89. Kontexter tillhörande kontextgrupp 13



Figur 90. Matris över byggnaden kontextgrupp 13.

Kontextgrupp 13 utgjorde lämningarna efter ett hus på stensyll vilket brinner i början av 1700-talet, möjligen vid rysshärjningarna 1719. Endast husets västra sida är bevarat och uppgår till en storlek av 4,85 x 1,55 m. Husets östra del har förstörts av nedgrävningen KN 104 i samband med att hus 20 konstrueras under fas 6. Byggnaden har dock sannolikt sträckt sig österut till tomtgränsen och norrut till Kvarngatans nya sträckning och har i så fall haft en ursprunglig storlek av ca 8 x 4,5 m.

På de utfyllnader som kom på plats i samband med de stora markplaneringsarbetena inför införandet av den nya stadsplanen (kontextgrupp 9) läggs syllan KK 112 i nordnordostlig riktning. Stenarna är huggna på västra sidan där syllan vätter mot den stenlagda passagen mellan hus 13 och 14. Syllan har en större sten i den södra änden vilken bör utgöra en hörnsten och således visar den sannolikt husets begränsning söderut. En syll (KK 133) läggs ut vinkelrätt mot KK 112. Denna är konstruerad av ett mindre och mer blandat stenmaterial. Omedel-

bart söder om denna, det vill säga på husets södra utsida, läggs ett smalt lerlager (KL 128) upp mot syllan och därefter läggs ett litet grusigt sandlager i mellanrummet mellan de två syllarna (KL 127). Därefter läggs ett upp till 0,3 m tjockt utfyllnads-lager med raseringsmassor innanför syllarna (KL 119). En bit från en trebensgryta med datering till 1600–1700-tal påträffades i lagret (bilaga 3). I husets södra del läggs därefter sandlagret KL 113 och i dess norra del lerlagret KL 118. Möjligen påvisar de skilda sättlagren att det rör sig om två olika rum i byggnaden. På dessa konstrueras sedan det trägolv som återfinns som rester i brandlagret KL 109 (figur 91). Under trägolvet fanns stora mängder granbarr och sannolikt har granruskor placerats under golvet, kanske för att förbättra isoleringen. Ett kopparkärl (fnr 109:364:1) påträffades stående direkt på trägolvet (figur 92). Också ett nätsänke påträffades (fnr 109:365:1) (figur 93) samt ett par kritpipsfragment (fnr 109:178:1) varav ett kom från en holländsk pipa från perioden 1660–1680 (bilaga 5).



**Figur 91.** I brandlager KL 109 fanns delar av ett trägolv bevarat. Till höger ses syllan KK 112. Foto från S.

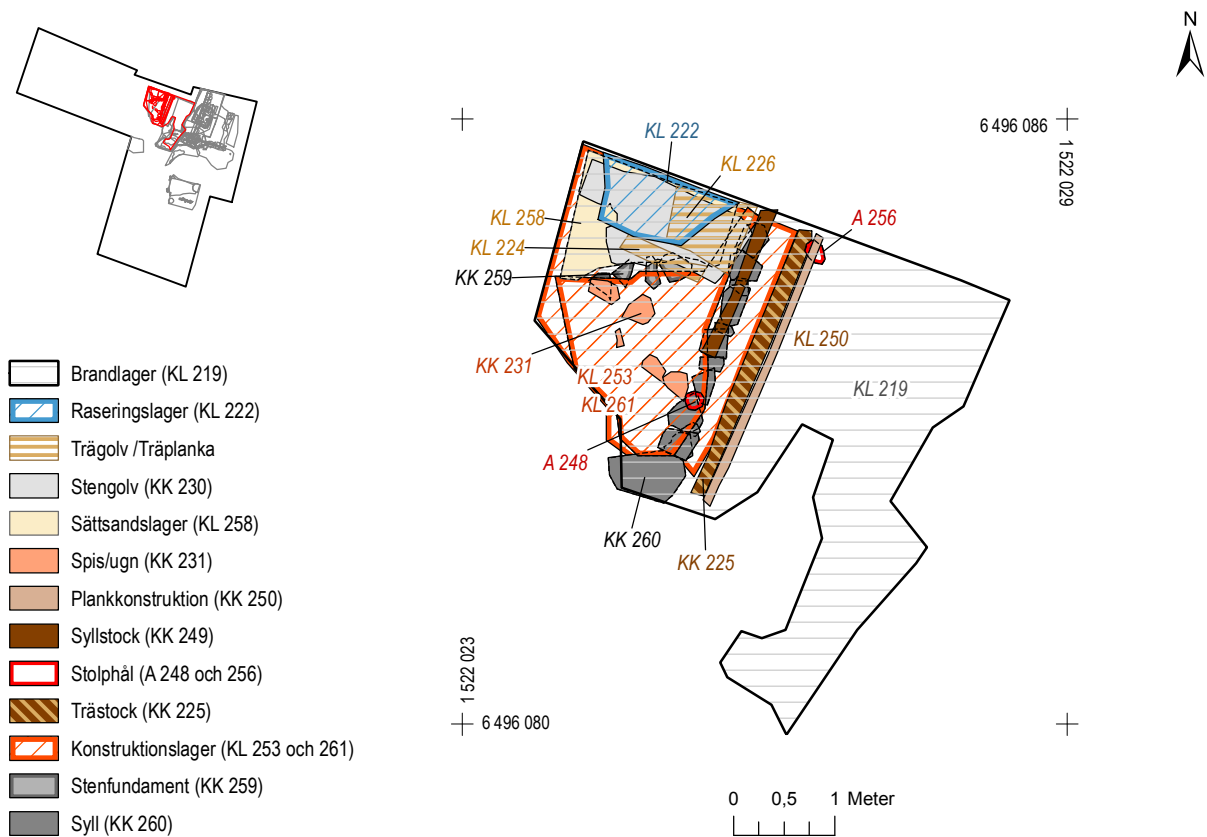


**Figur 92.** Ett kopparkärl stod på trägolvet i hus 13. Foto från S.



**Figur 93.** Ett nätsänke påträffat i hus 13 visar att man har utnyttjat Strömmen för fiske (fnr 109:365:1). Skala 1:1.

## Kontextgrupp 14. Byggnad



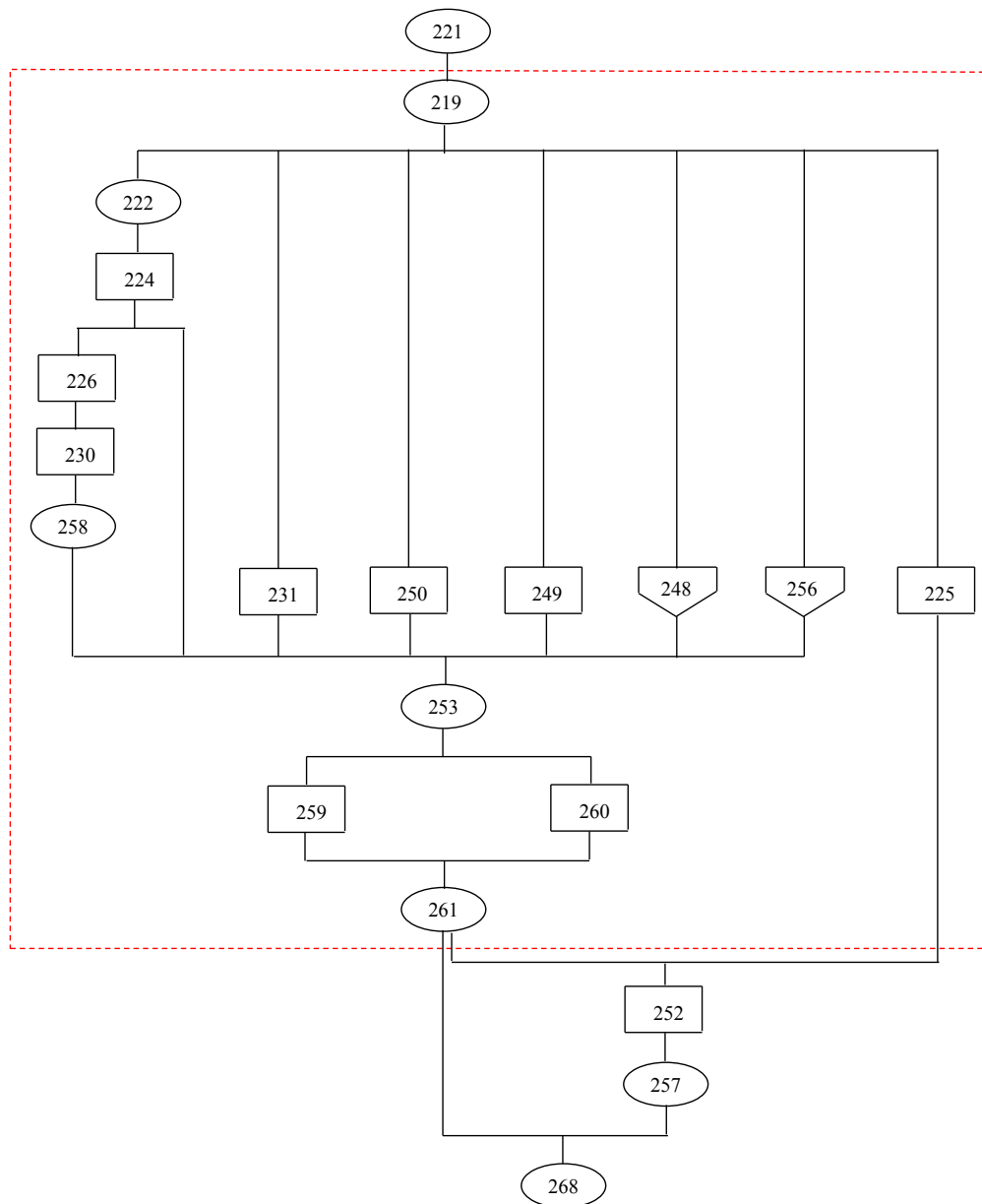
Figur 94. Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 14. Skala 1:75

Kontext	Typ
KL 219	Brandlager
KL 222	Raseringslager
KK 224	Träplanka
KK 225	Trästock
KK 226	Trägolv
KK 230	Stengolv
KK 231	Spis/ugn
A 248	Stolphål
KK 249	Syllstock
KK 250	Plankkonstruktion
KL 253	Konstruktionslager
A 256	Stolphål
KL 258	Sättsandslager
KK 259	Stenfundament
KK 260	Syll
KL 261	Konstruktionslager

Figur 95. Kontexter tillhörande kontextgrupp 14

Kontextgrupp 14 utgjorde lämningarna efter ett brunnet hus med spis. Det är bevarat till en storlek av 1,8–3,1 x 2,65 m och även i detta fall rör det sig endast om delar av huset, det skärs i väst och söder av den stora rörgraven 1014 som grävdes ner på 1800-talet (kontextgrupp 21). I norr fortsätter huset utanför schaktet men kan antas ha sträckt sig upp till Kvarngatan, ca meter norrut.

Hus 14 konstrueras på utfyllnadslagret KL 268 (kontextgrupp 9) vilket är del av de omfattande markarbeten som genomförs när tomten omstruktureras i samband med att den nya stadsplanen införs. På det läggs ett nästan halvmeter tjockt konstruktionslager med gul lera (KL 261). I botten av lagret finns rundade stenar i leran och troligen bör stenarna i lagret uppfattas som en förstärkning inför den spis eller ugn som byggs ovanpå, senare i byggprocessen. Konstruktionslagret täcker längst i söder



**Figur 96.** Matris över byggnaden kontextgrupp 14.

också den stenläggning (kontextgrupp 12) som redan ligger på plats omedelbart öster om huset. På lerlagret konstrueras en stensyll (KK 260) 0,2 m innanför lagrets östra begränsning. Därefter placeras en stock (KK 225) direkt på stenläggningen, utanför konstruktionslagret. Ett djupt stolphål med bevarad stolpe låg i anslutning till stocken invid schaktväggen i norr (A 256). Omedelbart väster om syllan byggs ett stenfundament (KK 259) (figur 97) för den spis som därefter anläggs ovanpå. I norr är stenarna murade med bruk, i söder fästs stenarna av det 0,3 m tjocka lerlagret KL 253, vilket läggs ut som

ett konstruktionslager för hela golvytan. Konstruktionslagret täcker också den södra delen av syllan. På den norra delen av syllan läggs en syllstock (KK 249). Ett mindre stolphål (A 248) hade grävts ner genom KL 253 på syllan. Stolphålets placering är svårklarad och det är troligt att stolphålet tillhör en senare konstruktion även om det inte var uppenbart vid undersökningen. På stenfundamentet muras en spis (KK 231) upp vilken fanns bevarad i två skift. I anslutning till spisen läggs ett sättsandslager (KL 258) för det stengolv (KK 230) som konstrueras ovanpå (figur 98). På stengolvets östra halva låg



**Figur 97.** Hus 14 med syll (KK 260) och fundament för spis (KK 259). Till vänster syns den stenläggning som låg mellan hus 13 och 14 (KK 252). Konstruktionslagret för golvet (KL 153) sträckte sig ut över stenläggningen vilket kan ses som en ljusare yta på stenläggningens högra sida. Foto från N.



**Figur 98.** I anslutning till spisen (KK 231) fanns ett stengolv (KK 230). Foto från SSO.

resterna av ett trägolv (KK 226) och sannolikt utgör också träplankan KK 224 en del av samma golv. En rad med små mer eller mindre förkolnade mindre bitar av små stående träplankor (KK 250) direkt utanför den syllstock som ligger på stenläggningen visar att byggnaden har haft ett plank utanför väggen. Antingen har byggnaden varit försedd med en dubbel yttervägg för att förbättra isoleringen eller så

rör det sig om ett halvplank som skydd för husväggen mot exempelvis djur och vagnar. Möjligen visar stolphålet i norr att det rör sig om ett lider mellan Kvarngatan och innergården.

Eftersom byggnaden har en spis så rör det sig sannolikt om ett bostadshus vilket även läget ut mot Kvarngatan talar för. Byggnaden brinner ner, möj-

ligen när Norrköping drabbas av rysshärjningarna 1719, och huslämningen täcks då av brandlagren KL 222 och KL 219, som även täcker stenläggningen öster om huset. I brandlagret på vägen påträffades tre mynt; ett slaget under Karl IX regeringstid 1599–1604 (fnr 219:3272:1), ett Kristinamynt från ca 1635 (fnr 219:3873:1), och ett mynt som var så korroderat att det inte var möjligt att bestämma (fnr 219:3271:1) (figur 99). I brandlagret framkom också en sölja med kvadratisk ram (fnr 219:3283:2), en

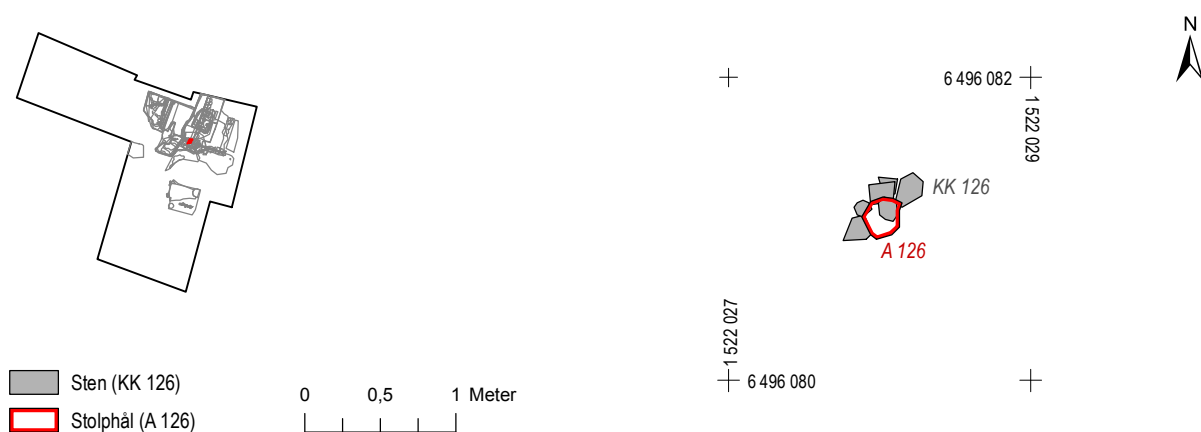
liten hyska (fnr 219:3874:1) en ickediagnostisk bit av ett skaft från en kritpipa (fnr 219:3283:4) och en bit rödgods från en trebensgryta (fnr 219. 3876:1) med datering till 1600–1700-tal, förutom lite glas, spikar och tenar. Även i anslutning till syllen påträffades ett mynt (fnr 260: 4114:1) vilket tyvärr inte gick att bestämma. Ytterligare ett framkom i det stolphål som grävts ner genom stenläggningen utanför huset. Detta mynt var slaget år 1626 under Gustav II Adolf (fnr 256:4067:1).



**Figur 99.** I brandlagret på stenläggningen framkom tre mynt. Det övre är slaget under Karl IX (fnr 219: 3272:1) och myntet i mitten under Kristina (fnr 219:3873:1). Det nedersta myntet var inte möjligt att bestämma (fnr 219 3271 1). Skala 1:1.



## Övriga anläggningar fas 5



**Figur 100.** Plan över de övriga lämningar som ingick i fas 5. Skala 1:75.

### Stolphål

Ett stolphål (A 126) var nedgrävt genom KL 129, vilket var ett av de utfyllnadslager som lades ut inför byggnationen av de hus och stenläggningar som ingick i fas 5. Sättagret för gårdsplanen (kontext-

grupp 11) läggs dock ut relativt omgående varpå gårdsplanen konstrueras och stolphålet kan därför inte knytas till någon av de byggnader som hör till fasen. Inga andra stolphål påträffades.

## FAS 6. Efter branden

### Datering 1719–slutet på 1800-talet

Perioden efter stadsbranden är svårtolkad eftersom en mycket större del av ytan var störd av bebyggelse och markarbeten från 1800- och tidigt 1900-tal samt moderna nedgrävningar. De olika delarna av undersökningsområdet saknar kopplingar är därför svåra att relatera till varandra och det har inte alltid varit möjligt att avgöra vad som är samtida. På grund av de senare lämningarnas fragmentariska skick har de samlats under en fas. Efter branden sker återigen utfyllnader, framför allt i kvarterets norra del. I sö-

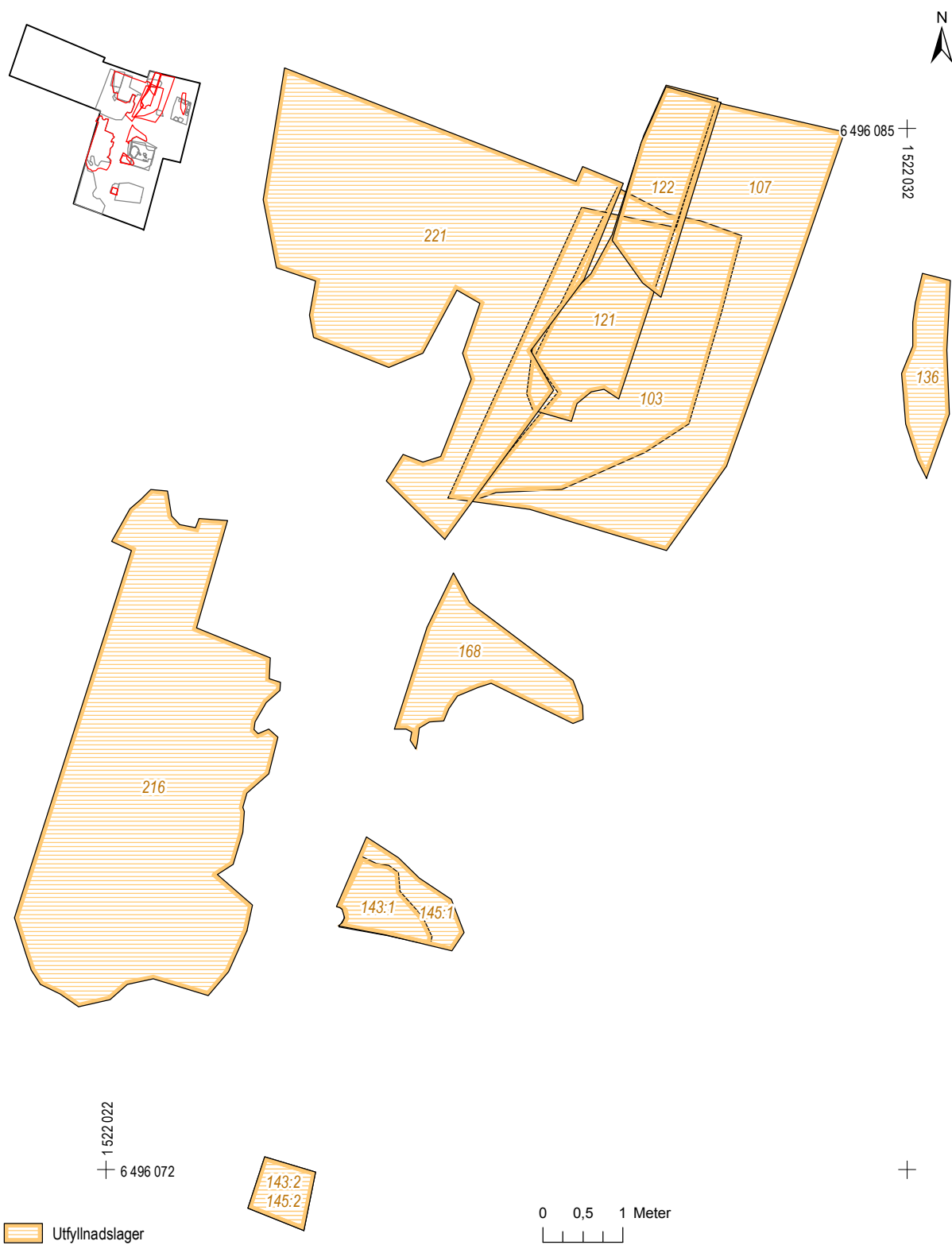
der konstrueras hus 16 vilket dock till största delen låg utanför det undersökta området. Något väster om hus 16, på dess gårdsplan, konstrueras senare hus 19. På utfyllnadslagren i norr finns ett par syllar bevarade från en senare byggnad, hus 20.

I ett senare skede konstrueras byggnad 21 vilket finns med på 1879 års karta och den gårdsplan (kontextgrupp 18) som hör till byggnaden.



**Figur 101.** Översiktsplan med samtliga kontextgrupper i fas 6 redovisade. Skala 1:150.

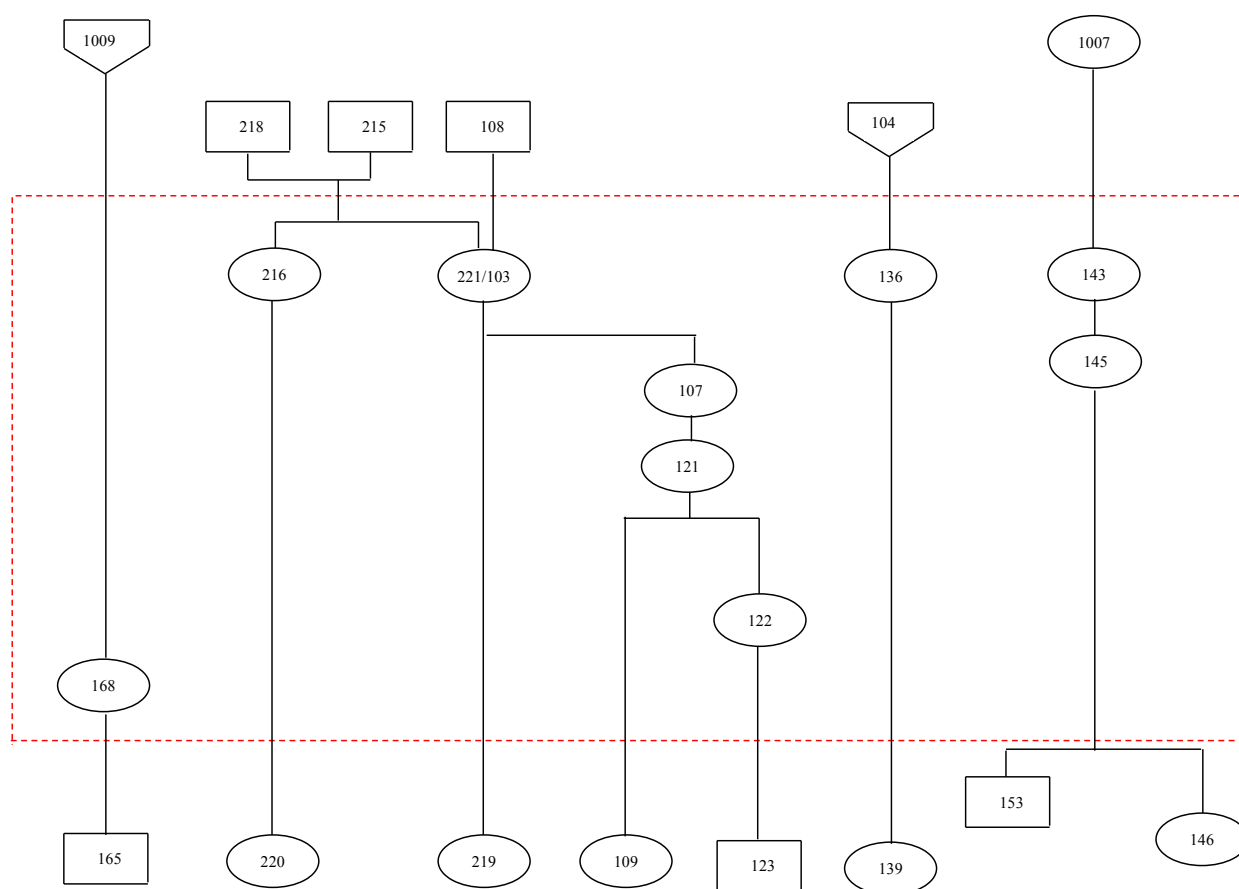
# Kontextgrupp 17. Markplanering efter branden 1719



Figur 102. Plan över de lämningar som ingick i kontextgrupp 17. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 103/221	Utfyllnadslager
KL 107	Utfyllnadslager
KL 121	Utfyllnadslager
KL 122	Utfyllnadslager
KL 136	Utfyllnadslager
KL 143	Utfyllnadslager
KL 145	Utfyllnadslager
KL 168	Utfyllnadslager
KL 216	Utfyllnadslager

**Figur 103.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 17.



**Figur 104.** Matris över kontextgrupp 17.

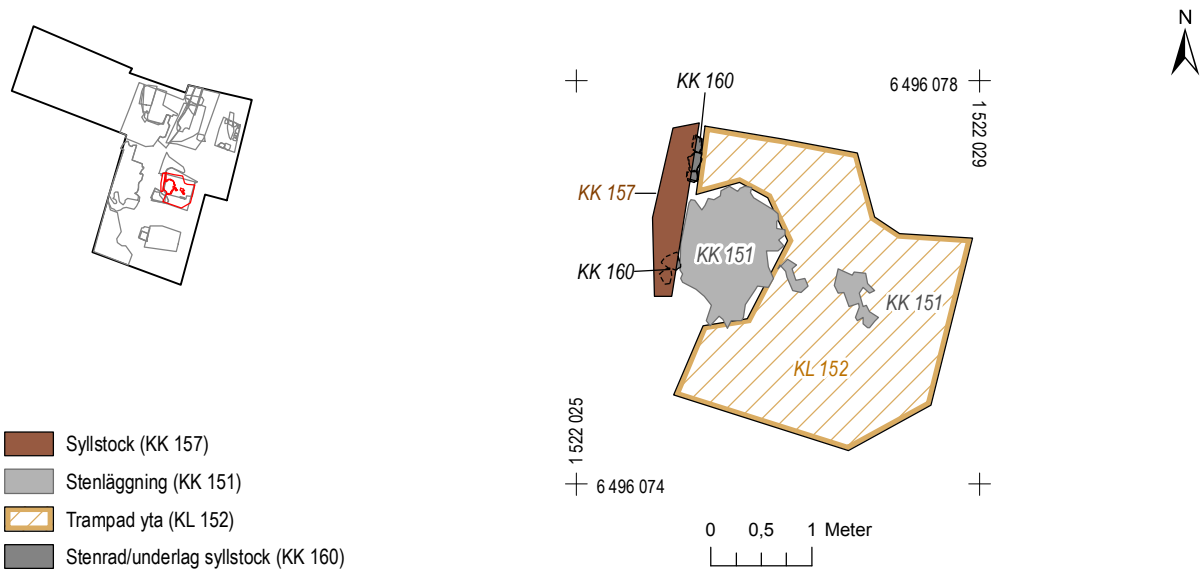
Kontextgrupp 17 utgör lämningarna efter omfattande markplaneringsarbeten inom kvarteret. Markarbetena utförs efter att en brand, möjligen 1719 års rysshärjningar, i föregående fas ödelagt kvarterets bebyggelse. Utfyllnaderna syftade till att utjämna de stora nivåskillnader som fanns inom kvarteret, som sluttar kraftigt ner mot Strömmen, men fungerade också förberedande för den bebyggelse (kontextgrupp 20, 21, 18) som i senare skeden byggs invid gatan.

På de underliggande brandlagren från hus 13 och 14, samt stenläggningarna 11 och 12, påförs stora mängder massor, framför allt silt och sand. Områdets nordöstra del sluttar kraftigt mot norr och här har först ett mindre 0,24 m tjockt utfyllnadslager med silt och raseringsmassor (KL 122) lagts ut för att minska nivåskillnaderna ovan den stenläggning (KK 123, KG 12) som fanns mellan husen i föregående fas. Därefter täcks delar av ytan med tunna

lerlager (KL 168, 121), sannolikt för att försegla de underliggande brandlagerresterna. På detta påförs ett upp till 0,12 m tjockt lager med rasering (KL 107), innan det stora och upp till 0,35 m tjocka siltlagret KL 103/221 läggs ut. I undersökningsområdets södra del läggs ett upp till 0,13 m tjockt lager med brun grov sand (KL 145) ut. Därefter påförs ytterligare tjocka sandlager (KL 143, 216).

Förutom en spik och en botten från en trebensgryta (fnr 121:455:1) med datering till 1600–1700-tal i KL 121 (bilaga 3) påträffades endast en bearbetad sten (fnr 221:3280:1) i KL 221. Den har sannolikt inget samband med platsen under tidigmodern tid utan ger ett förhistoriskt intryck. Den är facetterad och utgör förmodligen någon form av slipsten. Troligen har den följt med utfyllnadsmassorna från en täkt på annan plats. Tyvärr var makrofossilproverna ur utfyllnadslagren tomma (bilaga 1).

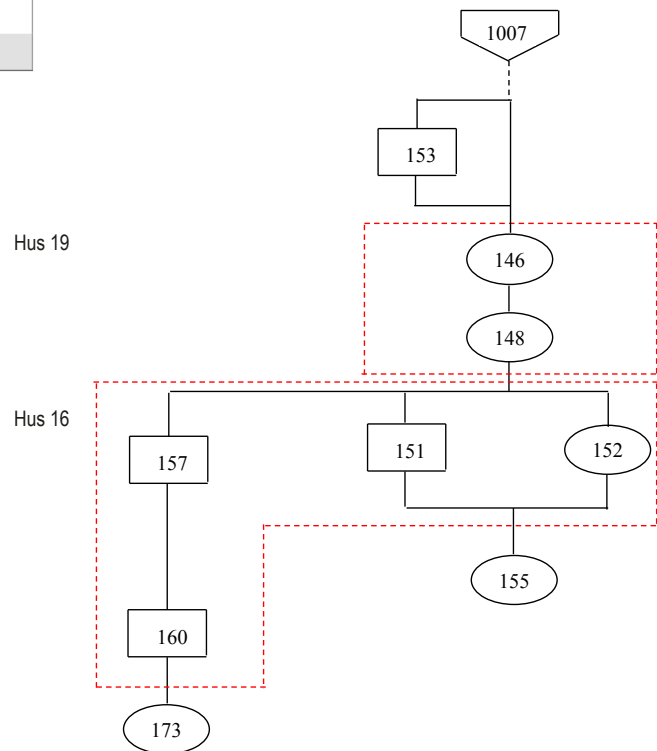
## Kontextgrupp 16. Byggnad



**Figur 105.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 16. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KK 151	Stenläggning
KL 152	Trampad yta
KK 157	Syllstock
KK 160	Stenrad/underlag syllstock

**Figur 106.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 16.



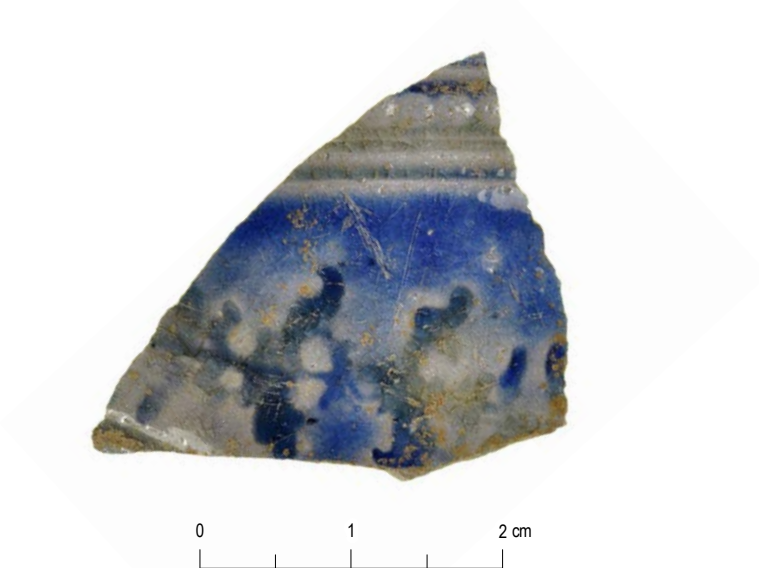
**Figur 107.** Matris över byggnaderna kontextgrupp 16 och 19.

Kontextgrupp 16 omfattar en mindre del av ett hus med stenvägg som tillkommer efter rysshärjningarna 1719. Endast husets östra syllrad låg inom den undersökta ytan och huset ligger således förskjutet längre västerut än byggnaden i föregående fas (hus 15), vilken legat kvar sen fas 3, det vill säga före den omstrukturering av tomten som sker i samband med att den nya stadsplanen införs.

I hus 16 återanvänds en mindre syll från det föregående hus 15 (KK 160) på vilken en trästock placeras, sannolikt en syllstock (KK 157). Utanför huset anläggs en liten stenvägg (KK 151) (figur 108) vilket indikerar att det är här husets ingång varit placerad. Stenväggen är 1 x 1,3 m stor och konstruerad av ett väldigt blandat stenmaterial, där även tegelstenar ingår, och har en rejält ojämn ovansida. Kring stenväggen har ett kompakt tramplager bildats (KL 152). I KL 152 påträffades en del keramik (bilaga 3), bland annat en bit från ett Westerwaldkrus (figur 109). Makrofossilanalysen visar att ytan vid den här tidpunkten utgör ruderatmark (bilaga 1), vilket stämmer med tolkningen att det rör sig om en bakgård.

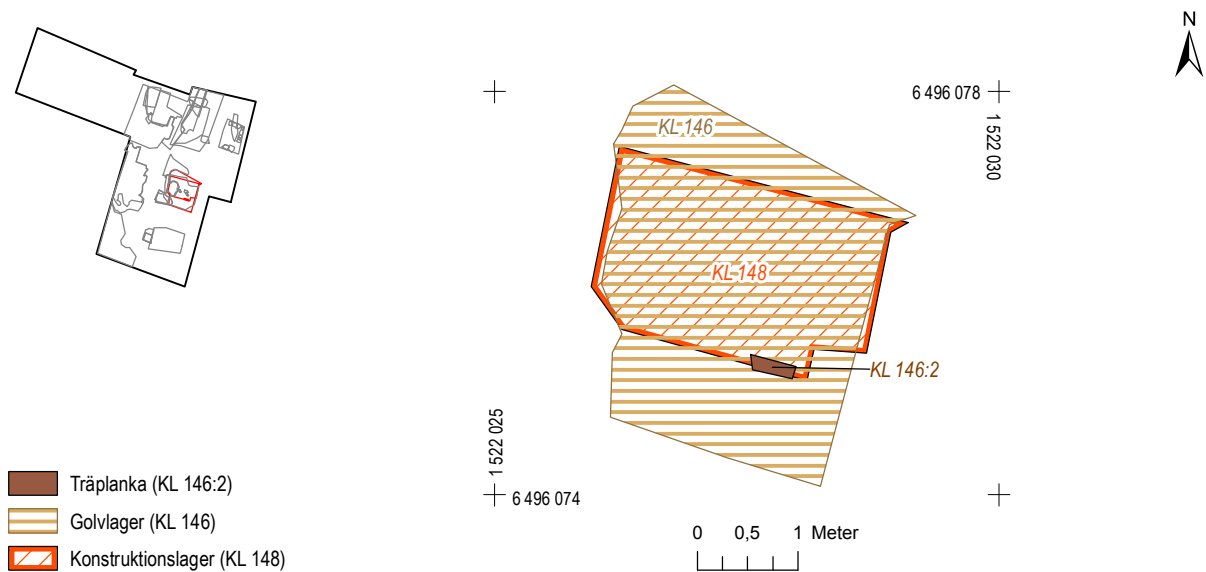


**Figur 108.** Den stenvägg (KK 151) som låg utanför ingången till hus 16. Foto från öster.



**Figur 109.** En bit från ett Westerwaldkrus framkom på gårdsplanen till hus 16 (fnr 152:1283:1). Skala 2:1.

## Kontextgrupp 19. Byggnad



**Figur 110.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 19. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KL 146	Golvlager
KL 148	Konstruktionslager

**Figur 111.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 19.

Kontextgrupp 19 utgör de skvalt bevarade lämningarna efter ytterligare ett hus. Endast två lager är bevarade och därmed finns inga konstruktionsdetaljer som kan hjälpa till med tolkningen av huset och dess funktion. Lagren är i norr skurna av den stora sentida nedgrävningen 1009 som är djupare i norr (figur 107). Nedgrävningens södra del har förstört alla överliggande lämningar tillhörande huset. I söder skärs byggnaden av det av den recenta nedgrävning som framkom vid förundersökningen och i öst skärs lämningen av frischaktet till befintlig byggnad. Ytan väster om byggnaden undantogs från undersökningen för att hålla massor.

Ett konstruktionslager av silt (KL 148) läggs ut på KL 151 och 152, de kontexter som utgjorde en gårdsplan till hus 16 under föregående period. I lagret finns även rester av trä men det var inte möjligt att avgöra om det rör sig om en faktisk träkonstruktion eller bara träffis. På detta ligger ett varvigt golvlager (KL 146) med dåligt bevarat trä i botten. En intakt planka fanns kvar och förmodligen har byggnaden haft ett trägol. Högre upp i lagret varvas silt med avsatta linser. I lagret påträffades ett flertal spikar och tenar samt en liten bit grov väv, typ juteväv (fnr 146:999:4). I lagret framkom också ett trähandtag med en järntånge inuti (fnr 146:999:5) (figur 112) och ett kritpipsfragment (fnr 146:999:3), tyvärr utan diagnostiska kännetecken. Även en del keramik påträffades, framförallt yngre röd gods med dateringen 1600–1700-tal och 1700-tal. Enstaka bitar fajans och majolika framkom också (bilaga 3). En

lager (KL 146) med dåligt bevarat trä i botten. En intakt planka fanns kvar och förmodligen har byggnaden haft ett trägol. Högre upp i lagret varvas silt med avsatta linser. I lagret påträffades ett flertal spikar och tenar samt en liten bit grov väv, typ juteväv (fnr 146:999:4). I lagret framkom också ett trähandtag med en järntånge inuti (fnr 146:999:5) (figur 112) och ett kritpipsfragment (fnr 146:999:3), tyvärr utan diagnostiska kännetecken. Även en del keramik påträffades, framförallt yngre röd gods med dateringen 1600–1700-tal och 1700-tal. Enstaka bitar fajans och majolika framkom också (bilaga 3). En



**figur 112.** Ett trähandtag med kvarsittande tånge påträffades i KL 146, golvlageret i hus 19 (fnr 146:999:5). Skala 1:1.



av de små fajansbitarna har senare gjorts om till en spelmark (figur 113). I det underliggande konstruktionslagret påträffades fönsterglas (fnr 148:1062:1) samt yngre rödgods med datering 1600–1700-tal (bilaga 3).

Vid något tillfälle har lagren störts när tre flata stenar (KK 153) i vinkel läggs sydväst om dessa (figur 114). Inget framkom vid förundersökningen som indikerar att stenarna skulle höra ihop med någon konstruktion söderut (Dardel 2013) och stenarnas funktion är oklar.

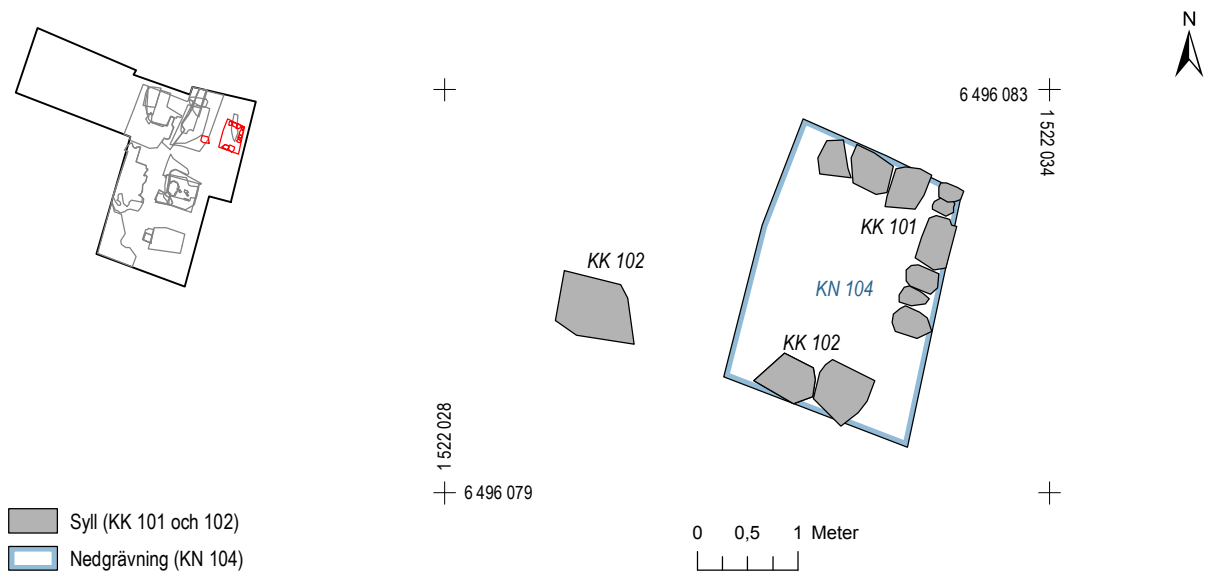


**Figur 113.** Ett par bitar majolika (fnr 146:998:10) och lite fajans (fnr 146:998:9) påträffades i KL 146. Sannolikt utgör den lilla ljusblå fajansbiten en spelmark. Majolikan till vänster i skala 1:1 och fajansen till höger i skala 2:1.



**Figur 114.** De tre flata stenar (KK 153) som kommer på plats efter det att byggnad 19 tas ur bruk. Till höger syns den stenläggning som tillhör hus 16.

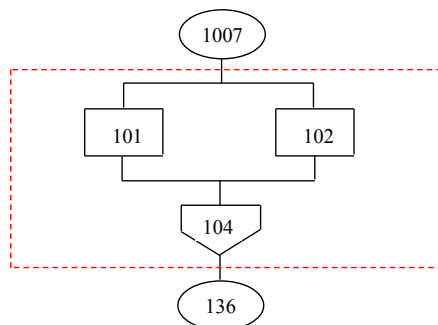
## Kontextgrupp 20. Byggnad.



**Figur 115.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 20. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KK 101	Syll
KK 102	Syll
KN 104	Nedgrävning

**Figur 116.** Kontexter tillhörande kontextgrupp 20.



**Figur 117.** Matris över byggnaden kontextgrupp 20.

Kontextgrupp 20 utgjorde lämningar efter en mindre del av en byggnad med syll och stenfundament bevarad till en storlek av 3,4 x 2,6 m.

Omedelbart under de bärlager och raseringslager (KL 1007) som täckte de östra delarna av schaktet, kom en syll i vinkel (KK 101) byggd av både naturligt formade och grovt huggna stenar i storleken ca 0,4–0,5 m. Söder om denna kom två grovt huggna stenar (KK 102) vilka utgör syllens södra del. Syllens skärs i väster av ett kabelschakt (1005). Ytterligare en sten i samma storlek framkom väster om kabelschaktet, vilken även den bör ha ingått i syllens. Direkt under syllens kom en 0,6 m djup kvadratisk nedgrävning (KN 104) fylld med sand och lera samt stora mängder naturligt formade stenar i storleken 0,15–0,4 m (figur 118). Nedgrävningen följer syllarnas utbredning och bör utgöra ett stenfundament för ovanliggande byggnad. Nedgrävningen var dock inte synlig väster om kabelschaktet. Möjligen har

här, på samma sätt som i hus 14 legat en ugn, murstock eller något annat tungt konstruktionselement ovanpå. Tyvärr var allt ovan syllarna förstört. I de blandade raseringsmassorna i ovanliggande raseringslager 1007 fanns visserligen en del tegel och bruk men massorna bestod framför allt av recent material som inte kan knytas till byggnaden. I fundamentet påträffades rumpkakel från 1600–1700-tal, ett par bitar rödgods från 1600–1700-tal, en bit

majolika från 1600-talet och ett fragment från en stengodsflaska med datering till 1700-talet (bilaga 3). Huset har således sannolikt byggts på 1700-talet. Dessutom påträffades ett kritpipsskaft utan dekor vilket inte kan dateras närmare (bilaga 5).

Byggnaden föregår det stenhus som på 1879 års karta ligger ut mot Kvarngatan (kontextgrupp 21).



**Figur 118.** Sylldelarna 102 och 102 under framrensning. Stenarna i fundamentet under syllen kan skönjas i mitten. Foto från V.

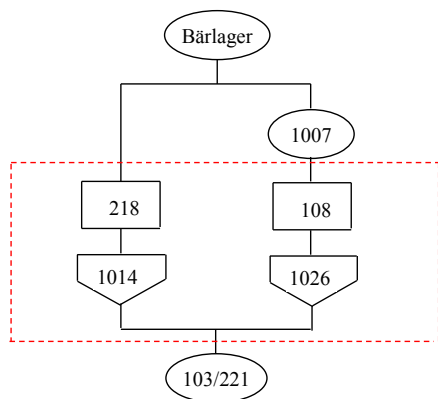
## Kontextgrupp 21. Byggnad.



**Figur 119.** Plan över de lämningar som ingick i byggnaden kontextgrupp 21 och stenläggningen kontextgrupp 18. Skala 1:75.

Kontext	Typ
KK 108	Syll
KK 218	Syll
KN 1014	Rörgrav
KN 1026	Rörgrav

Figur 120. Kontexter tillhörande kontextgrupp 21.



Figur 121. Matris över byggnaderna kontextgrupp 21.

Kontextgrupp 21 utgör lämningarna efter en byggnad från 1800-talet.

På de omfattande siltlager som har lagts ut under föregående period (KL103/221) har en kallmurad syll i vinkel (KK 218) byggts av skarpkantiga stenar vilken bevarats i två till tre skift (figur 122). Syllen är ca 1 m bred i dess norra del som är mest välbevarad. Knappt 2 m österut ligger ytterligare en del av en syll till samma byggnad (KK 108). Höganäsrör och vattenledningar är indragna mellan syllstenarna. Före byggnationen av huset har en stor rörgrav (KN 1014) grävts ut söder och öster om syll 218, och en annan (KN 1026) norr om syll 108. Nedgrävningarna går ner till steril mark och har förstört alla underliggande lämningar.

Byggnaden finns med på 1879 års stadskarta. På en kvarterskarta över Dalkarlen från 1877 står noterat att byggnaden ut mot Kvarngatan utgör ett stenhus medan övriga hus på tomten är trähus.

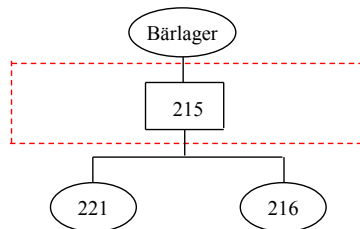


Figur 122. Byggnad 21 under framrensning. Framför syns den stenläggning som utgjorde gårdsplanen. Foto från VSV.

## Kontextgrupp 18. Gårdsplan. 1800-tal

Kontext	Typ
KK 215	Stenläggning

Figur 123. Kontexter tillhörande kontextgrupp 18.

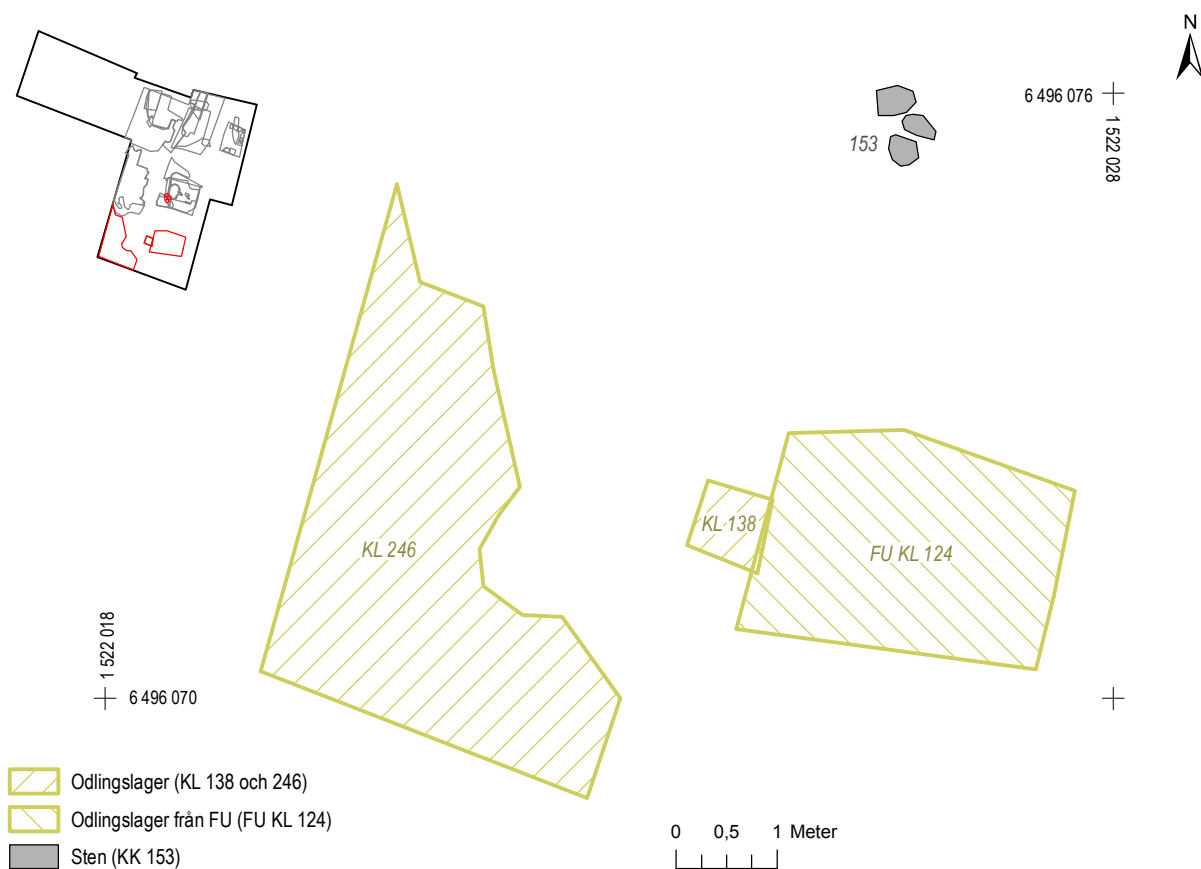


Figur 124. Matris över byggnaderna kontextgrupp 18.

Kontextgrupp 18 utgör lämningarna efter en stenlagd gårdsyta från 1800-talet. På de omfattande utfyllnadslager (KL 221/103, 216) som lades ut efter branden i föregående fas har en stenläggning (KK 215) satts (se figur 119). Stenläggningen är bevarad i två delar. Den södra av dessa (KK 215:1) är 5,4 x 2,5 m stor och inte vidare välbyggd, med ett storleksmässigt varierat stenmaterial och en rejält ojämn yta. Den andra delen av gårdsplanen (KL 215:2) är bevarad till en storlek av 1,7 x 1,2 m i anslutning till 1800-talshuset (kontextgrupp 21) (se figur 122). Stenläggningen diktat an mot husets västra syll och har konstruerats efter det att huset står på plats. Inga fynd framkom i stenläggningen.

Stenläggningen bör knytas till den bebyggelse som finns på 1879 år karta. Sannolikt var hela innegården stenlagd.

## Övriga anläggningar fas 6



**Figur 125.** Plan över de odlingslager som påträffades i söder. Skala 1:75.

Ett gödlat odlingslager (KL 246 och KL 138) dyker upp i sydvästra delen av undersökningsområdet vilket påvisar någon form av stadsodling (bilaga 1). Även vid förundersökningen påträffades ett odlingslager samtida med dessa (FU KL 124) (Dardel 2013:15). Odlingslagret vilar på tre flata stenar (KK 153) (se kontextgrupp 19). I ett senare skede påförs ett sandlager (KL 137) med samma utbredning som KL 138.

Eftersom den stora nedgrävningen centralt i undersökningsområdets östra del (KN 1009) skar alla relationer mellan ytans södra och norra del var det inte möjligt att stratigrafiskt relatera dessa områden till varandra. Hur de odlingslämningar och senare utfyllnader som påträffades på ytans södra del förhåller sig till de tidigare redovisade lämningarna i norr går därför inte att avgöra. Tolkningarna försvaras även av att lämningarna i söder är så fragmentariskt bevarade.

# DISKUSSION OCH TOLKNING

## Fas 1. Strandnära väg

Datering medeltid–första halvan av 1600-talet



**Figur 126.** Lämningarna efter den äldsta vägen i fas 1 mot bakgrund av 1640 års stadskarta. Skala 1:500.

Fas 1 utgör det äldsta senmedeltida markutnyttjandet på platsen och till denna fas kan endast vägen (kontextgrupp 1) knytas. Därtill finns spår av den ursprungliga markhorisonten bevarad fläckvis över ytan men saknas där väg och syllhus senare anläggs.

Vägen består i sitt första skede av endast en tät småstensbeläggning. Denna har sannolikt inte satts med stenarna. Den sterila undergrunden består av samma typ av små svallade moränstenar och den täta beläggningen har förmodligen bildats över tid genom att människor har gått över ytan. I senare skeden har vägen utgjorts av en kavelbro som lagts om

vid minst ett tillfälle, i samband med att den första bebyggelsen anläggs på platsen. Makrofossilanalysen av material från den ursprungliga markhorisonten samt vägens tramplager kunde visa att den strandnära vägen vid denna tid var omgiven av fuktiga ängs- och gräsmarker (bilaga 1). I det jordprov som togs ur tramplagret vid förundersökningen fanns till och med spår av kräftdjur vilka visar att vägen periodvis har stått under vatten (Dardel 2013: bilaga 8). Sannolikt är det Strömmen, som vid denna tid gick ett tiotal meter norr om vägen, som ibland har översvämmat gatan. Proverna innehöll gödsel vilket indikerar att man har hållit djur invid vägen.

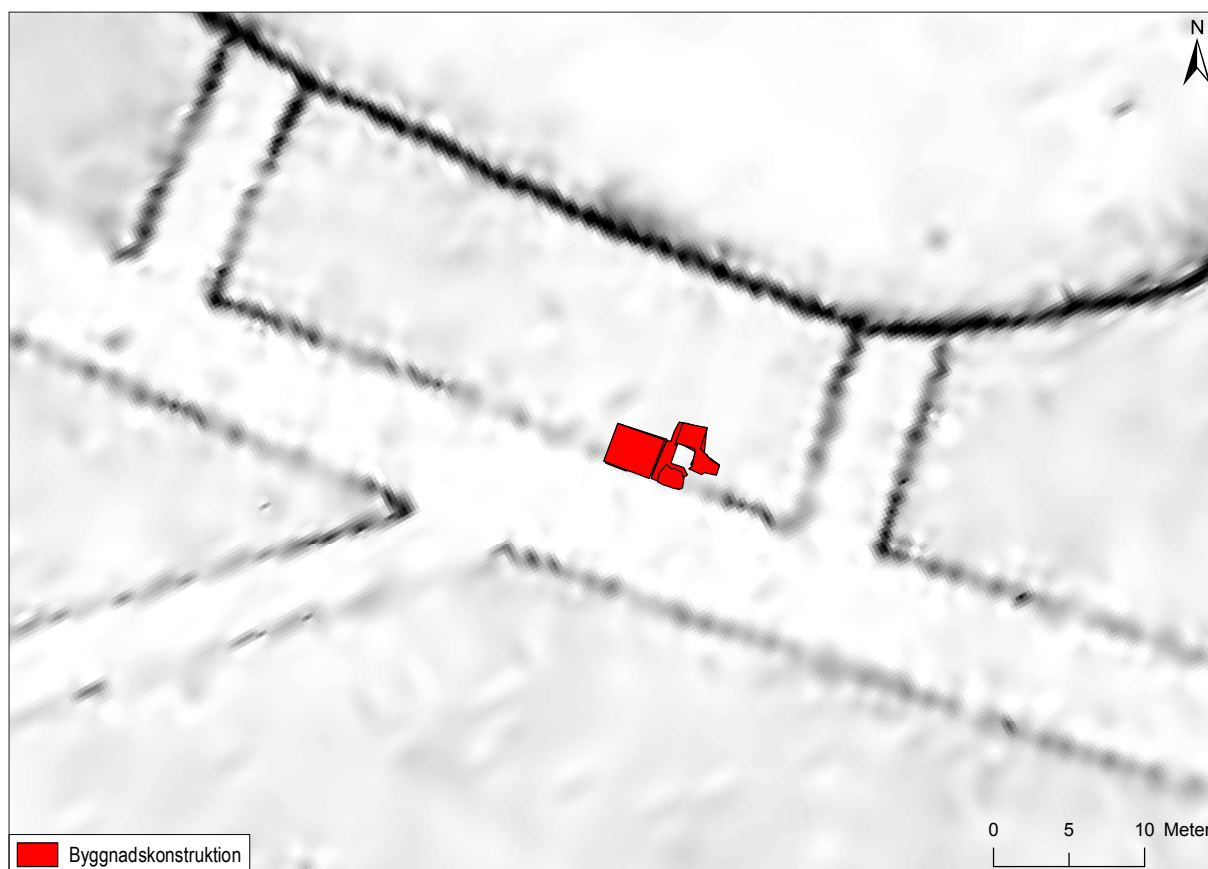


Vid undersökningen påträffades inga spår efter de senmedeltida aktiviteterna som avsatt ett stort skärvtenslager längre västerut, inom nästa kvartersfigur, på den yta som undersöktes av RAÄ UV Öst på 1990-talet (figur 6). Den produktion som avsatt all skärvtens har därmed inte sitt upphov inom den nu undersökta delen. Vad som genererat all skärvtens var inte möjligt att avgöra men produktionen uppfattas inte ligga i anslutning till någon bebyggelse (Karlsson 2003:103) vilket är i linje med resultaten från den nu genomförda undersökningen som indikerar att vägen vid denna tidpunkt var omgiven av betesmarker.

Den bebyggelseetablering med agrar prägel som under 1500-talets andra hälft sker väster om tvärgården (Hållans, Karlsson, Tagesson 1999:20) kan inte heller beläggas inom den nu undersökta ytan, sannolikt för att området mot Strömmen norr om vägen fortfarande försvårade att bebygga. Inte heller söder om vägen finns några spår efter bebyggelse under fas 1 men endast en mycket liten del av denna kvartersfigur undersöktes vilket gör att slutsatser kring denna del blir mer eller mindre hypotetiska.

## Fas 2. Bebyggelseetablering

### Första halvan av 1600-talet



**Figur 127.** Under fas 2 byggs ett hus norr om vägen. Det brinner ner, sannolikt i stadsbranden 1655. 1640 års stadskarta i bakgrunden. Skala 1:500.

I mitten av första halvan av 1600-talet etableras en bebyggelse på platsen när ett hus konstrueras norr om vägen (kontextgrupp 2). Vägen ligger kvar och den senare omläggningen av kavelbron är samtida med huset.

Eftersom stensyllar saknas rör det sig sannolikt om en byggnad i skiftesverksteknik. Ingen spis/ugn påträffades men möjligen har stengolvvet i husets västra del lagts i anslutning till en spis/ugn, vilken i så fall

ligger i byggnadens norra del, det vill säga utanför undersökningsområdet. Förekomsten av fönsterglas i raseringslagret visar att byggnaden har haft fönster. Att döma av fyndmaterialet, en dragkrok och ett grövre beslag, möjligen del av en hästutrustning, så rör det sig sannolikt om någon form av ekonomibyggnad. Ett ljuster påvisar aktiviteter som kan kopplas till den näraliggande Strömmen. Huset har brunnit och sannolikt sker detta i den stora stadsbranden 1655.

## Fas 3. Återuppbyggnad och tomtutläggning

Datering ca 1655–1660



**Figur 128.** Fas 3 mot bakgrund av 1640 års stadskarta. Efter branden 1655 byggs hus 4 och 5 norr om vägen. Söder om vägen uppförs hus 8. Skala 1:500.

Efter branden 1655 vidtar en period av markarbeten när vägområdet fylls upp mot tomterna i norr. Det sker en tomtutläggning och träplankor läggs ut för att markera gränsen mellan väg och tomtmark både i norr och söder. Vägen är 3 m bred och består i det här skedet av grus. Den nya stadsplanen har inte slagit igenom utan vägen ligger fortfarande kvar i sin gamla sträckning, om än förskjuten en meter norrut än tidigare. Norr om vägen byggs hus 4 och 5 på raseringslagren från hus 2 som brann ner i föregående fas. I söder tillkommer hus 8. På grund av vägens förskjutning norrut konstrueras detta delvis i på den äldre vägen.

Byggnaderna var relativt fyndtomma och städades ut innan de raserades och det är därför svårt att avgöra vilken funktion de kan ha haft. Hus 4 utgörs av en skiftesverksbyggnad på träsyll vilken förmodligen haft ett loft. I byggnaden påträffades ett beslag och en del av en degel vilket möjligen visar att det rör sig om en ekonomibyggning. Hus 5 var en mer gedigen byggnad, konstruerad på stensyll och med halvkällare. Även detta var välstädat men fyndet av en trefot kan möjligen indikera att det funnits en spis eller ugn i byggnaden. Mellan hus 4 och 5 ligger ett lager med småsten vilket fungerat som bruksyta mellan husen. Av byggnad 8 i söder fanns bara två golvlager bevarade. Det övre förefaller ha varit ett träflislager vilket kan indikera att det rör sig om en ekonomibyggning.

## Fas 4. Nybyggnation

Datering ca 1660-tal



**Figur 129.** Även i fas 4 uppförs husen efter det medeltida gatunätet. 1640 års stadskarta i bakgrunden. Skala 1:500.

I fas 4 ersätts husen från fas 3 med hus 6 och 7 norr om vägen och hus 15 i söder. Vägområdet fylls upp ytterligare, särskilt de lägre liggande norra delarna som vätter mot Strömmen. I denna fas saknas tomtmarkeringar men det är uppenbart att vägen ligger kvar i ursprungligt läge eftersom den i detta skede synlig som ett kompakt tramlager på de påförda massorna. Det innebär att nybyggnationen återigen sker enligt den gamla rumsliga strukturen, i alla fall norr om vägen. Sannolikt är det dock i detta skede som kvarteret söder om vägen inlemmas i den nya stadsplanen vilket bör ske i samband med att St. Persgatan byggs omedelbart söderut, under första halvan av 1660-talet.

Hus 6 i nordost konstrueras efter vissa ombyggnationer på samma syll som det föregående hus 5. Golvlagen i huset var mer eller mindre tomma och de fynd som framkom hittades i ett utfyllnadslager med äldre raseringsmassor som fyller igen utrymmet mellan halvkällaren och den intilliggande syll. Där framkom en del av en holländsk kritpipa med datering till 1640–1660 och sannolikt ska byggnadens konstruktionstid dateras till slutet av denna period. En koskälla ur samma lager visar att kreatur fortfarande fanns närvarande i staden vid tiden före husets konstruktion. Ytterligare en kritpipa med samma datering som den tidigare påträffades i ett av utfyllnadslagren under huset. Inte heller detta hus

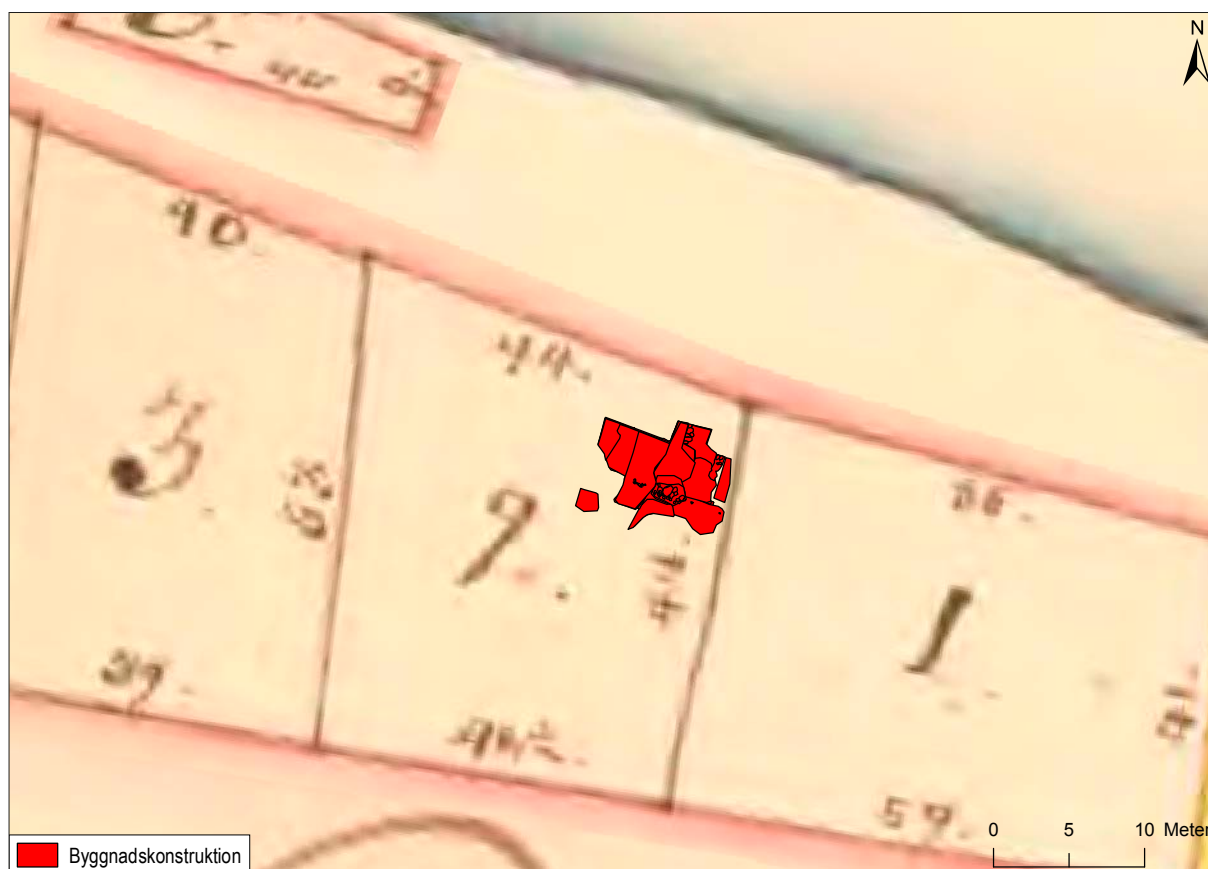
kunde funktionsbestämmas men eftersom huset står på stensyll har det en solid konstruktion. Väster om hus 6 byggs hus 7. Det är konstruerat med en stensyll i söder och syllstock i öst och sannolikt rör det sig om ett timmerhus. På det kraftigt förmultnade trägolvet påträffades passglas, keramik och eldslag-ningsflinta och fyndmaterialet pekar mot att det rör sig om ett bostadshus.

Söder om vägen byggs hus 15 men exakt när detta sker är svårt att avgöra eftersom de utfyllnadslager

som separerar faserna i norr saknas i söder. Kanske sker det i samband med att hus 6 och 7 konstrueras i fas 4, men kan möjligen ha tillkommit något senare. Byggnaden står dock kvar genom fas 5 vilket är en stark indikation på att det södra kvarteret redan har fått sin nya struktur. Byggnaden eldhärjas samtidigt som hus 13 och 14, sannolikt 1719. Det är svårt att avgöra vilken typ av huskonstruktion det rör sig om. Det kan vara en byggnad timrad direkt på marken eller en skiftesverkskonstruktion på träsyll.

## Fas 5. Ny stadsplan

Datering ca 1700



**Figur 130.** Lämningsarna i fas 5 mot bakgrund av 1728 års stadskarta. När den nya stadsplanen genomförs i kvarteret uppförs en bebyggelse med syllbyggda hus och stenlagda ytor. Bebyggelsen brinner ner under tidigt 1700-tal, sannolikt i ryssbränderna 1719. Skala 1:150.

Fas 5 inleds med omfattande markarbeten vilka bör hänga ihop med den större omorganisation av kvarteret som äger rum i samband med att den nya stadsplanen införs. Markarbetena sker i två omgångar. Först utnyttjas raseringsmaterial från den tidigare bebyggelsen från fas 4. Därefter avstannar arbetet och en avfallsgrop grävs innan utfyllnadsarbetena fortsätter. Avfallsgropen visar att det har förflutit tid mellan dessa markarbeten men det är inte möjligt att avgöra hur länge. De senare utfyllnadslagren kommer på plats under tidigt 1700-tal.

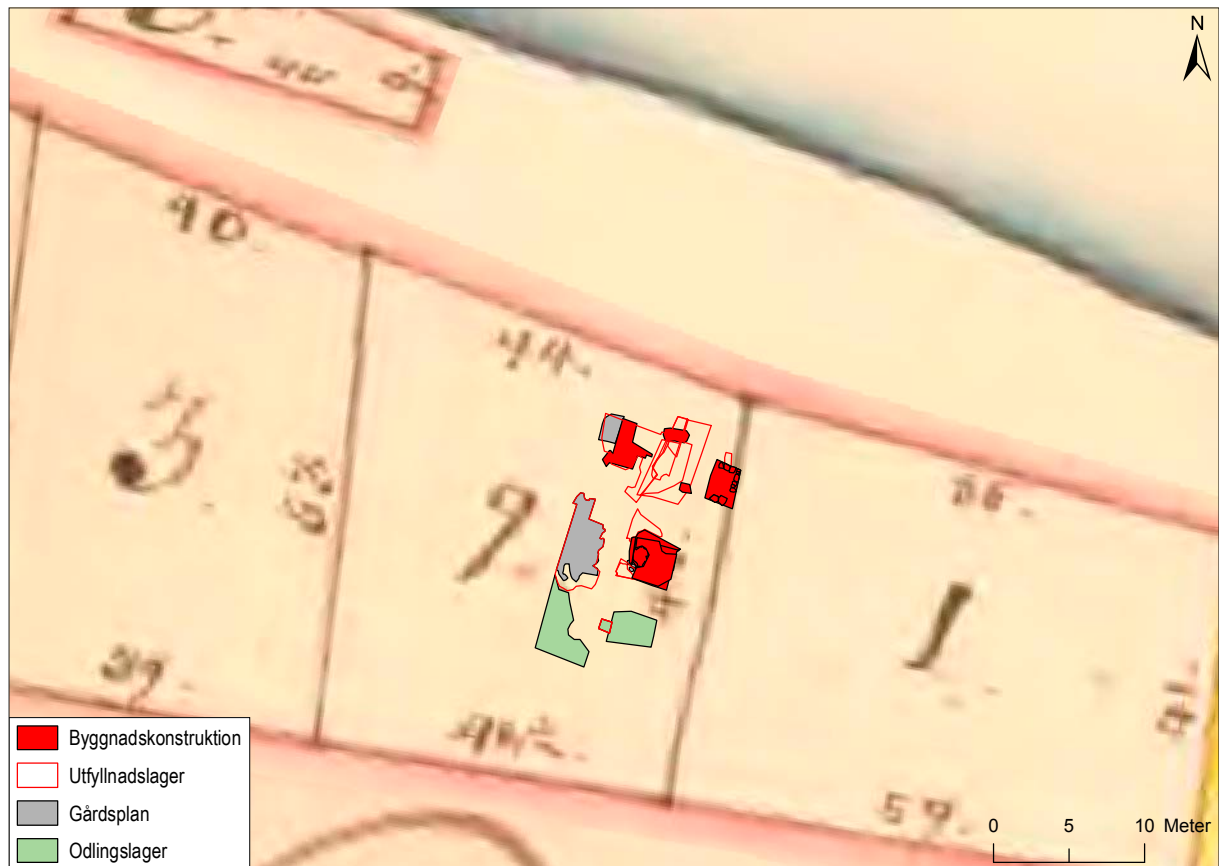
Den nya stadsplanen innebär att vägen flyttas ca 15 meter norrut och får den sträckning förbi kvarteret som Kvarngatan har idag, det vill säga omedelbart utanför undersökningsområdet och den nya tomtfigurens norra gräns. Det som tidigare utgjorde tomter på ömse sidor om en väg har nu blivit en tomt söder om vägen. Tomtens östra begränsning har dragits efter den äldre norra tomtens östgräns som förlängts söderut.

Utfyllnadsmassorna är avsevärt mycket tjockare i norr än i söder. Utfyllnadslager kommer även in från norr vilket sannolikt ska ses i samband med anläggandet av Kvarngatan omedelbart norrut. Hus 13 och 14 konstrueras mot gatan och i passagen emellan husen finns sannolikt ett lider. Ytan mellan husen och gårdsplanen innanför är stensatta. Parallellt med husen löpte en rännsten i stenläggningen. Söder om vägen står hus 15 kvar sen fas 4, vilket kan verka förvånande när området norr om vägen genomgår så pass omfattande omdaningar i samband med att den nya stadsplanen införs. Sannolikt kan det förklaras med att området söder om den äldre vägen vid denna tidpunkt redan är organiserat efter den nya stadsplanen. Tyvärr medger inte de fragmenterade lämningarna i söder någon möjlighet att dra mer långtgående slutsatser men att stadsregleringen sker tidigare söder om vägen är också belagt vid den arkeologiska undersökning som genomfördes något västerut i kvarteret (Hållans, Karlsson & Tagesson 1999:27).

Hus 13 hade en stensyll i vinkel. Ett nätsänke och ett kopparkärl påträffades påbyggnadens trägolv som hade isolerats med granbarr. Också hus 14 var byggt på stensyll och var utrustat med en spis eller ugn. Intill spiskonstruktionen fanns delar av bevarade sten- och trägolv. Spisen och läget ut mot gatan gör det troligt att det rör sig om bostadshus. Hela bebyggelsen ödeläggs i en brand och keramik med 1700-talsdateringar i brandlagret till hus 15 visar att den ägt rum på 1700-talet. Sannolikt rör det sig om ryssbränningarna som drabbade Norrköping 1719.

Keramik i utfyllnadslagren under husen visar att dessa har kommit på plats under tidigt 1700-tal vilket visar att den nya stadsplanen senast vid denna tidpunkt har genomförts i kvarteret.

## Fas 6. Efter branden



**Figur 131.** Lämningarna i fas 6 mot bakgrund av 1728 års stadskarta. Skala 1:500.

Perioden efter branden 1719 är svårtolkad eftersom en mycket större del av ytan var störd av senare nedgrävningar.

Efter branden sker återigen utfyllnader, framför allt i kvarterets norra del. På utfyllnadslagren i norr finns ett par syllar bevarade från en senare byggnad, hus 20. I ett senare skede konstrueras byggnad 21, vilket finns med på 1879 års karta, och den gårdsplan

(kontextgrupp 18) som hör till byggnaden (figur 119).

I söder konstrueras hus 16 vilket dock till största delen låg utanför det undersökta området. Huset vätte mot en gårdsplan och hade en mindre stenlagd yta utanför ingången. Något väster om hus 16, på dess gårdsplan, konstrueras senare hus 19.



## SLUTSATSER

Undersökningen kunde påvisa sex aktivitetsfaser varav fem med bebyggelse från tidigt 1600-tal och framåt i denna del av kvarteret. I de flesta fall var husen utstādade innan de raserades och varken fynd- eller keramikmaterialet medger därför någon finare datering av dessa faser. Därtill har det fåtaliga fyndmaterialet, tillsammans med den dåliga bevaringsgraden för makrofossilt material, inneburit att det bara i enstaka fall varit möjligt att funktionsbestämma byggnaderna.

Den fasindelning som presenteras är i hög grad baserad på bebyggelseutvecklingen i den norra, mer välbevarade delen av undersökningsområdet. Denna del ligger fram till den nya stadsplanens införande norr om den väg som löper längs med Strömmen och karaktäriseras i hög grad av närheten till Strömmen. Denna kvartersfigur växer kontinuerligt norrut i samband med de omfattande utfyllnadsarbeten som sker för att utjämna den kraftiga slutningen. Den södra delen av undersökningsområdet var mer fragmentariskt bevarad och hade en mycket lägre kulturlagertjocklek. Denna del har legat söder om vägen och den dåliga bevaringsgraden innebär att endast begränsade slutsatser kan dras om bebyggelseutvecklingen inom detta kvarter.

Den första bebyggelsen, både norr och söder om vägen, är synlig från mitten av första halvan av 1600-talet. Det är något senare än vad som kunde påvisas snäppet västerut vid de undersökningar som genomfördes på 1990-talet. Det område som då undersöktes låg söder om vägen och sannolikt beror forskjutningen på att det strandnära området norr om vägen länge var för fuktigt för att hysa någon bebyggelse. Det är rimligt att bebyggelsen etablerats något tidigare inom den endast fragmentariskt bevarade delen söder om vägen, på samma sätt som skett längre västerut, även om detta inte kunde påvisas vid undersökningen.

Den bebyggelse som uppförs brinner ner, sannolikt i stadsbranden 1655. Efter branden byggdes området norr om vägen två gånger enligt den gamla stadsplanen, innan den nya stadsplanen införs. Antydningar

till en återuppbyggnad enligt den gamla stadsplanen kunde också påvisas längre västerut vid UV:s tidigare undersökningar (Hållans, Karlsson & Tagesson 1999:26).

Den nya stadsplanens faktiska införande kan beläggas överraskande sent, under tidigt 1700-tal. Sannolikt gäller det dock endast det vattennära området norr om den äldre vägen. De bebyggelseomdaningar som är uppenbara i norr kan inte ses på samma sätt söder om vägen, där bebyggelsen istället står kvar mellan fas 4 och 5. Troligen visar det att stadsregleringen redan har genomförts i söder, vilket bör ha skett i fas 4. Det fanns ett stort motstånd från Holmens bruk och befolkningen inom Bergskvarteret mot de omfattande förändringar som stadsomvandlingen innebar. Det bruksfolk som hade sina bostäder på Tyskebacken motsatte sig att flytta sina stugor för "regulariteten" och Kristina Jonsson har väckt frågan om denna starka grupp initialt särbehandlades i samband med stadsregleringen (Jonsson i tryck). I början av 1660-talet beslöts dock att "den större backen" i området skulle schaktas bort för de resandes bekvämlighet och att en ny huvudgata mellan Västertull och Södertull, det vill säga dagens St. Persgatan, skulle konstrueras (Helmfrid 1971:418). I samband med detta bör kvarteren söder om den äldre vägen ha stadsreglerats, vilket också har kunnat påvisas vid undersökningarna längre västerut (Hållans, Karlsson & Tagesson 1999:27).

Sannolikt är det så att området norr om vägen länge var för fuktigt för att hysa bostäder och att bebyggelsen i hög grad har utgjorts av enklare byggnader och bodar. Makrofossilanalysen av trampлагren längs den äldre vägsträckningen, som således fortfarande brukas trots att stadsregleringen satts igång söder om vägen, visar att omgivningarna vid denna tidpunkt fortfarande är mycket fuktiga (bilaga 1). En koskälla indikerar möjligen att området fortfarande delvis hyste betande djur. Vid 1700-talets ingång inlemmas dock även det norra området i den nya stadsplanen. Kvarngatan byggs omedelbart norr om det nu undersökta området och i samband med detta uppförs en mer gedigen bebyggelse än tidigare

med bostadshus med tillhörande stenlagda gårdstomter. Husen förstörs senare i en omfattande brand vilken har tolkats som 1719 års rysshärjningar.

Lämningarnas fragmentariska skick gör att det inte är möjligt att avgöra om bebyggelsen under hela eller delar av 1600-talet bör ses i ljuset av det näraliggande Holmen och de industriella aktiviteter som var samlade där. En stor del av de tyskspråkiga specialister och arbetare som var knutna till Holmenområdet var bosatta i Tyskebacken i Bergskvarteret där det nu undersökta området ingår. Förutom en

del av en degel i hus 4 från mitten av 1600-tal finns inget i fyndmaterialet som signalerar att det inom de nu undersökta ytorna har funnits verksamheter kopplade till mässingsbruket och vapenfaktoriet på Holmen. Det fåtaliga fyndmaterialet har inte heller medgett några slutsatser kring etnicitet och social status. Det som istället sticker ut är de fiskeredskap som framkom, ett ljuster i hus 2 från tidigt 1600-tal och ett nätsänke i hus 13 från tidigt 1700-tal, vilket speglar platsens belägenhet i direkt anslutning till Strömmen.

# REFERENSER

- CARLSSON, M. 2012. *Spår av det preurbana Norrköping. Lämningar från 1100-tal till 1700-tal i kvarteret Gamla Rådstugan*. Rapport från Arkeologikon-sult 2012:2504.
- DARDEL, E. 2013. *Kvarteret Dalkarlen. Kulturlager och bebyggelselämningar från 1400–1800-talen*. Rap-porter från Arkeologikon-sult 2013:2655.
- HELMFRID, B. 1965. *Norrköpings historia II. Tiden 1568–1655*. Stockholm.
- HELMFRID, B. 1971. *Norrköpings historia III. Tiden 1655–1719*. Stockholm.
- HÅLLANS, A-M, KARLSSON, P & TAGESSON, G. 1999. *Kvarteret Dalkarlen. Bebyggelse och industri i stor-maktstidens Norrköping. RAÅ 96, Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk undersökning*. Rapport UV Öst 1999:1. Riksantikvarieämbetet.
- JONSSON, K. 2015. *Kvarteret Mjölaren i Norrköping. Gravår, bebyggelse och verksamheter från bronsålder till 1700-tal. Arkeologisk slutundersökning*. Stiftelsen Kulturmiljövärd Rapport 2014:42.
- JONSSON, K. IN PRESS. Om 1600-talets idealstäder och arkeologi i sluttande plan- vertikala föränd-ringar av stadsrummen och exemplet Norrköping. *Bebyggelsehistorisk tidskrift* 70/ 2015.
- KARLSSON, P. 2003. Hus, tomter och kvarter i Tyske-backen. I: Karlsson, P & Tagesson, G (red.). 2003. *I Tyskebacken. Hus, människor och industri i stormakts-tidens Norrköping*. Riksantikvarieämbetet, Arkeolo-giska undersökningar, Skrifter 47. Stockholm.
- KARLSSON, P. 2005. *Delar av kvarteret Backen, Kop-parkypen och Bergskvadranten. Arkeologisk förunder-sökning. Del 1*. Rapport UV Öst 2005:63. Riksant-ikvarieämbetet.
- KARLSSON, P & TAGESSON, G (RED.). 2003. *I Tyske-backen. Hus, människor och industri i stormaktstidens Norrköping*. Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar, Skrifter 47. Stockholm.
- ROMEDAHL, H. 2010. *Efterreformatoriska lämningar i kvarteret Kopparkypen. Kv Kopparkypen 3,19, 31, kv Backen 1:1, RAÅ 96, Norrköpings stad och kom-mun, Östergötland län*. UV Öst Rapport 2010:10.
- SVENSSON, K. 1982. *Provundersökning inom kv Mjölaren m fl, Norrköping, Östergötland*.

## Historiska kartor:

NORRKÖPING 1640

Norrköpings stad, Östergötlands län.

Stadsplan 1640.

Förrättningsman obekant.

Lantmäteristyrelsens arkiv D75-1:4

NORRKÖPING 1728

Norrköpings stad, Östergötlands län.

Laga delning 1728.

Lantmätare Sven Ryding.

Lantmäteristyrelsens arkiv D75-1:12

NORRKÖPING 1783

Norrköpings stad, Östergötlands län.

Dals- strand- bergs- o nordankvarterens kvadrat- o tomtdelning 1783.

Lantmätare Jonas Cederblad.

Lantmäteristyrelsens arkiv D75-1:28

NORRKÖPING 1877

Kv. Dalkarlen. Kvarterskartor, Byggnadsnämnden, Norrköpings stad.

Lantmätare Alfred Rudolf Lundgren

Norrköpings stadsarkiv, volym J 1 d: 12.

NORRKÖPING 1879

Norrköpings stad, Östergötlands län.

Karta över Norrköping. Upprättad och utgiven ge-nom Norrköpings stads byggnadsnämnd 1879.

Lantmätare Alfred Rudolf Lundgren

Norrköpings stadsarkiv

# TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	2013.2710
Länsstyrelsens diarienummer:	431-3305-13
Uppdragsgivare:	Hyresbostäder
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköpings kommun
Socken:	Sankt Johannes
Fastighetsbeteckning:	Dalkarlen 15
Typ av undersökning:	Arkeologisk slutundersökning
Utförandetid:	15 augusti–20 september 2013
RAÄ-nummer:	Norrköping 96:1 (Norrköpings medeltida stadslager)
Underökningsområdets storlek:	330 kvm
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Projektledare:	Marta Lindeberg
Fältarkeologer:	Erik Dardel, Mikael Bertheau, Marta Lindeberg
Planer:	Medea Nyström Huuva
Layout:	Medea Nyström Huuva
Keramikanalys:	Mikael Johansson, Stockholms stadsmuseum
Osteologisk analys:	Leif Jonsson, Leif Jonsson Osteology
Makrofossilanalys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Kritpipsbestämningar:	Arne Åkerhagen, Tobaks- och Tändsticksmuseum
<sup>14</sup> C-dateringar:	Ångströmlaboratoriet, Uppsala universitet
Fynd:	Fynden förvaras hos Arkeologikonsult i avvaktan på fyndfördelning.



# BILAGOR

- Bilaga 1. Makrofossilanalys – Stefan Gustafsson
- Bilaga 2. Osteologisk tabell – Leif Jonsson, Leif Jonsson Osteology
- Bilaga 3. Keramiktabel – Mikael Johansson, Stockholms stadsmuseum
- Bilaga 4. <sup>14</sup>C-Analys – Ångströmlaboratoriet, Uppsala universitet
- Bilaga 5. Kritpipsrapport – Arne Åkerhagen, Tobaks- och Tändsticksmuseum
- Bilaga 6. Kontexttabell
- Bilaga 7. Fyndlista



BILAGA 1

# MAKROFOSSILANALYS

STEFAN GUSTAVSSON



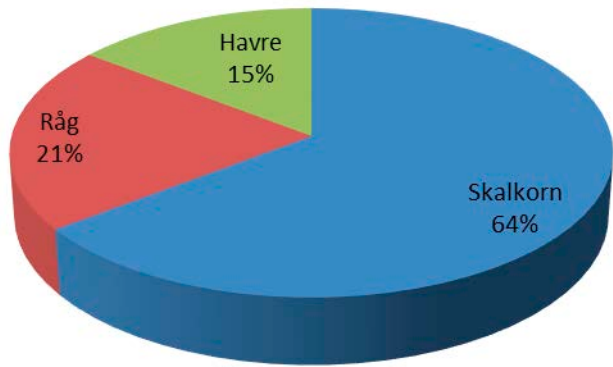
## Inledning

Sammanlagt våtsiktades ett 50-tal prover från kvarteret Dalkarlen i Norrköping. Av dessa gick 26 vidare till analys. Tillsammans med analyserna från förundersökningen har 33 jordprover analyserats på växtmakrofossil (Gustafsson 2013). I tabell 1 är prover från förundersökningen märkt med \*. Det använda sållet hade en maskstorlek av 0.2 mm. Materialet som sållats fram undersöktes under mikroskop med en förstoring av 4 till 100 gånger. Proverna innehöll såväl förkolnat som subfossilt växtmaterial.

När det gäller bevaringsgraden av växtmakrofossilmaterial inom kvarteret finns stora skillnader. I en del av de undersökta lagren verkar förutsättningen för bevarande av organiskt material vara god medan den i många andra var raka motsatsen. Uppenbarligen har många strata syresatts genom olika markgrepp och tillsammans med den relativt stora vattengenomströmning som sker genom kvarteret har det biologiska materialet brutits ner. Några av de mer kulturpåverkade lagren uppvisar betydligt bättre bevaringsförhållanden och innehåller ett tolkningsbart växtmaterial. Liknande förhållande har noterats inom kvarteret Ruddammen (Heimdahl 2012).

## Hushållsavfall

Några anläggningar innehöll hushållsavfall, i huvudsak förkolnade sädeskorn från skalkorn, råg och havre (anläggning 107, 123, 186 och 219). Bestämningen till havre blir något osäker eftersom det inte fanns några agnar bevarade och därmed går det inte skilja på odlad havre och flyghavre. Skalkornet förefaller ha varit stapelgrödan men man har också använt sig av råg. Skillnaden mellan korn och råg ligger i att det från råg går att baka jästa bröd vilket inte går med mjöl från korn. Säden har förkolnats i samband med matberedning. Inslaget av ogräs var litet och ger ingen nämnvärd information om åkrarnas skötsel och tillstånd. Säden odlades inte inom stadens gränser utan den tillhör landsbygden. Förutom sädeskorn hittades även förkolnade frön från enbär och en kärna av äpple. Utifrån fyndsammanhanget kan även dessa tolkas som hushållsavfall och arterna ingått i kosthålet.



Figur 1. Fördelningen mellan olika sädeslag i kvarteret Dalkarlen.

## Latrin

I ett par anläggningar fanns ett uppenbart inslag av latrin vilket ytterligare ger information om mat-hållningen (anläggning 118 och 227). Fyllningen i dessa anläggningar utgörs inte av ren latrin utan innehåller även en del gödsel. Förmodligen skulle materialet på ett eller annat sätt användas som gödning i någon form av trädgårdsodling. Smultron, hallon, äpple och lingon har plockats eller köps in för konsumtion.

## Trampade ytor

Trampade ytor som gårdsplaner, vägar och gränder kan utmärka sig genom ett påtagligt inslag av trampåliga växter. Inget av de analyserade kontexterna innehöll anmärkningsvärt mycket trampåliga arter utan består av ett lite mer blandat material. Lagren består av näringsrik jord vilket skulle kunna förklaras med gödsel från djur som går på ytorna. I ett av proverna, 191 finns också ett stort inslag av arter från fuktig ängsmark. Kanske låg den här vägen nära stranden eller gick genom ett fuktigt område.

## Inomhus

Några av lagren kan förvänas vara avsatta under omständigheter som hindrar deponering av frömaterial, främst inomhusmiljöer. Till denna grupp kan man knyta anläggning 146, 155, 174, 178, 243, 266 och 299. Lager 155 var visserligen ett brandlager men det saknar även rester av förkolnade frön och bör

ha varit ”frötomt” vid förkolningstillfället. Troligtvis utgörs de olika lagren golv eller konstruktionslager i byggnader av olika slag.

## Odlingsjord

Flera olika lager innehåller gödslad jord. Det kan vara svårt att avgöra om jorden gödslats medvetet eller om det är resultatet av djur som vistats på platsen tex. längs vägar, ängs- och betesmarken. I en förändlig stadsmiljö så återanvänds olika jordmaterial och markområden får nya användningsområden. Tidigare odlad jord kan användas som utfyllnadsmaterial eller så kanske staden byggs ut och den odlade jorden bebyggs. Även om jorden får en ny funktionell roll så behåller den ofta sina beståndsdelar där det för varje ny användning adderas nya. Jorden blir därmed komplex och svårtolkad. Inom undersökningsområdet för kvarteret Dalkarlen så finns det jord som kan beskrivas som odlings- eller gödslad betesjord. Från förundersökningen finns tecken på bevattning eller möjligen översvämning av vissa lager i form av hinnkräftor och äggkapslar från sådana.

## Utfyllnad

Lager 295 består av bland annat ris, träflis och träbitar. Växtresterna domineras kraftigt av tiggarranunkel. Det är en växt som trivs på fuktiga, näringsrika och inte sällan mycket fuktiga ställen. Vid utfyllnader av stränder eller sankta områden så breder tiggarranunkeln lätt ut sig och bildar stora rotfilter vilka hjälper till att stabilisera marken (Heimdahl & Vestbö Franzén 2009).

## Litteratur

GUSTAFSSON, S. 2013. Arkeobotanisk Rapport Kvarteret Dalkarlen, Norrköping. I Dardel, E. 2013. *Kvarteret Dalkarlen – kulturlager och bebyggelseämningar från 1400–1800-talen. Arkeologisk förundersökning av RAÄ 96 inom kvarteret Dalkarlen, Norrköpings stad och kommun, Östergötland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2655.

HEIMDAHL, J. & VESTBÖ FRANZÉN, Å. 2009. *Tyska Madens Gröna Rum. Specialstudier till den arkeologiska undersökningen i kvarteret Diplomaten*. Jönköpings Läns Museum. Arkeologisk Rapport 2009:41.

HEIMDAHL, J. 2012. Makroskopisk analys av kulturlager i kv Ruddammen, Norrköping. Teknisk rapport. I Carlsson och Runer 2012. *Holländare, Ryssar och Tobak. Odling och bebyggelse inom kvarteret Ruddammen i Norrköping 1600–2010*. Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2410

Tabell 1. Analyserade prover

Skalkorn	Råg	Havre	Frag. Säd	Svinnmälla	Blåmälla	Vägmälla	Pilört	Trampört	Akerbinda	Lomme	Måra	Brännässla	Vätarv	Maskros	Blåklint	Groblad	Lingon	Hallon	Smultron	Enbär	Äpple	Starr	Tåg	Tiggarranunkel	Smörblomma	Kavedun	Pors	Trä	Kol	Miljö				
*107	21	9	7	103	41				3		4										1	1								+				
*109																		3				2	6								+			
*114				3									1			2						94	197								+			
*118				206			25				9		4			32		58				1									+			
*119				4							1	2																			+			
*123	7		4	9			1		1		2																				+			
*124				79	6	8				12		106						66	ca 400			73	234			16					+			
*125				3								1						4														+		
*126				ca 500			3				53	296		4	2		36					27	81									+		
109				3									1									1										+++		
126							1																									++		
146																																++		
148				2																												++		
152				21		1		8	3		3					5																+		
155																																+	+++	
174																																+++	(+)	
175				12			3	1				6	2									3	1									+		
178																																+++	+	
186	1								1		1																					+	++	
188																																	++	+
191				4			5	5	16	49				1		1						25	64									+	++	
Skalkorn																																		

\* Från föundersökningen

Tabell 1. Analyserade prover, forts.

	Skalkorn	Råg	Havre	Frag. Säd	Svinnmälla	Blåmälla	Vägmälla	Pilört	Trampört	Åkerbinda	Lomme	Måra	Brännässla	Vätarv	Maskros	Blåklint	Groblad	Lingon	Hallon	Smultron	Enbär	Äpple	Starr	Tåg	Tiggarranunkel	Smörblomma	Kaveldun	Pors	Trä	Kol	Miljö	
219	2	1	17	12																	1										Hushållsavfall	
227					31	1	2	3	2	5	77	1							4	23			91	2	5	1	2	+	++		Odlingsjord med gödsel och latrin	
243																															Inomhus	
244					3	1				1	2	1	1				1						3								Näringsrik fuktig ängsmark	
246					15		2		2	8	1	3	3										56	17	9						Gödsliad odlingsjord, ev. gödsliad fuktig betesmark	
248																															Inomhus	
256																																Inomhus
266																																Inomhus
275					6		1	2		1	2	1	1										3	1								Näringsrik, ngt. fuktig mark.
295					9				1														29		ca 1000	6						Fuktig strandnära näringsrik ängsmark.
299																																Inomhus
303					365								13					2	5				42	187		3						Mycket näringsrik gödsliad jord.
307					5									2									8	24								Fuktig näringsrik gräsmark.
310					1		2			1				1					1				2									
	Skalkorn	Råg	Havre	Frag. Säd	Svinnmälla	Blåmälla	Vägmälla	Pilört	Trampört	Åkerbinda	Lomme	Måra	Brännässla	Vätarv	Maskros	Blåklint	Groblad	Lingon	Hallon	Smultron	Enbär	Äpple	Starr	Tåg	Tiggarranunkel	Smörblomma	Kaveldun	Pors	Trä	Kol		

\* Från förundersökningen



BILAGA 2

# OSTEOLOGISK TABELL

LEIF JONSSON  
LEIF JONSSON OSTEOLOGY

## Bilaga 2. Osteologisk tabell

Kontext	Fyndnr	Kartong	Typ/art	Benslag	Bendel	Sida	Antal	Vikt (g)	Br/Obr	Anatomisk region	Ålder	Slaktspår	Beskrivning	Bearbetat
104	90	1	Nötkreatur	Överarm	Skaftdel	Höger	2	63,8	obr					
104	90	1	Nötkreatur	Stråben	Övre led m skaft		1	33,8	obr					
104	90	1	Nötkreatur	Underkäke	Ramus	Höger	1	149	obr		ad	Inkl 2 M o 1 pm		
104	90	1	Får/get	Ländkota	Hel		1	15,9	obr		juv	Mfy kotkropp		
104	90	1	Får/get	Skenben	Skaftdel	Höger	1	9,7	obr					
109	182	1	Nötkreatur	Underkäke ramus	Ramus	Vänster	1	29,8	br				Svärtad utsida	
109	400	1	Svin	Mellanhandsben	Övre led		1	3,5	obr					
109	400	1	Nötkreatur	Falang	Falang 2		1	7,6	obr				Mått	
109	400	1	Nötkreatur	Tand	Molar		5	1,7	obr				Fnyk	
115	535	1	Nötkreatur	Stråben	Nedre led o skaft	Höger	2	77,7	obr		juv			
115	535	1	Nötkreatur	Underkäke	Ramus m tänder	Höger	1	224	obr		ad			
115	535	1	Nötkreatur	Kranium	Premaxilla	Vänster	1	9,9	obr					
115	535	1	Nötkreatur	Revben	Kropp		3	28	obr		juv			
115	535	0	Nötkreatur	Rullben		Höger	1	39,3	obr				Ej mått eroderad	X bormål
115	535	1	Svin	Tand	Framtand		4	3,2	obr		juv			
115	535	1	Svin	Tand	Bete		1	1,7	obr				Svärtad	
115	535	1	Svin	Revben	Kropp		2	5,8	obr					
115	535	1	Svin	Skenben	Skaftdel	Höger	1	2,7	obr		juv			
115	535	1	Svin	Lårben	Skaftdel		1	1,4	obr		inf			
115	535	1	Får/get	Revben	Kropp		10	22,2	obr					
115	535	1	Får/get	Underkäke	Hel	Vänster	1	27,8	obr		ad			
115	535	1	Får/get	Bäcken	Höftben	Höger	1	7,2	obr		ad			
115	535	1	Får/get	Bröstkota	Hel		1	1,6	obr		juv mfy			
115	535	1	Får/get	Överarm	Skaftdel		1	5,8	obr					
115	535	1	Får/get	Skenben	Skaftdel		1	8,8	obr					
141	838	1	Får/get	Fotrotsben	Rullben	Höger	1	2,2	obr		ad		Mått	
146	1000	1	Får/get	Lårben	Skaftdel	Höger	1	5,4	obr					
146	1000	1	Nötkreatur	Revben	Kropp		1	5,4	obr					
147	2157	1	Svin	Tand	M o inc	Båda sidor	3	11,8	obr					
152	1285	1	Nötkreatur	Halskota	Hel o kotbåge		2	70,6	obr		juv 1 ad			

Bilaga 2. Osteologisk tabell, forts.

Kontext	Fyndnr	Kartong	Typ/art	Benslag	Bendel	Sida	Antal	Vikt (g)	Br/Obr	Anatomisk region	Ålder	Slaktspår	Beskrivning	Bearbetat
152	1285	1	Nötkreatur	Mellanfotsben	Övre led m skaft	Höger	1	88,5	obr					
152	1285	1	Nötkreatur	Ländkota	Siduskott		1	11,4	obr					
152	1285	1	Nötkreatur	Fotrotsben	Hälben	Vänster	1	7,4	obr		infjuv			
152	1285	1	Får/get	Strålben	Skaftdel	Höger	1	4,6	obr		ad	Radius+ulna		
152	1285	1	Får/get	Revben	Kropp		1	3,9	obr					
152	1285	1	Får/get	Skulderblad	Kropp	Höger	1	12,9	obr					
152	1285	1	Svin	Överarm	Nedre led m skaft	Höger	1	28,8	obr		ad			
152	1285	1	Svin	Revben	Kropp		1	1,7	obr		juv			
152	1285	1	Svin	Skenben	Nedre led m skaft	Höger	1	11,1	obr		juv			
155	1582	1	Får/get	Lårben	Övre led m skaft	Vänster	1	19,1	obr		juv mfy prox			
155	1582	1	Får/get	Revben	Kropp		2	4,6	obr					
155	1582	1	Får/get	Ländkota	Diskskiva		1	0,3	obr		juv			
155	1582	1	Får/get	Strålben	Skaftdel	Vänster	1	11,1	obr					
155	1582	1	Får/get	Bröstkota	Kotbåge		1	0,4	br					
155	1582	1	Svin	Mellanhandsben	Skaftdel		1	2,7	obr					
155	1582	1	Svin	Armbågsben	Övre led	Höger	1	2,1	obr		juv			
155	1582	1	Svin	Revben	Kropp		1	3,5	obr					
159	1578	1	Nötkreatur	Överarm	Skaftdel	Höger	1	8	obr			Skärmärken		
167	1831	1	Däggdjur större	Rörben	Skaftdel		1	13,6	obr	trol nöt skenben				
167	1831	1	Nötkreatur	Skenben	Skaftdel		1	13,4	obr					
177	2119	1	Nötkreatur	Ländkota	Utskott		1	10,9	obr		ad			
177	2119	1	Hare	Armbågsben	Övre led m skaft	Vänster	1	1,4	obr		ad			
185	2010	1	Nötkreatur	Skulderblad	Kropp	Vänster	1	21	obr					
191	2153	1	Nötkreatur	Skenben	Skaftdel	Höger	1	77,9	obr					
198	2291	1	Svin	Revben	Kropp		1	4,4	obr			Skärmärke		
198	2291	1	Svin	Revben	Kropp		1	4,4	obr			Skärmärke		
202	3624	1	Svin	Mellanhandsben	Hel		1	7,1	obr			Juvfy dist		
202	3624	1	Svin	Revben	Kropp		1	4,8	obr			Skärmärke		
202	3624	1	Nötkreatur	Bröstkota	Spinalutskott		1	6,3	obr					
202	3624	1	Nötkreatur	Ländkota	Diskskiva		1	1	obr		juv lös			



Bilaga 2. Osteologisk tabell, forts.

Kontext	Fyndnr	Kartong	Typ/art	Benslag	Bendel	Sida	Antal	Vikt (g)	Br/Obr	Anatomisk region	Ålder	Slaktspår	Beskrivning	Bearbetat
202	3624	1	Får/get	Fototsben	Hälben	Höger	1	4,8	br			Svårtad		
202	3624	1	Får/get	Bröstkota	Spinalutskott		1	1,4	br			Svårtad		
202	3624	1	Får/get	Stråben	Skaftdel	Höger	1	7,5	br			Två delar svårtad		
202	3624	1	Får/get	Bäcken	Ledskål	Höger	1	11,6	br			Sju delar eldbåverkad med svårtad yta		
210	2946	1	Nötkreatur	Ländkota	Utskott		1	13,1	obr		ad			
210	2948	1	Får/get	Skenben	Nedre led m skaft	Vänster	1	14,3	obr		ad			
210	2948	1	Nötkreatur	Underkåke	Ramus		1	6,8	obr					
219	3285	1	Nötkreatur	Bäcken	Höftben		10	25,7	br			Svårtad utsida		
219	3285	1	Nötkreatur	Överarm	Nedre led	Höger	1	12,5	br			Vit m delar av svårta		
219	3285	1	Nötkreatur	Revben	Kropp		1	4,2	obr					
219	3875	1	Svin	Mellanhandsben	Övre led m skaft		1	1,8	br					
223	3270	1	Får/get	Skenben	Skaftdel	Vänster	1	4,2	obr				Flagad eroderad yta	
223	3270	1	Får/get	Falang	Falang 1		1	1,1	obr		juv mfy prox			
227	3329	1	Nötkreatur	Skenben	Övre led m skaft	Höger	1	301,2	obr		juv	Lös övre led	Huggmärke prox	
227	3329	1	Nötkreatur	Stråben	Övre led och skaft	Vänster	2	94,9	obr		ad			
227	3329	1	Nötkreatur	Revben	Kropp		1	53,5	obr					
227	3329	1	Får/get	Lårben	Nedre led m skaft	Vänster	1	10,9	br		ad		Delvis kolad	
232	3463	1	Nötkreatur	Revben			1	6,4	obr					
234	3560	1	Nötkreatur	Tand	Pm överkåke	Höger	1	6,8	obr		ad			
238	3612	1	Får/get	Falang	Falang 1		1	1,2	obr		juv mfy dist			
239	3626	1	Nötkreatur	Revben	Kropp		3	104,4	obr					
239	3872	1	Nötkreatur	Överarm	Hel utan led	Höger	1	163,6	obr		juv	Slakt dist led		
239	3872	1	Svin	Skenben	Nedre led m skaft	Höger	1	21,3	obr		ad			
239	3872	1	Svin	Fototsben	Rullben	Vänster	1	5,5						
239	3872	1	Får/get	Skenben	Nedre led m skaft	Vänster	1	8,1	obr					
240	3658	1	Nötkreatur	Revben			1	20,9	obr					
240	3658	1	Nötkreatur	Skenben	Skaftdel	Vänster	1	17,2	obr					
240	3658	1	Svin	Stråben	Skaftdel	Vänster	1	7,2	obr		juv mfy pr-dist			
240	3658	1	Får/get	Revben	Kropp		1	6,9	obr					

Bilaga 2. Osteologisk tabell, forts.

Kontext	Fyndnr	Kartong	Typ/art	Benslag	Bendel	Sida	Antal	Vikt (g)	Br/Obr	Anatomisk region	Ålder	Slaktspår	Beskrivning	Bearbetat
240	3658	1	Får/get	Revben	Kropp		1	3	br		svart rakt lge-nom			
241	3633	1	Får/get	Lårben	Skaftdel	Höger	1	15,3	obr					
241	3633	1	Får/get	Revben			2	6,8	obr					
241	3633	1	Svin	Revben			1	5,1	obr					
242	3771	1	Nötkreatur	Skenben	Övre led	Höger	1	203,6	obr		juv l epif prox			
242	3771	1	Nötkreatur	Överarm	Hel	Vänster	2	128,6	obr		mfy prox+dist			
242	3771	1	Nötkreatur	Lårben	Skaftdel	Båda sidor	2	47,2	obr					
242	3771	1	Nötkreatur	Revben	Kropp	Båda sidor	6	64,7	obr					
242	3771	1	Nötkreatur	Skulderblad	Kropp	Vänster	1	25,7	obr					
242	3771	1	Svin	Skenben	Skaftdel	Höger	1	15,6	obr					
242	3771	1	Får/get	Skenben	Hel	Höger	1	29,9	obr		Ad			
242	3771	1	Får/get	Lårben	Hel o skaftdel	Vänster	2	29,3	obr		1juv			
242	3771	1	Får/get	Halskota	Halv kokropp		1	3,3	obr		juv lös epf			
242	3771	1	Får/get	Bröstben	Manubrium		1	1,2	obr					
243	3676	1	Nötkreatur	Falang	Falang 1		1	20,6	obr		ad	Mått	Tillhör hel kövdel	
243	3676	1	Nötkreatur	Falang	Falang 2		1	12,2	obr		ad	Mått	Tillhör hel kövdel	
243	3676	1	Nötkreatur	Falang	Falang 3		1	16,3	obr		ad	Mått	Tillhör hel kövdel	
243	3676	1	Nötkreatur	Sesamben			1	1,7	obr		ad		Tillhör hel kövdel	
247	3799	1	Svin	Lårben	Skaftdel	Höger	1	19,9	obr					
255	?	1	Nötkreatur	Revben	Kropp		2	27,7	obr					
255	?	1	Får/get	Överarm	Skaftdel	Vänster	1	9,6	obr					
255	?	1	Får/get	Revben	Skaftdel		4	11,2	obr					
255	?	1	Får/get	Lårben	Övre led m skaft	Höger	1	7,8	obr		juv f y prox			
255	?	1	Svin	Skenben	Nedre led m skaft	Vänster	1	16,1	obr		juv mfy			
255	?	1	Svin	Revben	Kropp		1	5,1	obr					
255	?	1	Svin	Bäcken	Ledskal	Höger	1	31,9	obr		juv synlig fog i ledskålen			
266	4296	1	Nötkreatur	Bröstkota	Hel		1	27,4	obr					
266	4296	1	Nötkreatur	Bröstkota	Utskott		4	34,9	obr					
266	4296	1	Nötkreatur	Falang	Falang 1		1	13,5	obr					

Bilaga 2. Osteologisk tabell, forts.

Kontext	Fyndnr	Kartong	Typ/art	Benslag	Bendel	Sida	Antal	Vikt (g)	Br/Obr	Anatomisk region	Ålder	Slaktspår	Beskrivning	Bearbetat
	266	4296	1	Nötkreatur	Lårben	Övre led	Höger	1	23,2	obr				
	266	4296	1	Svin	Stråben	Nedre led		1	4,7	obr	juv			
	277	4530	1	Nötkreatur	Ländkota	Utskott		1	7,3	obr	ad			
	281	4595	1	Får/get	Revben	Kropp		1	1,8	obr				
	295	5054	1	Nötkreatur	Kranium	Pannben	Vänster	1	22	obr	juv			
	295	5054	1	Nötkreatur	Mellanhandsben	Hel	Vänster	1	119,7	obr	ad	Mått GL 175 mm		
	295	5054	1	Nötkreatur	Mellanhandsben	Hel	Höger	1	110,6	obr	ad	Mått GL 176 mm		
	299	5153	1	Däggdjur mellan	Rörben	Skaftdel		3	5,3	br				
	303	5258	1	Nötkreatur	Falang	Falang 3		1	11,1	obr	ad			
	305	5120	1	Nötkreatur	Bröstkota	Spinalutskott		1	9,1	obr				
	306	5209	1	Nötkreatur	Skenben	Skaftdel	Vänster	1	36,5	obr				
	306	5209	1	Nötkreatur	Falang	Falang 1		1	2,2	br				
	306	5209	1	Får/get	Skenben	Skaftdel	Höger	1	9,2	br				
	307	5208	1	Nötkreatur	Tand	Pm o M överkäke	Höger	3	41,3	obr	ad	Mått		
	311	5277	1	Nötkreatur	Överarm	Skaftdel	Höger	1	10,4	obr	ad			
	311	5277	1	Nötkreatur	Stråben	Skaftdel		1	14,4	obr				

BILAGA 3

# KERAMIKTABELL

MIKAEL JOHANSSON  
STOCKHOLMS STADSMUSEUM

## Bilaga 3. Keramiktabel

Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr	Objekt	Formtyp	Del	Material	Godstyp	Ant frag	Typdatering	Keramik-klassificering
102	171	1	Kakel	Ugnskakel	Rump, Kant, Blad	Keramik		4	1700-tal	
102	171	2	Kärl	Fat/Tallrik	Botten	Keramik	Fajans	1	1700-tal?	
102	171	3	Kärl	Fat/Tallrik	Mynning, Brätte, Buk	Keramik	Flintgods	5	ca 1750–1900	
102	171	4	Kärl	Fat/Skål	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1700–1800-tal	
102	171	5	Kärl	Fat/Skål	Mynning, Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1800-tal	
104	91	1	Kakel	Ugnskakel	Rump, Blad	Keramik		7	1600–1700-tal	
104	91	2	Kärl	Flaska	Mynning	Keramik	Stengods	1	1700-tal	
104	91	3	Kärl	Skål	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
104	91	4	Kärl	Trebensgryta Kruka	Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
104	91	5	Kärl	Fat/Skål	Mynning, Brätte	Keramik	Majolika (Fajans)	1	1600-tal	Nederländerna
106	168	1		Ugnskakel	Rump, Kant, Blad			13	1700-tal	
106	168	2		Fat/Tallrik	Mynning, Brätte, Botten		Flintgods	2	ca 1750–1900	
106	168	3		Fat/Tallrik	Botten		Flintgods	1	ca 1750–1900	
117	240	1	Kakel	Ugnskakel	Blad	Keramik		1	1700-tal	
117	240	2	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
119	457	1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
121	262	1	Kärl	Skål/Kruka	Buk	Keramik	Yngre vitgods – Typ 3	1	1600–1700-tal	Nederländerna / Tyskland
121	455	1	Kärl	Trebensgryta	Botten	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
123	284	1	Kärl	Kruka	Mynning, Buk	Keramik	Oglaserat grått-vitt-gult gods	1	ca 1550–1625	Böhmen / Polen
125	287	1	Kakel	Ugnskakel	Rump, Kant	Keramik		7	ca 1575–1625	
125	287	2	Kärl		Mynning	Keramik	Oglaserat rödgods	1		
125	287	3	Kärl	Trebensgryta	Botten	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
125	287	4	Kärl	Kruka/ Trebensgryta/Skål	Buk	Keramik	Yngre rödgods	7	1600–1700-tal	
125	287	5	Kärl	Skål	Mynning, Hänk	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
125	287	6	Kärl	Fat	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
125	287	7	Kärl	Fat/Skål	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
125	287	8	Kärl	Fat/Skål	Botten	Keramik	Majolika (Fajans)	1	ca 1600–1650	Nederländerna
125	287	9	Kärl	Fat/Skål	Botten	Keramik	Majolika (Fajans)	1	ca 1600–1650	Nederländerna
125	534	9	Kärl	Fat	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	?		
125	608	1	Kärl	Trebenspanna	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1500–1600-tal	
125	609	1	Kärl	Fat	Mynning, Brätte	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	Tyskland?
125	609	2	Kärl	Fat	Brätte, Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
126	289	1	Kakel	Ugnskakel	Kant, Blad	Keramik		1	ca 1550–1625	
126	289	2	Kärl	Skål?	Buk	Keramik	Yngre vitgods – Typ 3	2	1600–1700-tal	Nederländerna / Tyskland
126	289	3	Kärl	Krus?	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	Nederländerna?
126	289	4	Kärl	Fat/Skål	Mynning	Keramik	Majolika (Fajans)	1	ca 1600–1650	Nederländerna

Glasyrtyp	Inv.färg	Utv.färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr
Blyglasyr		Grön	Vitlereengobe			102	171	1
Tennglasyr inv	Vit					102	171	2
Blyglasyr inv utv	Vit	Vit		Pressad reliefdekor		102	171	3
Blyglasyr inv	Brun Grön			Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar	102	171	4
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun Gul	Brun		Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar	102	171	5
Blyglasyr utv		Grön	Vitlereengobe utv	Pressad reliefdekor		104	91	1
Saltglasyr	Grå	Grå				104	91	2
Blyglasyr inv	Grön Gul		Vitlereengobe inv			104	91	3
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun				104	91	4
Tennglasyr inv Blyglasyr utv	Vit Blå	Gråbeige		Målad	Koncentriska cirklar / Streck	104	91	5
Blyglasyr		Grön	Vitlereengobe	Pressad reliefdekor		106	168	1
Blyglasyr inv utv	Vit	Vit		Pressad reliefdekor		106	168	2
Blyglasyr inv utv	Blå	Blå				106	168	3
Blyglasyr		Grön	Vitlereengobe			117	240	1
Blyglasyr inv	Brun					117	240	2
Blyglasyr inv	Brun			Drejfåror		119	457	1
Blyglasyr inv	Gulgrön					121	262	1
Blyglasyr inv	Brun					121	455	1
	Grå	Gråsvart				123	284	1
Blyglasyr		Svart		Pressad reliefdekor		125	287	1
	Rödbrun	Rödbrun				125	287	2
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun				125	287	3
Blyglasyr inv	Brungrön					125	287	4
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brungrön	Brungrön				125	287	5
Blyglasyr inv	Brungrön					125	287	6
Blyglasyr inv	Brun Gul			Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar / Streck	125	287	7
Tennglasyr inv Blyglasyr utv	Blåvit Blå	Grågrön			Koncentriska cirklar / Streck	125	287	8
Tennglasyr inv Blyglasyr utv	Vit Blå Orange	Grågrön			Koncentriska cirklar / Streck	125	287	9
Blyglasyr inv	Gråsvart					125	534	9
Blyglasyr inv	Brun					125	608	1
Blyglasyr inv	Grön					125	609	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun Gul Grön	Brun		Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar / Streck	125	609	2
Blyglasyr		Svart		Pressad reliefdekor		126	289	1
Blyglasyr inv	Gulgrön					126	289	2
Blyglasyr inv utv	Brun	Brun				126	289	3
Tennglasyr inv Blyglasyr utv	Vit Blå	Gulbeige			Koncentriska cirklar / Streck	126	289	4

### Bilaga 3. Keramiktabel, forts.

Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr	Objekt	Formtyp	Del	Material	Godstyp	Ant frag	Typdatering	Keramik-klassificering
126	289	5	Kärl	Kruka	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
126	289	6	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk, Skaft, Botten, Ben	Keramik	Yngre rödgods	26	1600–1700-tal	
129	706	1	Kärl	Fat	Brätte	Keramik	Yngre rödgods	1	1700-tal	
141	839	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Skaft	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
146	998	1	Kärl	Kruka	Buk	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
146	998	3	Kärl	Skål/Kruka	Buk	Keramik	Yngre rödgods	5	1600–1700-tal	
146	998	2	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
146	998	4	Kärl	Fat	Mynning, Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	4	1700-tal	
146	998	5	Kärl	Skål	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	2	1700-tal	
146	998	6	Kärl	Skål	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1700-tal	
146	998	7	Kärl	Skål	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1700-tal	
146	998	8	Kärl	Skål?	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1700-tal	
146	998	9	Kärl	Fat/Skål	Buk	Keramik	Fajans	3	1700-tal?	
146	998	10	Kärl	Fat/Skål	Mynning, Brätte	Keramik	Majolika (Fajans)	2	1650–1750	Nederländerna
146	998	11	Kärl	Kruka?	Buk	Keramik	Oglaserat grått-vitt-gult gods	1	ca 1550–1650?	Böhmen / Polen?
147	0	1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	4	1600–1700-tal	
147	2156	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
148	1063	1	Kärl	Kruka	Buk, Ben	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
148	1063	2	Kärl	Fat/Skål	Mynning, Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	4	1600–1700-tal	
148	1063	3	Kärl	Fat/Skål	Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
152	1283	1	Kärl	Krus	Buk	Keramik	Stengods	1	1600–1700-tal	Tyskland - Westerwald
152	1283	2	Kärl	Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	12	1600–1700-tal	
152	1283	3	Kärl	Kruka	Hänk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
152	1283	4	Kärl	Skål/Kruka	Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
152	1283	5	Kärl	Fat/Skål	Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
152	1283	6	Kärl	Fat	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
152	1283	7	Kärl	Skål	Buk	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
152	1283	8	Kärl	Fat	Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
152	1285	1	Kärl	Skål	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	Troligen 1700-tal	
155	1584	1	Kärl	Fat	Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal?	
155	1584	1	Kakel	Ugnskakel	Blad	Keramik		1	1700-tal	
155	1584	2	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
155	1584	3	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	4	1600–1700-tal	
155	1584	4	Kärl	Skål	Mynning, Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	3	1700-tal	
155	1584	5	Kärl	Fat	Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
155	1584	6	Kärl	Fat/Skål	Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
155	1584	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten, Ben	Keramik	Yngre rödgods	5	1600–1700-tal	
159	1577	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
162	1656	1	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	

Glasyrtyp	Inv.färg	Utv.färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr
Blyglasyr inv	Brun					126	289	5
Blyglasyr inv	Brun					126	289	6
Blyglasyr inv fläckvis utv	Grön	Grön				129	706	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun				141	839	1
Blyglasyr inv	Grön					146	998	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun Gul			Hommalad vitlera		146	998	3
Blyglasyr inv	Brun					146	998	2
Blyglasyr inv	Brun Gul		Vitlereengobe inv Sgraffito			146	998	4
Blyglasyr inv utv	Gul	Gul	Vitlereengobe inv utv			146	998	5
Blyglasyr inv utv	Gul	Brun Gul	Vitlereengobe inv utv			146	998	6
Blyglasyr inv utv	Gul	Brun Gul	Vitlereengobe inv utv	Hommalad färgad lera	Streck	146	998	7
Blyglasyr inv utv	Brun	Grön	Vitlereengobe utv			146	998	8
Tennglasyr inv utv	Vit Blå	Vit				146	998	9
Tennglasyr inv Blyglasyr utv	Vit Blå	Grågul		Målad	Streck	146	998	10
	Grå	Gråsvart				146	998	11
Blyglasyr inv	Brun					147	0	1
Blyglasyr inv	Brun					147	2156	1
Blyglasyr inv	Brun			Drejfaror		148	1063	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Gul	Brun	Vitlereengobe inv			148	1063	2
Blyglasyr inv	Brun Grön					148	1063	3
Saltglasyr	Grå	Blå Grå		Intryckt		152	1283	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun		Drejfaror		152	1283	2
Blyglasyr fläckvis utv		Brun				152	1283	3
Blyglasyr inv	Grön					152	1283	4
Blyglasyr inv	Brun Gul		Vitlereengobe inv Hemring	Hommalad vitlera	Koncentriska cirklar	152	1283	5
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun Gul	Brun		Hommalad vitlera	Koncentriska cirklar	152	1283	6
Blyglasyr inv	Gul		Vitlereengobe inv			152	1283	7
Blyglasyr inv	Gråsvart	Gråsvart				152	1283	8
Blyglasyr inv	Brun Gul		Vitlereengobe inv Sgraffito	Hommalad färgad lera	Streck / Punkter	152	1285	1
Blyglasyr inv	Gråsvart	Gråsvart				155	1584	1
Blyglasyr utv		Grön		Pressad reliefdekor		155	1584	1
Blyglasyr inv	Gråsvart	Gråsvart				155	1584	2
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun Gul		Hommalad vitlera		155	1584	3
Blyglasyr inv	Brun Gul Grön		Vitlereengobe inv	Hommalad färgad lera	Fjäderdekor	155	1584	4
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun Gul Grön	Brun	Vitlereengobe inv	Hommalad vitlera		155	1584	5
Blyglasyr inv	Grön		Vitlereengobe inv			155	1584	6
Blyglasyr inv	Brun					155	1584	1
Blyglasyr inv	Brun					159	1577	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun		Drejfaror		162	1656	1



### Bilaga 3. Keramiktabel, forts.

Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr	Objekt	Formtyp	Del	Material	Godstyp	Ant frag	Typdatering	Keramik-klassificering
163	1580	1	Kärl	Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
166	1812	1	Kärl	Fat	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
166	1815	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten, Ben	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
167	1830	1	Kärl	Trebensgryta	Botten, Ben	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
168	0	1	Kärl	Fat/Skål	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
173	1928	1	Kakel	Ugnskakel	Rump	Keramik		1	1600-tal?	
174	1932	1	Kärl		Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
178	2005	1	Kärl? Kakel?	Fat/Skål? Ugnskakel?		Keramik	Fajans?	1	1600–1700-tal	
202	3557	1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
202	3557	2	Kärl	Lock		Keramik	Oglaserat rödgods	1	1600–1700-tal	
202	3623	1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
210	2945	1	Kärl	Trebenspanna	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1500–1600-tal	
219	3876	1	Kärl	Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
232	3463	1	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
234	3559	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	
239	3871	1	Kärl		Buk	Keramik	Yngre rödgods?	1	1600–1700-tal?	
241	3632	1	Kärl	Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
242	3773	1	Kärl	Kruka	Hänk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	4	1600–1700-tal	
242	3773	2	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	4	1600–1700-tal	
242	3773	3	Kärl	Fat	Mynning, Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1700-tal	
242	3773	4	Kärl	Fat	Mynning, Brätte, Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	6	1700-tal	
243	3675	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
243	3675	2	Kärl	Skål	Buk, Botten	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
246	3762	1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk, Skaft, Botten, Ben	Keramik	Yngre rödgods	24	1600–1700-tal	
246	3762	2	Kärl	Trebensgryta	Hänk, Buk	Keramik	Yngre rödgods	24	1600–1700-tal	Nederländerna?
246	3762	3	Kärl	Skål	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
246	3762	4	Kärl	Fat/Skål	Brätte, Buk, Bot-ten	Keramik	Yngre rödgods	4	1600–1700-tal	
246	3762	5	Kärl	Kruka/ Trebensgryta/Skål	Mynning, Buk	Keramik	Yngre vitgods	5	1600–1700-tal	
246	3762	6	Kärl	Fat	Mynning, Brätte	Keramik	Yngre vitgods	1	1600–1700-tal	
246	3762	7	Kärl	Fat/Skål	Mynning, Brätte, Buk	Keramik	Majolika (Fajans)	1	1600–1700-tal	Nederländerna
247	3800	1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	4	1600–1700-tal	Nederländerna?
257	4246	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten, Ben	Keramik	Yngre rödgods	7	1600–1700-tal	
261	4249	1	Kärl	Krus	Hänk	Keramik	Stengods	1	1500–1700-tal	
266	4297	1	Kärl	Trebensgryta	Mynning, Buk, Skaft	Keramik	Yngre rödgods	14	1600–1700-tal	
266	4297	2	Kärl	Skål	Mynning, Buk	Keramik	Yngre vitgods	4	1600-tal	Nederländerna / Tyskland
273	4514	1	Kärl	Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
278	4597	1	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
278	4597	2	Kärl	Fat/Skål	Brätte, Buk	Keramik	Yngre rödgods	3	1600–1700-tal	

Glasyrtyp	Inv.färg	Utv.färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun		Drejfåror		163	1580	1
Blyglasyr inv	Grön		Vitlereengobe inv			166	1812	1
Blyglasyr inv	Brun					166	1815	1
Blyglasyr inv	Brun					167	1830	1
Blyglasyr inv	Grå					168	0	1
Blyglasyr utv		Svart				173	1928	1
Blyglasyr inv	Brun					174	1932	1
Tennglasyr						178	2005	1
Blyglasyr inv	Brun					202	3557	1
						202	3557	2
Blyglasyr inv	Gråbrun					202	3623	1
Blyglasyr inv	Brun					210	2945	1
Blyglasyr inv	Brun					219	3876	1
Blyglasyr inv	Grön			Drejfåror		232	3463	1
Blyglasyr inv	Grönbrun			Drejfåror		234	3559	1
	Gråvit		Vitlereengobe inv			239	3871	1
Blyglasyr inv	Brun					241	3632	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brun				242	3773	1
Blyglasyr inv	Brun					242	3773	2
Blyglasyr inv	Grön		Vitlereengobe inv			242	3773	3
Blyglasyr inv	Gul		Vitlereengobe inv			242	3773	4
Blyglasyr inv	Brun					243	3675	1
Blyglasyr inv	Grön		Vitlereengobe inv			243	3675	2
Blyglasyr inv	Brungrön					246	3762	1
Blyglasyr inv	Brun			Drejfåror		246	3762	2
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun Gul	Brun	Vitlereengobe inv Hemring			246	3762	3
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun Gul Grön	Brun		Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar / Streck	246	3762	4
Blyglasyr inv	Gulgrön					246	3762	5
Blyglasyr inv	Gul					246	3762	6
Tennglasyr inv Blyglasyr utv	Vit Blå Gul	Gulbeige		Målad	Koncentriska cirklar / Streck	246	3762	7
Blyglasyr inv	Brun					247	3800	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Svart		Drejfåror		257	4246	1
Askglasyr		Gråbrun				261	4249	1
Blyglasyr inv fläckvis utv	Brun	Brunsvart				266	4297	1
Blyglasyr inv	Gulgrön					266	4297	2
Blyglasyr inv	Brun			Drejfåror		273	4514	1
Blyglasyr inv	Brun					278	4597	1
Blyglasyr inv	Brun Gul			Hommålad vitlera		278	4597	2

### Bilaga 3. Keramiktabell, forts.

Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr	Objekt	Formtyp	Del	Material	Godstyp	Ant frag	Typdatering	Keramikklassificering
282	4863	1	Kärl	Degel		Keramik	Stengods	1		
282	4982	1	Kärl	Apotekskrus	Mynning, Buk	Keramik	Yngre rödgods	2	1600–1700-tal	
285	4839	1	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Mynning	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	Nederländerna
285	5028	1	Kärl	Trebensgryta?	Hänk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	Nederländerna
285	5028	2	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	
299	5152	1	Kärl	Trebensgryta	Buk, Botten, Ben	Keramik	Yngre rödgods	5	1600–1700-tal	
305	5206	1	Kärl	Kruka/Trebensgryta	Buk	Keramik	Yngre rödgods	1	1600–1700-tal	

Glasyrtyp	Inv.färg	Utv.färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Kontextnr	Fyndpunkt	Fyndnr
	Grågul	Grågul				282	4863	1
Blyglasyr inv	Brun					282	4982	1
Blyglasyr inv utv	Brun	Brun				285	4839	1
Blyglasyr fläckvis utv		Brun				285	5028	1
Blyglasyr inv	Brun					285	5028	2
Blyglasyr inv	Brun	Gråsvart				299	5152	1
Blyglasyr inv	Brun					305	5206	1



BILAGA 4

<sup>14</sup>C-ANALYS

ÅNGSTRÖMLABORATORIET  
UPPSALA UNIVERSITET

## Resultat av <sup>14</sup>C datering av trä och träkol från Kv. Mercurius

### Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8–10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8–10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av <sup>14</sup>C-innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO<sub>2</sub>-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

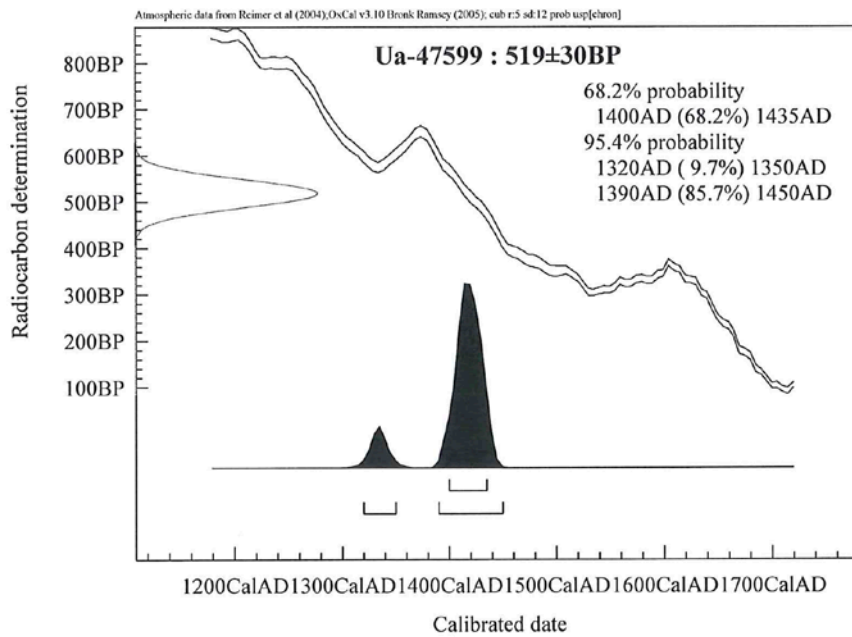
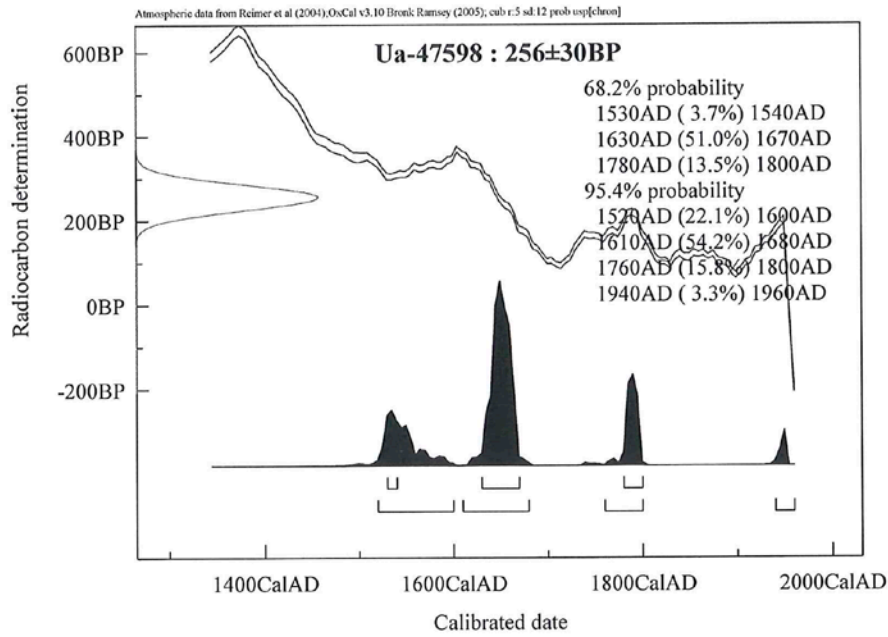
### Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0.5 % NaOH tillsätts (1 timme 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av <sup>14</sup>C-innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO<sub>2</sub>-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

## Resultat

Labnummer	Prov	δ <sup>13</sup> C‰ VPDB	<sup>14</sup> C age BP
Ua-47598	Dalkarlen 235	-27,3	256±30
Ua-47599	Dalkarlen 299	-25,4	519±30







BILAGA 5

# KRITPIPSRAPPORT

ARNE ÅKERHAGEN  
TOBAKS- OCH TÄNDSTICKSMUSEUM, STOCKHOLM

## Kritpipsrapport för kv. Dalkarlen, Norrköping.

### Fnr 109.178.1



Holländsk pipa med klackmärke "EB". Tillverkad av Evert Bird i Amsterdam 1660–1680.

Klackmärket tillhörde familjen Bird i Amsterdam. Första noteringen om Edward Bird är från 1630 där det angavs att han kom från det engelska landskapet Surry. 1638 skrevs han in som amsterdamsbo. Han dog 1665. 1647 föddes sonen Evert som senare var verksam pipmakare till sin död 1683. Pipans form tyder på att det var sonen Evert som tillverkade den.

*38,3x19,6x11,9. N13,7. Dia 10,5. R3.*

### Fnr 123.532.1



Skaftbit från holländsk pipa med dekor "Fransk Lilja" i romb. 1640–1660.

*Dia 9,2. R2,8.*

### Fnr 147.2157.1



Holländsk pipa med enkel Tudorros dekor kallad "5,0/5,0". 1640–1660.

*32,5x18,3x12,3. N12,3. R2,8.*

**Fnr 162.1657.1**



Fragment av holländsk pipa med klackmärke "Mjölkbäderska". Klackmärket var ett av de vanligaste förekomna 1650–1920. Formen tyder på 1690–1710. Under den tiden var det 5 tillverkare som använde märket. *N11,3. R2,3.*

**Fnr 210.2925.1**



Skaftbit från holländsk pipa med dekor "Fransk Lilja" i romb. 1640–1660. *Dia 9,5. R2,7.*



## BILAGA 6

# KONTEXTTABELL

## Bilaga 6. Kontexttabell

Kontextrnr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
101	Syll	101:1: 1,45 x 0,3–0,48 m 101:2: 1,1 x 0,4 m	0,4 m	Syllrest i vinkel (VNV–OSO och NNO–SSV) konstruerad av både naturligt formade och grovt huggna stenar i storleken 0,42–0,5 m.	20. Byggnad	Fas 6
102	Syll	1 x 0,4 m	0,38–0,5 m	Syllrest orienterad i VNV–OSO riktning bestående av två grovt huggna stenar i storleken 0,4–0,45 x 0,4–0,53 m. Syllens klipps av kabelschaktet 1005 och V om denna ligger ytterligare en sten i samma storlek vilken sannolikt också den ingår i syll. Del av samma husgrund som 101.	20. Byggnad	Fas 6
103	Utfyllnadslager	3,8 x 2 m	0,1–0,2 m	Påfört ljust lerigt siltlager, tjockare i V. Utfyllnadslager samt sättlager för gårdsplan (kontextgrupp 17). Markplanering 18). Identisk med 221.	17. Markplanering	Fas 6
104	Nedgrävning	2,6 x 1,8 m	0,6 m	Nedgrävning med sand, lera och stenar utan någon synbar ordning. Stenmaterialet är blandat, både kantiga och naturligt formade stenar i storleken 0,1–0,75 m. Sannolikt fundament för ovanliggande syll (KK 101, 102).	20. Byggnad	Fas 6
107	Raseringslager	3,8–4,9 x 1,2–3 m	0,03–0,12 m	Raseringslager med tegel, bruk och lera. Jämnjockt förutom i det NV hörnet där det endast är 0,03 m tjockt. Lagret klipps i O av störningen 1005, och är inte synligt i O om detta.	17. Markplanering	Fas 6
108	Syll	1,6 x 0,8 m	0,5 m	Syll bestående av 5 huggna 0,5–1 m stora stenar. Äldre järnrör och högansrör går in i syllens V del. 1800-tal. Ej avgränsad åt V.	21. Byggnad	Fas 6
109	Brandlager	5 x 1,75–2,4 m	0,02–0,08 m	Brandlager efter brunnet golv. I lagret ligger trärester efter golvplankor. 2 överliggare ligger i VNV–OSO och underliggarna i NNO–SSV. Emellan plankagren låg ett lager med granbarr. Lagret tunnare ut åt S.	13. Hus	Fas 5
110	Steniläggning, rest av	1,9 x 1,3 m	0,1–0,2	Rester efter en till stora delar bortplockad gårdsplan vars N delar är skörbrända. Steniläggningen är i V konstruerad av 0,25–0,4 m stora flata stenar. En rad med 3 stenar längs den N kanten utgör vägens begränsning mot hus/kontextgrupp 13. I S har stenarna ställs ner snett och bildar där en rännedal. I NO är vägen satt med kullersten i storleken 0,07–0,12 m. Identisk med 254.	11. Gårdsplan	Fas 5
112	Syll	4,6 x 0,35–0,65 m	0,2–0,4 m	Syll i NNO–SSV riktning konstruerad av 0,15–0,45 m stora stenar, ett skift, utom på ett par ställen där två skift är bevarade. Stenarna i det övre skiftet är fästa i det undre med lera. I syllens centrala delar är stenarna skörbrända.	13. Hus	Fas 5
113	Golvlager	1,9–2,5 x 1,35 m	0,03 m	Sättlager med sand med inslag av lera, tegel bruk och kol. Underlag för trägolv 109.	13. Hus	Fas 5
115	Sättlager	2,7 x 0,7–1,5 m	0,1 m	Sättlager för S delen av steniläggning 110 bestående av grå silt. I lagrets S saknades stenar. Istället synbara stenytt.	11. Gårdsplan	Fas 5
116	Sättlager	1,75 x 0,85 m	0,1–0,2 m	Sättlager med sand för N delen av steniläggning 110. Identisk med 262.	11. Gårdsplan	Fas 5
118	Konstruktionslager	2,3 x 1,25 m	0,03 m	Påfört lerlager som sannolikt utgör underlag för trägolv 109.	13. Hus	Fas 5
119	Konstruktionslager	4,5 x 2,5 m	0,1–0,3 m	Konstruktionslager/utfyllnadslager med raseringsmassor. Flammigt brunsvart lager med sand, silt, grus, lera, tegel, kol och sten.	13. Hus	Fas 5
121	Uljämninglager	4,3 x 0,7–1,2 m	0,02–0,04 m	Påfört heterogent lager vilket är siltigare i N, sandigare i O och lerigare i V. Inslag av tegel, bruk och kol. Lagret fungerar sannolikt utjämnande samt som en försegling av brandlagsresterna i underliggande 109.	17. Markplanering	Fas 6
122	Utfyllnadslager	2,4 x 0,8 m	0,01–0,24 m	Påförda utfyllnadslager med silt och stora mängder brandlagerrester med förkolnat trä och näver. Lagret är rejält tjockare i N och tunnare ut åt S tills det helt försvinner.	17. Markplanering	Fas 6
123	Gårdsplan	4,6 x 0,65–1,3 m	0,15–0,2 m	Välldag och tät steniläggning, gårdsplan mellan hus, lagd med 0,05–0,15 m stora naturligt formade stenar. Stenarna är skörbrända i anslutning till syll 112. Sluttar mot N. Identisk med 252.	12. Steniläggning	Fas 5

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextnr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
124	Sättslager	4,6 x 0,65–1,3 m	0,18 m	Sättsand för gårdsplan Identiskt med 257.	12. Stenläggning	Fas 5
125	Utfyllnadslager	4 x 1,5–2,75 m	0,1 m	Flammigt utfyllnadslager med grus, sand, silt och heterogena äldre raseringsmassor med bruk, tegel och stora mängder kol.	9. Markplanering	Fas 5
126	Stolphål	0,25 x 0,35 m	0,43 m	Stenskott stolphål med delar av bevarad, vertikalt stående, stolpe. Fyllningen i stolphålet bestod av sand.		Fas 5
127	Ujämningsslager	1,2 x 0,5 m	0,1–0,35 m	Grusigt sandlager vilket ligger emellan syllarna 112 och 133. Bör utgöra ett utjämnande lager mot det ojämna underliggande 133. Tjockast i O.	13. Hus	Fas 5
128	Konstruktionslager	1,9 x 0,22 m		Mörkt och kompakt lerlager som ligger upp mot den S sidan av sylv 133. I botten, parallellt med sylvn, påträffades trärester efter en plank liggande i Ö-V-lig riktning.	13. Hus	Fas 5
129	Utfyllnadslager	4,6 x 0,7–1,1 m	0,05–0,07 m	Sandigt utfyllnadslager med inslag av lera samt stora mängder raseringsmassor med tegel, bruk, kol mm. Tunnar ut åt N.	9. Markplanering	Fas 5
130	Utfyllnadslager	2,5 x 0,7 m	0,01–0,24 m	Utfyllnadslager med silt, sand och enstaka småstenar. Tjockast i N, tunnar ut och försviner i S.	9. Markplanering	Fas 5
132	Utfyllnadslager	3,3 x 1,8 m	0,1–0,25 m	Utfyllnadslager med grus, sand och småsten varpå sylvn 112 har konstruerats. Ojämnt i botten. Identiskt med 273.	9. Markplanering	Fas 5
133	Sylv	2 x 0,3–0,6 m	0,3 m	Sylv i två bevarade skift, uppbyggd av mindre stenar i storleken 0,1–0,3 m. Löper endast längs den V delen av den tänkta S vägglinjen.	13. Hus	Fas 5
134	Konstruktionslager?	2,2 x 2,2 m	0,04 m	Lerlager som fäster stenarna i 156. Avfallsgröp KN 241 (kontextgrupp 10) nedgrävd genom lagret.	9. Markplanering	Fas 5
135	Utfyllnadslager?	1,65 x 0,5–0,7 m	0,05 m	Kompakt lerklack med grusig lera som ligger upp mot sylvstenarna 190. I den N delen ligger enstaka stenar i storleken 0,1–0,3 m utan ordning. Liknar 158, 156. Oklar funktion. Utfyllnad?	9. Markplanering	Fas 5
136	Utfyllnadslager	2,35 x 1,15 m	0,02–0,3 m	Utfyllnadslager med gul grov sand. Lagret är tjockare i O, och fortsätter utanför schaktet. Klippas av nedgrävning för VA-brunn i N.	17. Markplanering	Fas 6
137	Utfyllnadslager	0,75 x 0,7 m	0,09 m	Ljus sand med kolforekomster.		Fas 6
138	Odlingslager	0,75 x 0,7 m	0,12 m	Sandigt odlingslager. Identiskt med 246.		Fas 6
139	Igenfyllnadslager	2,7 x 0,85 m	0,05 m	Mörkbrunt sandigt lerlager innanför den nedgrävda sylvn KK 182.		Fas 5
140	Ursprunglig markhorisont	7,8 x 0,7–1,5 m	0,04–0,12 m	Ljusbrunt lerlager med grusblandning som ligger direkt på sterilen. Ursprunglig markhorisont. Klippas i S av recent nedgrävning 1010.	0	
141	Raseringslager	0,42 x 0,32 m	0,06 m	Sandigt flammigt lager med brända raseringsmassor med tegelkross, bruk, kol, enstaka stenar. Kan möjligen röra sig om en grund nedgrävning, har en nedgrävningskant i S, men ingen åt andra väderstreck där det är lagerlikt.		Fas 6
142	Stolphål?	0,23 m	0,19 m	Osäkert stolphål, runt med en flat sten i botten. Stolphålet lutar mot N. Fyllningen påminner om raseringsmassorna i 141.		Fas 6
143	Utfyllnadslager	1,35 x 0,75 m	0,11 m	Utfyllnadslager bestående av gul grov sand. Klippas i N av den senitida nedgrävningen 1009.	17. Markplanering	Fas 6
145	Utfyllnadslager	1,6 x 1 m	0,01–0,13 m	Utfyllnadslager med brun grov sand. Tjockare i N. Klippas i N av recent störning 1009.	17. Markplanering	Fas 6
146	Goivlager	3,15–2,5–3,2 m	0,01–0,06 m	Varvigt siltlager med avsatta linser. Lagret är tjockare i S och tunnar ut åt N och i botten finns dåligt bevarat obränt trä. Träfibrenna löper i Ö-V riktning i de fall det går att avgöra. En plank (146:2) bättre bevarad och inmätt.	19. Hus	Fas 6



## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextnr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
147	Konstruktionslager	2 x 0,25–0,45 m	0,02–0,03	Konstruktionslager med sandiga raseringsmassor vilka har lagts som utfyllnad S och V om sylv 182 och Ö om sylv 172. I botten av lagrets SO del framkom en träplanka (147;936) liggande i VNV–OSO riktning.	6. Hus	Fas 4
148	Konstruktionslager	3,10 x 1,4–1,8 m	0,01–0,06 m	Ljust kompakt lager med ren silt med visst inslag av trä (träflis?). Konstruktionslager under golv.	19. Hus	Fas 6
151	Steniläggning	1,35 x 1 m	0,01–0,15 m	151:1 Tätt lagd stenpackning bestående av både naturligt formade stenar, kantiga stenar och enstaka bitar tegel i storleken 0,05–0,15 m. Rejält ojämn ovensida. Ytterligare två mindre steniläggningar (151:2, 151:3) ligger Ö om 151:1, vilka ursprungligen bör ha hängt ihop med den större.	16. Hus	Fas 6
152	Tramplager	2,8 x 2,6 m	0,02–0,04 m	Hårt packat trampat lager med lera, sand och raseringsmaterial med tegel, bruk och dåligt bevarat trä.	16. Hus	Fas 6
153	Konstruktion			Tre stenar (0,3–0,4 x 0,2–0,3 m stora) lagda med med flat sida uppåt. Den nordligaste av dessa ligger på plankan 157.		Fas 6
155	Brandlager	3 x 2,5 m	0,02–0,06 m	Sandiga brandlager med trärester, tegel, bruk, träkol mm. Tjockast i S och O, tunnast ut åt N och V.	15. Hus	Fas 4
156	Stenar			Åtta stenar i storleken 0,1–0,15 m vilka ligger spridda inom en mindre yta. Oklar funktion.	9. Markplanering	Fas 5
157	Träplanka	1,7 x 0,32 m	0,08 m	Dåligt bevarad träplanka el –stock på KK 160. Sannolikt sylvstock.	16. Hus	Fas 6
158	Stensamling			Inom en 2 x 1 m stor yta ligger ett flertal stenar. Stenmaterialet är blandat, både kantiga och naturligt formade stenar i storleken 0,1–0,75 m. Oklar funktion. Liknar 156, 135.	9. Markplanering	Fas 5
159	Utfyllnadslager	2,3 x 1,4 m	0,05–0,15 m	Mörkt sandigt lerlager. Fett.	9. Markplanering	Fas 5
160	Stenrad	160:1 0,35 x 0,2 m 160:2 0,5 x 0,15 m		Två flata och något kantställda stenar (160:1), i storleken 0,2–0,25 m, vilka framkom under den S änden av plankan 157. Under 157:s N ände framkom ytterligare tre flata och på samma sätt kantställda stenar (160:2) i samma storlek. Underlag sylvstock?	15. Hus 16. Hus	Fas 4 Fas 6
161	Träplanka	0,43 x 0,18 m		Änden av en träplanka med bruk ovanpå. Plankan är delvis bränd.	15. Hus	Fas 4
162	Grund grop	0,45 m	0,12	Grund och vid grop med fyllning av sand, enstaka lerkluttar och kol.	15. Hus	Fas 4
163	Grund grop	0,5 x 0,75 m	0,07	Grund och vid grop med fyllning av sand, lera, småsten, obränt trä och kol.	15. Hus	Fas 4
164	Stenrad	1,25 x 0,05–0,15 m		Liten stenrad konstruerad av en större (0,24 x 0,12 m) sten samt flera mindre (0,07–0,12 m) stenar. Utgör sannolikt ett underlag för en sylvstock.	15. Hus	Fas 4
165	Gårdsplan	165:1: 0,62 x 0,56 m 165:2: 0,3 x 0,3 m 165:3: 1,1 x 0,35–0,88 m	0,15 m	Tre skivåttar med lagda kullerstenar som, tillsammans med ytterligare några solitära stenar utgör resterna efter en stensatt gårdsplan. Steniläggningen till största delen uppriven. Det sten som är inmätt längst i N har möjligen fallit ut något.	11. Gårdsplan	Fas 5
166	Brandlager	1,7 x 0,75 m	0,05–0,15 m	Röd- och svartflammig och fet brandlagerrest av finfördelat kol och silt. Rest av brunnen trästock och ett knippe kvistar. Tjockare i V, tunnare ut i O.	6. Hus	Fas 4
167	Utfyllnads-/konstruktionslager	2,5 x 1,3 m	0,1–0,3 m	Utfyllnadslager med gult sandblandat grus. Tunnare i kanterna, tjockare i mitten.	6. Hus	Fas 4
168	Uljämningslager?	2,2 x 0,6–1,7 m	0,02–0,04 m	Mindre rest av lerlager påfört på steniäggningsresten KK 165. Uljämningslager?	17. Markplanering	Fas 6
170	Träplanka	1,65 x 0,11–0,21 m	0,03 m	Rester av en dåligt bevarad träplanka som löper i Ö–V riktning. Tomtmarkering.	3. Markplanering	Fas 3
171	Golv	1,2 x 0,9 m	0,05 m	Dåligt bevarat obränt trä, sannolikt träplankor, täckta av ett 0,03 m tjockt lager med gul lera.	6. Hus	Fas 4

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
172	Syll	2,9 x 0,5–0,6 m		Syll i vinkel byggd av både naturligt rundade samt huggna stenar. Syllen är konstruerad med ett undre skift med 5 stenar i storleken 0,4 x 0,6 m. Två mindre stenar, 0,25–0,3 m stora, ligger i ett övre skift.	5. Hus 6. Hus	Fas 3 Fas 4
173	Utfyllnadslager	2,2 x 0,75–1,85 m	0,02–0,06 m	Påfört ljus slitigt sandlager med endast något fynd. Lagret är i N nedgrävt genom 174, där det finns en tydlig nedgrävningsskant (0,04–0,06 m djup).	15. Hus	Fas 4
174	Golv	2,3 x 2,2 m	0,01–0,02 m	Tunt men hårt packat siltlager med stora mängder trärester. Trampat. Det går inte att avgöra om det rör sig om träflis eller en i det närmaste helt förmultnad träkonstruktion. Möjligen har ytan snarare bättrats på med träflis.	8. Hus	Fas 3
175	Ränna	0,85 x 0,2 m	0,1 m	Ränna som löper omedelbart N om syll 172. Rännan har en vertikal sida i N och en konkav sida i S. Fyllningen består av mörkbruna sandiga och grusiga massor. Rännan har sannolikt en dränerande funktion.	5. Hus	Fas 3
176	Konstruktionslager	1,5 x 1,1 m	0,12–0,18 m	Konstruktionslager i hus med sandblandat grus, småstenar och träkol.	6. Hus	Fas 4
177	Konstruktionslager	1,8 x 1,4 m	0,1 m	Lager med gul grov sand. I lagret Ö del ligger flera stenar i storleken 0,07–0,15 m upp mot syll 172. Sannolikt fungerar sand och sten som stöd åt syll.	5. Hus	Fas 3
178	Konstruktionslager/lergolv	2,3 x 2,2 m	0,05 m	Stenhårt men varvigt lager med linser av lera med stor andel trä(flis?), tegelkross och småsten. Emellan dessa renare siltlager, i något fall sand.	8. Hus 1	Fas 3
179	Syllstock	0,7 x 0,15 m	0,02 m	Fragmentarisk rest av trästock (planka?) på syll.	6. Hus	Fas 4
180	Del av syllkonstruktion	0,65 x 0,15 m	0,05 m	Några stenar i storleken 0,1–0,2 m vilka har fästs på syll 172 med grå lera. Kom under plankastock 179.	6. Hus	Fas 4
181	Syll	1,2 x 0,3 m	0,1–0,15 m	Tre stenar i vinkel vilka bildar hörn på syll 172.	6. Hus	Fas 4
182	Syll	3,7 x 0,35 m	0,5–0,6 m	Syll i vinkel konstruerad av både huggna och naturligt formade stenar i storleken 0,8 x 0,35 m. På syllens Ö sida finns bruk mellan stenarna.	5. Hus 6. Hus	Fas 3 Fas 4
184	Utfyllnadslager	5,3 x 2,8–3,5 m	0,07–0,2 m	Utfyllnadslager med grus och naturligt svallade småstenar samt enstaka större stenar. Tunnare i N där det vilar på 188, tjockare i S.	22. Utfyllnader på väg	Fas 4
185	Sättlager	5,5 x 3,1–4,4 m	0,02–0,04 m	Sättlager av ljus sandig lera för stensläggnig 165.	11. Gårdsplan	Fas 5
186	Ränna	0,8 x 0,23 m	0,08 m	Ränna nedgrävd i 202 och fylld med KL 198.	5. Hus	Fas 3
187	Utfyllnadslager	1,6 x 0,8 m	0,03–0,12 m	Luckert utfyllnadslager med sand, lera, raseringsmassor och kol vilket lagts ut för att jämna ut stenyften 189.	6. Hus	Fas 4
188	Bruks-/konstruktionslager	5,2 x 1,5 m	0,04–0,08 m	Siltigt och sandig lera. Tjockare i Ö, tunnare ut mot V. Ett flak har lagts ut över vägområdet och leran har även använts till att fästa stenarna i syll 204. Identiskt med KL 305.	3. Markplanering	Fas 3
189	Stenyft	1,5 x 0,3 m		En rad stenyft efter 3 stenar, i storleken 0,22–0,5 x 0,2–0,4 m. Del av syll i hus 5 som tagits bort.	6. Hus	Fas 4
190	Syllstenar	1,25 x 0,25–0,36 m	0,4 m	Tre syllstenar (0,4–0,5 x 0,23–0,4 m), två naturligt rundade och en kantig, vilka har lagts på syll 182.	6. Hus	Fas 4
191	Brukingslager	3,5–5,3 x 1,65–3,7 m	0,08–0,13 m	Avsatt slitigt lerlager på väg 195 med småsten, tegelflyk, kol samt stora mängder träflis, träbitar och bark. Många av träbitarna är huggna och sågade. Lagret är tjockast i Ö. Tramplager på väg 1 som med jämna mellanrum fylls på med träflis och bark. Identiskt med KL 303.	1. Väg	Fas 1

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
192	Utfyllnadslager	2,6 x 0,5–0,75 m	0,2–0,7 m	Varvigt och luckert utfyllnadslager med sandiga och brända raseringsmassor. Sluttar åt V. Utfyllnadslager i halvkällaren i hus 5 och hus 6.	9. Markplanering	Fas 5
193	Konstruktionslager	1,4 x 0,5 m	0,2 m	Konstruktionslager med silt och stenar i storleken 0,07–0,15 m vilket fungerat som underlag för stenarna i 90 när syll 182 byggs på.	6. Hus	Fas 4
194	Utfyllnadslager	5 x 1,55–2,3 m	0,06 m	Ljusbrunt sandigt lerlager med småsten och grus.	3. Markplanering	Fas 3
195	Vägkonstruktion	5,5 x 2,2–2,65 m	0,05–0,1 m	Vägkonstruktion bestående av en steniägning satt med rundade naturligt formade småstenar i storleken 0,02–0,05 m, samt enstaka upp till 0,1 m stora stenar. Emellan stenarna mörk sand. Vägbeläggningen har en jämn och fin yta. Stenpackningen låst i S, och där finns på vissa ställen två skikt sten vilket visar på att vägbeläggningen har bättre på. Steniägningen glesar ut åt NO och fortsätter utanför schaktets begränsning i Ö och V. Identiskt med KL 312.	1. Väg	Fas 1
196	Trästock	0,92 x 0,13 m	0,07 m	Klyvd del av stock som påträffades liggande med den platta sidan nedåt och den runda sidan uppåt i NV–SO riktning på vägkonstruktion 195, i linje med stenraden 197. Den har två urtag i ena änden och är sannolikt återvänd.	1. Väg	Fas 1
197	Stenrad	1,20 x 0,1 m	0,1 m	Stenrad, orienterad NV–SO, bestående av ett 10-tal stenar i storleken 0,08–0,1 m som är satt i vägkonstruktionen 195. Stenarna i stenraden är större och sitter ca 0,04 m högre, än den omgivande steniägningen. Ligger i linje med trästocken 196.	1. Väg	Fas 1
198	Konstruktionslager	1,3 x 1,3 m	0,18–0,23 m	Konstruktionslager i hus med grus och lera samt stora mängder tegelkross, kol och bruk. Ojämn botten. Identiskt med 209.	5. Hus	Fas 3
199	Träplankor	1,3 x 0,18, 1,4 x 0,16 m, 0,95 x 0,17 m		Rester av tre träplankor () vilka ligger efter varandra i Ö–V riktning, mellan väg och tomt. Emellan plankorna ligger stenar. Tomtmarkering.	3. Markplanering	Fas 3
200	Stenpackning	0,7 x 0,4 m	0,1 m	Ett femtonstäl stenar varav en tegelsten, i storleken 0,1–0,2 m, som ligger samlade tätt intill varandra.	5. Hus	Fas 3
201	Trästock/planka	0,53 x 0,14 m		Resterna av en förmultnad trästock vilken ligger i orienterad i NNO–SSV riktning.	5. Hus	Fas 3
202	Raseringslager	3,5 x 0,4–1,25 m	0,15 m	Brända raseringsmassor med glas, ben och järn. Identiskt med KL 299.	2. Hus	Fas 2
203	Del av sylkonstruktion	0,78 x 0,25 m	0,2 m	Enstaka stenar mindre stenar (0,06–0,13 m) på syll 204 vilka har byggts på vid ett senare tillfälle.	6. Hus	Fas 4
204	Syll	1,7 x 0,3 m	0,4 m	Syll orienterad i NV–SO, konstruerad av 3 större (0,3–0,4 m stora) stenar samt ett flertal små (0,1–0,2 m). En av de större stenarna ligger i V, de två andra stora i Ö. Glappet där emellan är fyllt med de mindre stenarna. I huvudsak rör det sig om naturligt rundade stenar men enstaka tuktade stenar förekommer.	5. Hus	Fas 3
205	Stenpackning	0,82 x 0,3 m	0,15 m	Stenpackning/saming med ett totalt 0,1–0,3 m stora stenar, vissa naturligt rundade, andra kantiga. Aven ett par tegelstenar ingår, varav en är kraftigt eldpåverkad och förglasad på undersidan. Oklar funktion.	6. Hus	Fas 4
206	Takkonstruktion		0,02 m	Fyra förkolnade trästockar/stölar i storleken 0,18–0,37 x 0,08–0,11 m vilka påträffades högst upp i brandlager 202. Tre av dessa ligger i NNW–SSO riktning, den fjärde ligger NNW–SSO. Sannolikt rest av brunnen takkonstruktion.	2. Hus	Fas 2
207	Konstruktionslager	1,5 x 0,2 m	0,08 m	Sandigt lager med lerblandning som fäster några mindre stenar i syll.	5. Hus	Fas 3
208	Trästock	0,35 x 0,08 m	0,03 m	Fragmentariskt bevarad trolig träplanka/stock som lagts omedelbart ovanpå 209.	6. Hus	Fas 4

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
209	Konstruktionslager	1,5 x 0,3 m	0,18 m	Konstruktionslager i hus av sand- och lerblandat grus. Inslag av tegelkross och bruk. Identiskt med 198.	5. Hus	Fas 3
210	Utfyllnadslager	2,2 x 1,7 m	0,07–0,1 m	Lerigt siltlager med tegel och stenar i storleken 0,1–0,15 m.	6. Hus	Fas 4
211	Konstruktionslager	2,15 x 1,22 m	0,03 m	Fläckvis förekommande lerlager uppblandat med grusigare massor. Sannolikt bruks- /tramplager i hus.	6. Hus	Fas 4
212	Nedgrävning	1,1 m	0,2 m	Rund avfallsgröp med porslin, järn och allmänt skräp från första halvan av 1900-talet.		Fas 6
214	Syll	1,6 x 0,3–0,4 m		Syll konstruerad av 0,15–0,35 m stora naturligt rundade stenar i två skift. Löper NNO–SSV.	5. Hus	Fas 3
215	Stenläggning	215:1 5,5 x 2,35 m 215:2 1,7 x 1,2 m	0,1 m	Skadad stenläggning satt med kullerstenar i storleken 0,1–0,15 m samt enstaka 0,3 m stora stenar med en flat sida vänd uppåt. Stenläggningen är inte speciellt vällegd och har en kraftigt ojämn yta, särskilt i dess södra del.	18. Gårdsplan	Fas 6
216	Utfyllnadslager	6,35 x 2,8 m	0,4–0,5 m	Tjockt utfyllnadslager med grov ljus sand som också fungerar som sättlager för stenläggning 215.	17. Markplanering	Fas 6
217	Stenläggning	1,55 x 0,85 m	0,1 m	Tätt lagda stenar i storleken 0,05–0,15 m men med mycket ojämn översida. Stenarna satta i rödbrun grusblandad sand med inslag av bruk, kol och sot.	5. Hus	Fas 3
218	Stensyll/husgrund	3,4 x 0,8–1,3 m	0,6–0,8 m	Kallmurad stensyll i vinkelbyggd av 0,4–0,8 m stora skarpkantiga stenar i 2–3 skift. Syllens är bortgrävd i O och fortsätter utanför schaktet i N. Den finns med på 1879 års karta.	21. Byggnad	Fas 6
219	Brandlager	4,45 x 3,2–4,6 m	0,19–0,25 m	Brandlager med svarta och rödbrända massor bestående av sand, tegel, bruk, stenar, trä, träkol, 14. Hus näver, enstaka järnföremål mm.	14. Hus	Fas 5
220	Brandlager	4,5 x 0,75–1 m	0,02 m	Tunn brandlagerrest med kol, tegel, bruk.		Fas 5
221	Utfyllnadslager	4,45 x 3,2–4,6 m	0,2–0,35 m	Tjockt utfyllnadslager med ljus något lerig silt som lagts ut på brandlager 219. Tjockare i V. Identiskt med 103.	17. Markplanering	Fas 6
222	Raseringslager	1,43 x 1,25 m	0,2 m	Flammigt brungult siltlager varvat med förkolnade trärester/stockar och gul lera. Rester efter brandbyggnad.	14. Hus	Fas 5
223	Fyllning avfallsgröp	1,9 x 1,6 m	0,05–0,2 m	Fyllning i avfallsgröp med silt, grus, lera, tegel, kalkbruk, träkol och sot.	10. Avfallsgröp	Fas 5
224	Träplanke	0,9 x 0,22 m	0,02 m	Förkolnad träplanke i VNV–OSO riktning. Konstruktionselement i brandbyggnad, möjligen del av golv.	14. Hus	Fas 5
225	Trästock	2,8 x 0,2 m	0,03 m	Bränd trästock som ligger NNO–SSV riktning. Sannolikt sylvägg eller del av vägg.	14. Hus	Fas 5
226	Träggolv	0,8 x 0,7 m	0,02 m	Rest av träggolv. Golvplankorna ligger i N–S riktning.	14. Hus	Fas 5
227	Fyllning avfallsgröp	1,65 x 1,25 m	0,2–0,25 m	Fyllning av lera, silt, göösel, tegel och bruk i avfallsgröpen 241.	10. Avfallsgröp	Fas 5
228	Nedgrävning för syll	0,95 x 0,35 m	0,2 m	Nedgrävning för syllstenar (KK 229). Nedgrävningens kant tydlig i S. Skärs i N av nedgrävning för getubrunn.	5. Hus	Fas 3
229	Syll	1 x 0,4 m	0,4 m	Syll i ett skift i VNV–OSO riktning byggd av tre stenar i storleken 0,3–0,4 x 0,25–0,3 m. Syllens fortsätter in i Ö schaktväggen.	5. Hus	Fas 3
230	Stengolv	1,76 x 0,4–0,85 m	0,08 m	Rest av stengolv i anslutning till spisfundament konstruerat av en stenrad i vinkel byggd av 0,3 x 0,15 m stora stenar. Stenraden löper i O längs med träsyllens 249 och i S längs med spisfundamentet 231. Innanför stenraden består golvet av 0,6 x 0,6 m stora stenplattor. Dessa är kraftigt eldpåverkade och spruckna.	14. Hus	Fas 5

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
231	Spis/ugn	1,55 x 1,2 m	0,15–0,2 m	Boten av en spis/ugn vilken utgörs av en svagt böjd rad med 0,29 x 0,16 m stora murade tegelstenar i två skift, vilken diktar an mot stengolvet 230. S om stenraden består fundamentet av 0,2–0,3 m stora runda stenar samt spruckna tegelstenar.	14. Hus	Fas 5
232	Fyllning avfallsgröp	1,55 x 0,52 m	0,01–0,05 m	Grå grusblandad sand med kolförekomster.	10. Avfallsgröp	Fas 5
234	Fyllning avfallsgröp	2,8 x 0,5 m	0,05–0,08 m	Sandlager med stora mängder träffis som ligger i V och S delen av avfallsgröpen 241 samt 0,15–0,2 m utanför den V och S sidan av gröpen.	10. Avfallsgröp	Fas 5
235	Träkonstruktion	4,3 x 3,4 m		Rest av eldskadat och ibland förkolnat trägolv vilket utgörs av ett drygt 10-tal plankor bevarade till en längd av 1,15 m och med en bredd av 0,2–0,28 m. Överliggarna ligger orienterade i NNO–SSV riktning och underliggarna i VNV–OSO. Skårs av avfallsgröpen 241.	2. Hus	Fas 2
236	Konstruktionslager	0,88 x 0,21–0,4 m	0,02 m	Klack med grå lera som fäster ett par plankor i 235.	2. Hus	Fas 2
238	Fyllning avfallsgröp	1,1 x 0,11–0,35 m	0,15 m	Fyllning av rött grus i SÖ kanten av avfallsgröpen 241.	10. Avfallsgröp	Fas 5
239	Konstruktionslager	1,8 x 0,22 m	0,06 m	Sättsandslager för den S delen av trägolv 235.	2. Hus	Fas 2
240	Konstruktionslager	3,4 x 1,4 m	0,04–0,07 m	Sättsandslager för den N delen av trägolv 235.	2. Hus	Fas 2
241	Avfallsgröp	1,6 x 1,3 m	0,32 m	Rektangulär nedgrävning vilken grävts ner genom KL 134.	10. Avfallsgröp	Fas 5
242	Konstruktionslager	2,25 x 0,7–1,36 m	0,06 m	Homogent lager av gul grov sand.	5. Hus	Fas 3
243	Brukslager	1,92 x 1,2–1,4 m	0,01–0,1 m	Avsatt fyndrikt golvlager med brun silt. Ojämn tjocklek.	5. Hus	Fas 3
244	Ursprunglig markhorisont	3,2 x 0,6–1,6 m	0,02–0,05 m	Lera uppslammat med träffis. Ursprunglig markhorisont.	0	
245	Konstruktionslager	2,4 x 0,4 m	0,2–0,25 m	Utrymmet emellan sylväma 172 och 182 har fyllits igen med grått grus med viss inblandning av raseringsmassor.	5. Hus	Fas 3
246	Odlingslager	4,7 x 1,6 m	0,2–0,3 m	Ljusbrun siltig och sandig odlingsjord med avfall, keramik mm. Identiskt med KL 138.		Fas 6
248	Stolphål	0,17 x 0,22 m	0,22 m	Runt stolphål med delar av stolpen bevarad. Fyllning av brun silt.	14. Hus	Fas 5
249	Trästock	1,6 x 0,18 m	0,03 m	Förkolnad trästock som ligger i NNO–SSV riktning. Sylinder. Vilar på stenar.	14. Hus	Fas 5
250	Träkonstruktion	3 x 0,1 m	0,04–0,08 m	Parallellt med sylväcken 225 går en rad med låga stående förkolnade bitar av plankor (0,1 m breda, 0,02 m tjocka) och i anslutning till denna ligger ytterligare rester av plankor i ovanliggande brandlager 219. Samtidigt en bränd yttre plankrad som fallit åt Ö.	14. Hus	Fas 5
252	Steniläggning	3 x 2,2 m	0,15–0,2 m	Välldg och tät steniläggning, gårdsplan mellan hus, lagd med 0,1–0,25 m stora naturligt formade, delvis skörbrända, stenar. Endast en tredjedel av den enskilda stenarna var synlig ovan mark. Fin och jämn översida. Grändens V del sluttar kraftigt västerut, ned mot hus/kontextgrupp 14. Identiskt med 123.	12. Steniläggning	Fas 5
253	Konstruktionslager	2,8 x 0,6–2,1 m	0,3 m	Ett tjockt lager påförd kompakt gul lera vilket spåsfundamentet 231 samt sylväcken 249 vilar på.	14. Hus	Fas 5
254	Steniläggning	1,6 x 0,8 m	0,1–0,15 m	Rest av stensatt gårdsplan konstruerad av ett drygt 10-tal stenar i storleken 0,3–0,4 m med en flat sida vänd uppåt. Stenarna bildar en rännal central i den bevarade konstruktionen. Stenarna i vägens N bevarade del är skörbrända. Klippis i V av röigraven 1014. Identiskt med 110.	11. Gårdsplan	Fas 5
255	Stolphål	0,26 m	0,4 m	Djupt stolphål, till hälften förstört av röigrav 1014, med två bevarade störrar. Båda har tillhuggna spetsar. Den ena har slagits ned 0,07 m djupare än den andra. Området svårt stort och stolphålets stratigrafiska relationer oklara.		

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
256	Stolphål	0,28 x 0,22 m	0,28 m	Ovalt och djupt stolphål med bevarade delar av en förkolnad, vertikalt stående stolpe. Enstaka stenar i kullerstenbeläggningen 252 har tagits bort i samband med att stolphålet grävs.	14. Hus	Fas 5
257	Sättagger	3,5 x 2,55 m	0,02–0,2 m	Påförd gul sättsand till stenläggningen 252. Tjockare i O, endast 0,02 m tjockt i V. Identiskt med 124.	12. Steniägning	Fas 5
258	Sättagger	1,6 x 0,6–1,25 m	0,05 m	Sättsand för stengolv 230 och trägolv 226.	14. Hus	Fas 5
259	Stenfundament	1,9 x 0,73–1,4 m	0,2–0,4 m	Stenfundament för spis/lugn uppbyggt av 0,25–0,4 m stora rundade stenar. I N är stenarna murade med bruk, i S fästs stenarna av det tjocka lerlagret 253.	14. Hus	Fas 5
260	Syll	3 x 0,3 m	0,15 m	Syll byggd av 0,3 x 0,2 m stora stenar bevarad i 1–2 skift. Stenen längst i S utgör en hörnsten. Stenarna har en flat sida vänd åt Ö.	14. Hus	Fas 5
261	Konstruktionslager	2,3 x 1,1–1,52 m	0,4–0,45 m	Tjockt lager med gul lera uppblandad med lite kalkbruk och tegelkross. De översta 0,2–0,25 m består av endast lera, medan det i botten finns naturligt rundade stenar, i storleken 0,15–0,25 m, inblandade i leran. Fundament/konstruktionslager för spis och golv.	14. Hus	Fas 5
262	Konstruktionslager	1,3 x 1,2 m	0,05 m	Sättagger för stenläggning 254 bestående av blekgrå sand. I lagret finns ett flertal stenlyft från den bortlockade vägbeläggningen. Identiskt med 116.	11. Gärdspan	Fas 5
264	Utfyllnadslager	1,4 x 1,2 m	0,1 m	Gruslager med sandinblandning.	9. Markplanering	Fas 5
265	Utfyllnadslager	1,5 x 1,15 m	0,1–0,17 m	Varvigt lager med gulgrått grus, sand och slit. Sannolikt utfyllnadslager.	9. Markplanering	Fas 5
266	Träggolv	2,9 x 1,5 m	0,07–0,25 m	Kompakt leverbrunt lerlager med stora mängder förmultnat trä. Trä förekommer genom hela lagret men i botten är det bättre bevarat och där går fiberriktningen i N–S. Sannolikt bättre bevarade underliggare. Träggolv.	7. Hus	Fas 4
267	Konstruktionslager	3 x 0,65–0,9 m	0,02–0,15 m	Kompakt gul lera som fäster de mindre stenarna i syllen 269. Lagret går även upp i ett stråk åt N. Några mindre stenar (ca 0,1 m stora) ligger i lagrets N del. Dessa stenar ligger huller om buller och består av både rundade stenar och trasiga tegelstenar. Möjligen är dessa utlagda som utfyllnad eftersom det just här lutar kraftigt åt V.	7. Hus	Fas 4
268	Utfyllnadslager	4,2 x 0,85–2,5 m	0,2–0,3 m	Lager med gult sandigt grus. Tjockare i N där det dippar åt N. Identiskt med 296.	9. Markplanering	Fas 5
269	Syllrest	1,5 x 0,5 m	0,4 m	Flera mindre stenar (0,15–0,2 m stora) som ligger i anslutning till de större större syllstenarna 270. Stenar ligger även i glesa rader i NNO–SSV riktning ut från de större stenarna.	7. Hus	Fas 4
270	Syllrest			Syllrest i VNV–OSO riktning som består av tre naturligt formade större stenar, (0,4–0,55 x 0,4 x 0,45 m stora) samt några mindre (0,18–0,25 m). Emellan dessa stenar har i ett senare skede 269 placerats.	7. Hus	Fas 4
272	Utfyllnadslager	2,4 x 1,35 m	0,15 m	Grusiga och sandiga massor. Utfyllnadslager.	9. Markplanering	Fas 5
273	Utfyllnadslager	5 x 2 m	0,1 m	Påfört utfyllnadslager med grågul sand, grus, slit. Identiskt med 132.	9. Markplanering	Fas 5
274	Utfyllnad	0,74 x 0,4 m	0,1 m	En samling med sju stenar i storleken 0,15 x 0,1 m. Utfyllnadsmaterial.	9. Markplanering	Fas 5
275	Utfyllnadslager	1,6 x 1,5 m	0,15–0,2 m	Påfört utfyllnadslager med gul grov sand med småsten. Avslutas i S som fyllning i rännan 304. Lagret kompakt och trampat.	22. Utfyllnader på väg	Fas 4
276	Sättagger	2,25 x 1,7 m	0,02–0,2 m	Sättagger med sand och enstaka småstenar för trägolv 266. Lagret är 0,02–0,03 m tjock förutom i den O delen där sanden använts för att bygga upp en vall, 0,2 m hög och 0,5 m bred (276.2).	7. Hus	Fas 4
277	Uljämningsslager	1 x 0,67 m	0,06 m	Uljämningsslager med gråsvart grovt grus med småsten. Har använts för att fylla ut gropar och ojämnheter N om syllen 369/270.	7. Hus	Fas 4

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
278	Utfyllnadslager	2,05 x 1,7 m	0,3 m	Tjockt lerlager med sand och trärester varpå syllen 269 har lagts. Träresterna är mer eller mindre uppblösta och det går inte att avgöra om det rör sig om en konstruktion eller om det bara är träflis. I S delen av lagret finns en del av en plankna bevarad.	7. Hus 4	Fas 4
279	Konstruktionslager	1,75 x 0,45-0,65 m	0,03-0,12 m	Påfört ljust sandigt lerlager som fäster vissa av stenarna i syllen 269. Ojämn botten, fyller ut ojämnheter.	7. Hus	Fas 4
280	Konstruktionslager	0,9 x 0,26 m	0,05-0,08 m	Påfört leger med grå lera i anslutning till syll 269. Oklar funktion, sannolik konstruktionsdetalj.	7. Hus	Fas 4
281	Utfyllnadslager	2,6 x 0,37-1 m	0,08 m	Heterogena massor med silt, sand och grus. Utfyllnadslager	6. Hus	Fas 4
282	Trågolv	2,57 x 0,9-1,25 m	0,03 m	Trågolv med åtta golvplanor bevarade till en storlek av 0,3 -2,4 x 0,44-0,26 m. Överliggarna ligger orienterade NNO-SSV och underliggarna vinkelrätt mot dessa.	4. Hus	Fas 3
283	Stenkonstruktion	1,3 x 0,2 m	0,1 m	Några mindre stenar (0,08-0,2 m stora) liggande i en gles rad som avgränsar KL 278 från KL 285. I samma linje ligger också några trasiga tegelstenar och enstaka krossade stenar (ej inmätta). Underlag för sylstock?	7. Hus	Fas 4
284	Utfyllnadslager	2,3 x 0,85 m	0,3 m	Utfyllnadslager med raserings med stora mängder tegel och bruk sannolikt från underliggande hus.	9. Markplanering	Fas 5
285	Utfyllnadslager	2,6 x 1,2 m	0,05 m	Påfört ljust siltlager med småsten.		Fas 3
286	Konstruktionslager	1,12 x 0,14-0,46 m	0,2 m	Utfyllnadslager med gråbrun sand, grus, småsten, tegelfrånk och kol.	6. Hus	Fas 4
287	Syll	1,22 x 0,28 m	0,3 m	Tre stenar (0,35-0,45 x 0,2-0,28 m) som tillsammans med 302 bildar en syll i vinkel. Stenarna har en huggen sida vänd åt V.	6. Hus	Fas 4
288	Konstruktionslager	2,68 x 1,6 m	0,04 m	Påfört mörkt och kompakt lerlager. Konstruktionslager för trågolv 282.	4. Hus	Fas 3
289	Stolphål	0,46 m	0,2 m	Stolphål med vertikala sidor och plan botten med fyllning av grus, sand, kol och trärester. Träret i dåligt skick men i de fall det går att avgöra så står eller lutar bitarna.	4. Hus	Fas 3
290	Trästock	2,6 x 0,23 m	0,03 m	Rester efter en trästock som ligger i NNO-SSV riktning omedelbart på stenarna 294. Sannolik sylstock.	4. Hus	Fas 3
291	Utfyllnadslager	0,91 x 0,8 m	0,2 m	Mindre klack med gråbrun siltig lera vari gropen (?) 289 grävts ner. I lera finns kol- och tegelfrånk. Sannolikt utfyllnadslager.	4. Hus	Fas 3
293	Utfyllnadslager	4 x 0,68-1,35 m	0,1-0,15 m	Extremt kompakt lager med gulbrunt grus med viss siltblandning.	22. Utfyllnader på väg	Fas 4
294	Stenkonstruktion	2,26 x 0,2 m	0,06 m	En gles rad med stenar i storleken 0,1-0,2 m vilken löper i NNO-SSV riktning. Bildar underlag för sylstocken/ konstruktionselementet 290.	4. Hus	Fas 3
295	Utfyllnadslager	2,32 x 0,8 m	0,25 m	Utfyllnadslager med grov sand med avsatta leriga insler med kvistar, huggspån och huggna träbitar i storleken 0,03-0,05 m. Förekomster av tegelkross.	22. Utfyllnader på väg	Fas 4
296	Utfyllnadslager	1,63 x 1,4 m	0,2 m	Utfyllnadslager med lösa grusmassor. Identiskt med 268.	9. Markplanering	Fas 5
297	Trästock	2,45 x 0,2 m	0,05 m	En klyvd trästock av tall liggandes med den plana sidan nedåt i VNV-OSO riktning direkt på vägkonstruktionen 312 (jfr 196, 300). Vid stockens S ände ligger nederdelen av en avbruten spetsig stör.	1. Väg	Fas 1
298	Konstruktionslager	2,8 x 0,32-0,74 m	0,01-0,12 m	Påfört gråbrunt lerlager med inslag av småsten, tegelkross och kol. Tjockast i S, tunnast ut och avslutas som en himna i N. Konstruktionslager för 294 och 290.	4. Hus	Fas 3

## Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextnr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
299	Raseringslager	3,2 x 2,8 m	0,22–0,25 m	Silt och brända raseringsmassor med stora mängder träkol, bränd lera, tegel mm. I den Ö halvan av lagret påträffades golvplattor av sandsten och denna del av huset bör ha haft ett stengolv på ett trägolv. I övrigt är massorna alltför sönderbrända för att längre bilda några identifierbara konstruktioner. Identiskt med KL 202.	2. Hus	Fas 2
300	Trästockar	4 x 0,27 m	0,07 m	Delar av fyra klivna trästockar vilka ligger två och två (överlappande) jämte varandra i OSO–VNV riktning på tramplaget 303. (Jfr 196, 297).	1. Väg	Fas 1
301	Stolphål	0,31 m	0,22 m	Stolphål med stenskonj.	4. Hus	Fas 3
302	Del av sylv	1,2 x 0,3–0,4 m	0,2 m	Fem 0,15–0,2 m stora stenar som tillsammans med 287 bildar en sylv i vinkel. Ligger lite skevt i förhållande till 287 i N och 172 och 204 i Ö, men i samma stratigrafiska nivå.	6. Hus	Fas 4
303	Brukningsslager	4,1 x 1,7 m	0,06–0,15 m	Avsatt mörkbrunt kladdigt men sandigt lager på väg 312 med grus och stora mängder träflis, huggna/sågade träbitar och bark. Tramplager på väg 1 som med jämna mellanrum fyllts på med träflis och bark. Identiskt med KL 191.	1. Väg	Fas 1
304	Ränna	1,5 x 0,08–0,12 m	0,15 m	Ränna i KL 303 fylld med ovanliggande 275. Rännan ligger i VNV–SSO riktning, parallellt med trästockarna 300 och 297, och sannolikt är rännan ett avtryck efter ytterligare en, sedermera borttagen, stock.	1. Väg	Fas 1
305	Utfyllnadslager	1,82 x 1,45 m	0,08 m	Kompakt lager med ljus lerig silt. Identiskt med KL 188.	3. Markplanering	Fas 3
306	Konstruktionslager	3,25 x 2,72 m	0,02 m	Välvgränsat och kvadratisk tunt lager med ljus grå lera. Konstruktionslager varpå husets sylv (309) har lagts. I SO hörnet av lagret framkom en del av en träplanka, sannolikt en underliggare som pressats ner från ovanliggande raseringsmassor (299).	7. Hus	Fas 4
307	Ursprunglig markhorisont	3,95 x 2,8–3,9 m	0,07–0,3	Ursprunglig markhorisont. Gulbrun grusig silt, i de översta 0,03 m lerigare avsatta linser och ensiaka småstenar. Längre ner större inblandning av rundade småstenar.		
308	Träplanor			Två träplanor (0,59 x 0,12 m, 1,03 x 0,08 m), liggande i VNV–OSO riktning i linje med varandra i skämningen mellan väg och hus. Tomtmarkering.	3. Markplanering	Fas 3
310	Tramplager	1,4 x 0,35	0,13 m	Kompakt siltklack med småsten, sand och grus.	1. Väg	Fas 1
312	Vägkonstruktion	4,05 x 1,78 m	0,03–0,1 m	Stensatt väg av rått packade 0,02–0,1 m stora stenar. De större stenarna sticker upp något högre än de små. Ogenomsläppt yta, vatten rinner inte igenom steniägningen utan samlas ovanpå. Identiskt med KL 195.	1. Väg	Fas 1
313	Störhål	0,1 x 0,07 m	0,29 m	Störhål nedgrävt genom vägen 312. Något större stenar (upp till 0,1 m) är lagda runt störhålet.	1. Väg	Fas 1



Bilaga 6. Kontexttabell, forts.

Kontextnr	Objekt	Storlek	Tjocklek/djup/höjd	Beskrivning	Kontextgrupp	Fas
1001	Rörgrav					
1002	Rörgrav					
1003	Frischakt befintligt hus i O					
1004	Nedgrävning med sand					
1005	Nedgrävning för el och vattenrör			Djupare nedgrävd i N.		
1006	Gatubrunn					
1007	Sentida utfyllnads- massor med rasering					
1008	Nedgrävning för gatubrunn och rörgrav för anslutande VA-rör					
1009	Sentida nedgrävning med blandade massor			Sluttande sidor		
1010	Nedgrävning med grus, plast, järn etc					
1012	Nedgrävning med block och recent material					
1013	Äldre nedgrävning med raserings- massor med yngre rörgrav nedgrävd i denna.					
1014	Rörgrav 1800-talshus				21. Byggnad	Fas 6
1015	Frischakt till 1800-talshus					
1016	Dagvattenbrunn					
1017	Dagvattenbrunn					
1018	Dagvattenbrunn					
1019	Vattenledning					
1020	Rörgrav					
1021	Tegelpelare					
1022	Grundmur källare			Gjuten betongkällare bevarad till en höjd av 1,75 m. Väggarna är 0,56 m tjocka. I botten ett betonggolv, 0,05 m tjockt. I NO hörnet finns en modern dagvattenbrunn (1016).		
1023	Utfyllnadslager			Recenta utfyllnadsmassor i källare.		
1024	Syll (i frischakt)					
1025	Rörgrav					
1026	Rörgrav till 1800-talshus				21. Byggnad	Fas 6

## BILAGA 7

# FYNDLISTA

## Bilaga 7. Fyndlista

Nr	Delnr	Fyndnr	Objekt	Del	Beskrivning	Vikt	Material	Antal
104	89	1	Pipa	Skaft		4,5	Lera	1
104	89	2	Fönsterglas			3,83	Glas	6
109	178	1	Pipa	Huvud, Skaft		17,66	Lera	2
109	178	2	Spik			13,63	Järn	1
109	364	1	Kärl			430	Kopparlegering	91
109	365	1	Nätsänke			228,27		1
109	401	1	Eldslagningsflinta			456,43	Flinta	5
109	401	2	Spik			41,58	Järn	2
109	401	3	Obestämd			252,67	Järn	6
121	456	2	Spik			144,88	Järn	4
123	532	1	Obestämd			0,48	Glas	1
123	532	2	Pipa	Skaft		5,73	Lera	3
123	532	3	Obestämd			7,78	Järn	2
123	532	4	Nit	Huvud		3,24	Järn	1
124	609	1	Kritpipa	Skaft		1,14	Lera	2
124	609	2	Fönsterglas			0,6	Glas	1
125	534	1	Fönsterglas			6,88	Glas	3
125	534	2	Kärl		Flaska	14,71	Glas	1
125	534	3	Bryne			61,02	Skiffer	1
125	534	4	Spik			271,4	Järn	15
125	534	5	Obestämd			324,44	Järn	6
125	534	6	Fönsterglas			5,24	Glas	3
125	534	8	Eldslagningsflinta			1,98	Flinta	1
125	534	10	Obestämd			240,69	Järn	4
134	1 140	1	Fönsterglas			0,88	Glas	1
141	837	1	Spik			9,6	Järn	1
146	999	1	Spik			115,73	Järn	10
146	999	3	Kritpipa	Skaft		2,36	Lera	1
146	999	4	Obestämd textil, vävt			0,35	Textil	1
146	999	5	Handtag			57,09	Trä, Järn	1
146	999	6	Ten			39,31	Järn	1
146	999	7	Spik			58,81	Järn	1
147	2 157	1	Kritpipa			6,94	Lera	1
147	2 157	2	Fönsterglas			2,19	Glas	1
147	2 157	3	Spik			56,43	Järn	5
147	2 157	4	Eldslagningsflinta			21,25	Flinta	1
147	2 157	5	Skälla			146,69	Järn	1
147	2 157	6	Obestämd			124,25	Järn	4
148	1 062	1	Fönsterglas			3,29	Glas	2
152	1 284	1	Kärl		Flaska	7	Glas	1
152	1 284	2	Spik			10,44	Järn	1
155	1 583	1	Spik			57,21	Järn	5
155	1 583	2	Fönsterglas			0,5	Glas	1
155	1 583	3	Kärl	Mynning		0,46	Glas	1

## Bilaga 7. Fyndlista, forts.

Nr	Delnr	Fyndnr	Objekt	Del	Beskrivning	Vikt	Material	Antal
155	1 583	4	Obestämd			111,36	Järn	2
157	1 476	1	Spik			167,93	Järn	3
159	1 579	2	Spik			9,32	Järn	1
162	1 657	1	Kritpipa	Huvud, Skaft		6,8	Lera	2
166	1 811	1	Klipp			0,18	Kopparlegering	1
173	1 929	1	Spik			100,04	Järn	4
173	1 929	2	Gångjärn	Stapel		109,77	Järn	1
183	2 007	1	Spik			30	Järn	1
191	2 429	1	Tunnband			99,65	Trä	2
198	2 292	1	Obestämd			24,73	Järn	1
198	2 292	2	Fönsterglas			12	Glas	1
202	3 558	1	Spik			89,99	Järn	4
202	3 558	2	Obestämd			549,93	Järn	6
202	3 558	3	Krok			253,11	Järn	1
202	3 558	4	Obestämd			87,31	Järn	1
202	3 625	1	Spik			38,38	Järn	4
202	3 625	2	Obestämd			9,22	Järn	1
202	3 625	3	Fönsterglas			25,14	Glas	7
202	3 625	4	Beslag med ögla			28,86	Kopparlegering	1
202	3 626	1	Spik			25,66	Järn	1
202	5 281	1	Ljuster			2160	Järn	3
210	2 925	1	Kritpipa	Skaft		3,51	Lera	1
210	2 944	1	Obestämd			50,55	Järn	1
210	2 947	1	Spik			39,31	Järn	2
217	3 117	1	Spik			4,31	Järn	1
219	3 234	1	Spik			41,48	Järn	3
219	3 234	2	Kärl		Flaska	50,43	Glas	5
219	3 271	1	Mynt			1,71	Koppar	1
219	3 272	1	Mynt		1 öre, Karl IX, Stockholm	1,42	Koppar	1
219	3 283	1	Spik			257,69	Järn	16
219	3 283	2	Sölja			11,76	Järn	1
219	3 283	3	Obestämd			1199,87	Järn	17
219	3 283	4	Kritpipa	Skaft		3,67	Lera	1
219	3 283	5	Ten			4,67	Järn	1
219	3 283	6	Kärl			1,47	Glas	3
219	3 283	7	Fönsterglas			1,35	Glas	1
219	3 283	8	Obestämd			1,32	Glas	1
219	3 283	10	Obestämd			0,82	Kopparlegering	1
219	3 283	11	Obestämd			5,57	Näver	1
219	3 873	1	Mynt		Kristina, ca 1635, Nyköping	9,36	Silver	1
219	3 874	1	Hyska			0,53	Kopparlegering	2
221	3 280	1	Bearbetad sten			1400	sten	1
227	3 330	1	Spik			33,42	Järn	2
227	3 330	2	Hammare			32,34	Järn	1

## Bilaga 7. Fyndlista, forts.

Nr	Delnr	Fyndnr	Objekt	Del	Beskrivning	Vikt	Material	Antal
230	5 279	1	Stengolv			910	Sandsten	1
234	3 561	1	Eldslagningsflinta			16,15	Flinta	1
234	3 561	2	Spik			10,7	Järn	1
234	3 561	3	Ten			64,11	Järn	2
238	3 613	1	Spik			10,97	Järn	1
241	5 280	1	Kniv		Med rester av knivslida	55,29	Järn	1
241	5 280	2	Obestämd			101,78	Järn	1
241	5 280	3	Klyvyxa			1580	Järn	1
241	5 280	4	Skära			441,95	Järn	2
241	5 280	5	Bearbetat ben/horn			38		1
242	3 772	1	Obestämd			590	Järn	1
242	3 772	2	Spik			141,08	Järn	7
243	3 677	1	Spik			22,2	Järn	2
243	3 677	2	Trefot			880	Järn	5
243	3 677	3	Obestämd			288,87	Järn	5
246	3 763	2	Fönsterglas			3,89	Glas	2
246	3 763	3	Eldslagningsflinta			11,65	Flinta	1
247	3 801	1	Kniv			18,23	Järn	1
256	4 067	1	Mynt		Gustav II Adolf 1626	1,45	Silver	4
257	4 247	2	Spik			12,83	Järn	1
260	4 114	1	Mynt			1,38	Koppar	1
262	4 245	1	Spik			6,7	Järn	1
265	4 279	1	Spik			6,4	Järn	1
266	4 298	1	Spik			126,91	Järn	7
266	4 298	2	Kärl		Passglas	68,78	Glas	60
266	4 298	3	Eldslagningsflinta			10,1	Flinta	2
266	4 298	4	Spik			31,19	Järn	3
266	4 511	1	Kärl		Passglas	16,68	Glas	14
271	4 445	1	Spik			41,6	Järn	1
277	4 529	1	Nit			2,16	Järn	1
278	4 598	1	Beslag			1,57	Kopparlegering	1
278	4 598	2	Spik			27,39	Järn	3
278	4 598	3	Fönsterglas			36,25	Glas	10
278	4 598	4	Ten			38,23	Järn	1
282	4 739	1	Spik			16,97	Järn	1
282	4 739	2	Fönsterglas			23,12	Glas	14
285	5 029	1	Spik			16,76	Järn	1
285	5 029	2	Obestämd			5,65	Järn	1
288	4 840	1	Beslag			155,39	Järn	1
289	4 830	1	Kakel			47,22	Lera	1
289	4 830	2	Obestämd			335,04	Järn	2
291	4 831	1	Kärl		Flaska	11,71	Glas	1
299	5 150	1	Spik			120,57	Järn	4
299	5 150	2	Fönsterglas			0,7	Glas	1

## Bilaga 7. Fyndlista, forts.

Nr	Delnr	Fyndnr	Objekt	Del	Beskrivning	Vikt	Material	Antal
299	5 151	1	Obestämd			490	Järn	2
299	5 154	1	Stengolv			960	Sandsten	2
303	5 143	1	Bearbetat trä			317,03	Trä	18
303	5 143	2	Bearbetat trä			35,46	Trä	2
306	5 259	1	Kärl			190,99	Järn	8
307	5 233	1	Spik			33,13	Järn	1



Denna rapport är en redovisning av resultaten från den arkeologiska slutundersökningen av delar av kvarteret Dalkarlen i Norrköping. Kvarteret låg tidigare i direkt anslutning till Strömmen, söder om Holmen, men utfyllnader har under de senaste århundradena förflyttat strandlinjen norrut. Undersökningen genomfördes hösten 2013 och kunde påvisa sex bebyggelsefaser från tidigt 1600-tal till slutet av 1800-talet. I det äldsta senmedeltida skedet finns endast en väg som löper parallellt med Strömmen. Under tidigt 1600-tal anläggs en bebyggelse som består av ekonomibyggnader och sannolikt rör det sig i vissa fall om strandbodnar i anslutning till Strömmen. När den nya stadsplanen införs under tidigt 1700-tal kommer en stadsbebyggelse med stenlagda gårdsplaner på plats. I samband med detta får Kvarngatan sin nuvarande sträckning, norr om kvarteret. Att stadsregleringen infaller så sent är sannolikt en konsekvens av områdets vattennära läge och fynd i form av nätsänken och ljuster visar att aktiviteter kopplade till den närbelägna Strömmen varit viktiga genom hela den undersökta perioden. Hela bebyggelsen ödeläggs i en omfattande brand i början av 1700-talet och sannolikt är det ryssbränningarna 1719 vi ser spåren efter. Därefter bebyggs området med stenhus med källare.

